

ARCHIV ČESKÝ

Č I L I

STARÉ PÍSEMNÉ PAMÁTKY

ČESKÉ I MORAWSKE.

Z ARCHIVŮW DOMÁCÍCH I CIZÍCH

SEBRAL A WYDAL

FRANTIŠEK PALACKÝ,

HISTORIOGRAF PP. STAWŮW KRÁLOWSTWÍ ČESKÉHO, WÝBOR A JEDNATEL SPOLEČNOSTI ČESKÉHO MUSEUM,
ŘÁDNÝ AUD A SEKRETÁŘ KRÁL. ČESKÉ SPOLEČNOSTI NAUK, AUD KRÁL. BAWORSKÉ AKADEMIE NAUK WE
MNICHOWĚ, LHERSKÉ UČENÉ SPOLEČNOSTI W PEŠTI, SLEZSKÉ SPOLEČNOSTI PRO WLASTENSKAU OSWĚTU
WE WRATISLAWI, LUŽICKÉ SPOLEČNOSTI NAUK WE ZHOŘELCI, JEDNOTY PRO DÉJINY ZEMĚ
BRANDENBURSKÉ W BERLÍNĚ ∞.

D Í L T Ř E T Í.

W PRAZE, 1844.

W KOMMISSÍ U KRONBERGRA I ŘIWNÁČE

mu zbožie kterého postupowati chtěl neb zastawiti, žeť toho nepřijme; nebť mi jest to sám ustně řekl. Protož přičiň se s pilností, zdaby mohl wyjednati, což se dielu našeho dotkne; toho se dostane na mě i na tě tisíc a XL zlatých; abychme to wyprawiec neškodowali. Pak o to, což se panem Cilským máš činiti, jakož wieš, buď pilen; neb wieš, že toho nám jest weliké potřebie, ježto o tom široce psáti se nehodí.

Také milý synu, když toto již dopsáno bylo, přišlo nám poselstwie z Dobronic, že pan Jiřík již k Táboru přitáhl a začal s nimi taidinky, a chtě je w taidinky uwesti. A Táboři nám wzkázali, chemeli je k sobě přijieti, že s námi a wedle nás státi a býti chtie do budúcieho pána, i jiné pěkné řeči, ježto se psáti nehodí. Protož otěž se o to se panem Cilským, p. Eicingerem i s raddú, kterak nám w tom raditi budú; neb my bez jich pomoci nic w tom učiniti bychme nemohli. A budúliť se tak pomalu umlúwati, potomť i nás nemine; nebťby i jich dobré mohlo býti, i hoditi se w potomních časiech. A to cožť tuto píši, ať to podtají mají, aby to p. Jiříka neb jich strany nedošlo, bychme se o to s nimi radili; nebby potom nám mohlo to ke škodě přijíti i k záhubě.

96.

Pawel Dětrichowec z Prahy p. Oldřichowi o smrti pana Jana Smiřického zpráwu dáwa.
Na Strakonících, 1453, 18 Sept. (Orig.)

Urozenému pánu, p. Oldřichowi z Rosenberka, pánu mému milostiwému.

Urozený pane, pane mój milostiwý! Služba má WM^u. Jakož mi WM^e rozkázala, abych se ptal o nebožci Smiřickém: račiž wěděti, že mi dobrý přietel mój, kterýž s Rabšteinem samým, mluwil, a tak Rabštein prawil tomu člowěku, že p. Jiřík tu winu dal nebožci Smiřickému, žeby někaké výstrahy psal králi, a žeby proto obecne dobré této země rušilo se. A řekl jemu p. Jiřík: chtěls mě o mú čest připrawiti i jiné pány, a na toto králowstwie zlú powěst uwesti. Ale nebožtik Smiřický odmłúwal, že ktož prawí koli to, že mi na tom krátko činí, a prosil za duowod. Potom řekl Rabšteinowi: mním, žes ty Rabšteine jemu také těch zlostí pomáhal. A Rabštein odpowěděl: buoh to wie, pane, žeť o tom nic newiem; nebylť sem rušitel nikdy obecneho dobrého, a taktbych rád králi, jako jeden chudý. Řekl mu p. Jiřík: ještěť zajisté newiem; a protož slobiž mi wězenie pode cti a pod wěrú, kdyžtbych dal týden napřed wěděti, aby mi se postawil, kdyžť káži. A Hanuška Mlečko, komornika Smiřického, žeby welmi zmučili a ještě wězi, tak prawie. Než jeden dobrý přietel mój tak mi wzkázal, žeby tato puotka na Smiřického na očistu byla toliko; než žej prwnieho něco bylo, jako Duršmid sťat, žeby některé wěci na mučení prawil na Smiřického, a žeby proto trpěl. Jiného sem se w té mieře nemohl doptati. Datum Strakonice, fer. IIIe ante Matthaiei.
Pawel služebník WM^u.

D. VII.

MAJESTAS CAROLINA LATINĚ A ČESKY.

Předběžné zprávy. **Z** historie České známo jest, kterak Karel IV, ujaw se králowství Českého po otci swém r. 1346, snažil se w něm, mimo jiné obnowy a oprawy, také nowé zákony uvesti, jimižby králowství toto napotom řídití se mělo; a však, zakusiw odporu se strany stawůw a poddaných swých, kteří zákonům od něho nawrhowaným, co nowotě obtížné, ob-
wyknauti nechtěli, konečně na sněmu králowství Českého dne 6 Oct. 1355 sám dílo swé odwołal a zákony předložené za neplatné a newížící vyhlásil slowy následujícími:

Notum facimus tenore praesentium universis, quod licet jam dudum de consilio, voluntate, scientia et consensu nostrorum et regni nostri Boemiae principum et baronum, jura quaedam adinveniendae duxerimus et etiam statuenda, eademque quorundam principum et baronum praedictorum accedente consilio ac expresse consensu in scriptis redacta et in uno volumine fuerint sigillata, prout hoc in notoriam et publicam prodiit notionem: quia tamen praefatum volumen, quod videlicet sicut praefertur fuerat inde confectum, una cum sigillis eidem appensis fortuito casu fuit igne consumptum in nihilumque redactum; et quia nihilominus tam nos, quam praefati principes et barones, jam dicta jura servare non promisimus, nec aliqua super his praestitimus juramenta, et adhuc in nostro et principum ac baronum eorundem libero pendebat arbitrio, si jura ipsa promissionibus et juramentis in talibus opportunis confirmare, approbare et vallare vellemus, quod usque hodie non est factum a nobis vel principibus ac baronibus antedictis; dictaque jura a tempore, quo illa condidimus, usque modo numquam publicata, intimata seu nuntiata fuerunt, nec in terris, civitatibus seu foris publice proclamata: ideoque decernimus et auctoritate regia ex certa scientia declaramus, nos et omnes principes ac barones nostros ac regni et coronae Boemiae antedictos, nostrosque insuper et ipsorum heredes et successores, perpetuo ad dictorum jurium observantiam non esse ligatos quomodolibet vel astrictos, sed potius solutos esse ac liberos ab eisdem, nec non ab omnibus sententiis, punctis et articulis, quae et qui in dictis erant juribus comprehensi etc.

Příčiny, pro které stawové Čeští zákonům těmto podrobí se nechtěli, nemůžeme zde vykládati; bylyť však dosti podstatné, jelikož mezi nowotami, které tuto uwozovati se chtěly, nejen kus i dobrým obyčejům právním záhubau hrozil. Pamatovati proto sluší, že Majestas Ca-

rolina nikdy zákonem w Čechách nebyla, a že předpisy její představují nám směsici právních poměrůw, bylých i nebylých, starožitných i nikdy neužívaných; kteréžto rozeznati jest aukol kritiky w dějepisu právním, jehož teprw očekáváme.

Pronesli sme jinde domnění své*), že zákonové tito již na obecním sněmu w měsíci dubnu 1348 stawům Českým předloženi byli. Zdá se, že Karel IV již za žiwobyti otce svého krále Jana spisowati je byl počal; aspoň počítání 40 let od smrti krále Wáclawa II (†1305), které we předmluwě (č. 5) stojí, ospravedlňuje domnění naše. Není pak pochyby, že větší díl zákonůw těchto nejen z mysli Karlowy, ale i z vlastního péra jeho pošel; ano wíme, že panovník ten rád spisowatelstwím se obíral. Powěst, žeby slawný wěku onoho právník Bartolus de Saxoferrato byl k sepsání jich do Čech přiwolan, nijakého nemá důwodu. Naproti tomu prawdě podobnější wěc se zdá býti, že Karel při spisowání díla svého užíwal návrhu, dědem svým králem Wáclawem II r. 1294 k témuž cíli a s týmže nekoncec učiněného, ale nám již nyní neznámého**). Kdo zajisté sloh a celý způsob jeho s Wáclawowymi Constitutionis juris metallici srowná, w obau najde příbuzenstwí, které w té míře sotwa náhodau powstati mohlo; takéť některé rubriky majestátu Karlowa (ku př. 7) na wěk ukazují, kdež celá awstawa hradní čili župní w Čechách ještě w lepším kwětu byla, nežli za wěku Karlowa; we kterémž, jak známo, dokonce klesnauti musila.

Poněwadž latinský originál zákonu tohoto již r. 1355 byl zhořel, nezůstaly z něho než přepisy snad jen náhodau a nedbale učiněné, a protož weskrze wíce neb méně i chybné i neauplné. Ze starého, jak se zdá, rukopisu Karolinské university w Praze vydal jej r. 1617 Pawel Ješ in pod titulem: „*Majestas Carolina, siue constitutiones Caroli IV Rom. Imperatoris, quibus ille regnum Bohemiae formandum ornandumque censuit. Nunc primum in lucem prolata studio Pauli Geschinii. Hanoviae, typis Wecheliani, 1617,*“ — we fol. str. VIII a 44 — i sám naríkal, že mu nelze bylo dohledati se rukopisu jiného, z něhožby patrné a hojně chyby textu svého naprawiti byl mohl. Text jeho, sahající od počátku až do rubriky 127, jest nejen chybný, ale i jistě neauplný; nepochybujeme zajisté, že original ještě mnohem dále sahal

*) Geschichte von Böhmen, Band II, Abtheil. 2. S. 298 sl. 340 sl.

***) Wyprawuje o aumyslu Wáclawowě Petr opat Zbraslawský w tato slowa (we Chronicon Aulae Regiae in Gel. Dobneri Monument. histor. Boem. tom. V, pag. 102 sq.): »Quoniam Wenceslaus rex de salute, profectu quoque populi sibi commissi debitam sollicitudinem in corde suo sine intermissione habuit, omnia jura regni sui hactenus diffusa et penitus imperfecta sub certis legum canonumque regulis constringere cogitavit, quatenus secundum suum sensum temerarias in suis causis sententias nullus amplius excogitare praesumeret, imo scripta lege contentus, quemadmodum potens ita et humilis pro se pugnare justitiam in foro cujuscunque judicii persentiret.« (Dále wykládá kronikář, kterak k tomu cíli M. Gocius de Urbe veteri ze Wlach do Čech powolan byl.) »Quidam autem de regno nobiles, quorum semper profectui reipublicae toto nisu reluctari consuevit intentio, his auditis non modicum doluerunt, et occasione sumta ab hujusce modi proposito animum regis avertere studuerunt, ne videlicet, si vigor scripti juris per hunc modum invalesceret, fructus, quem de abusivis eorum adinventionibus hactenus consueverunt tollere, ipsis forsitan deperiret.« (Měli však páni Čeští také jiné rozumné a važné příčiny, pro které práwům od cizozemce w Čechách nezběhlého sepsaným odporowati mohli.) »Rex, a suis ad tempus prohibitus, ad propositum post pauca rediit, et adolescentem quempiam, Conradum nomine, Aurelianus ad studium destinavit, quatenus ipse in legum scientia ibidem studendo proficeret, et quandoque reversus ipsarum legum tenorem, prout rex conceperat, in regno Bohemiae instauraret.« Zákonodárných prací Wáclawových nezůstala nám než jedna památka: jeho Constitutiones juris metallici, již po dwakrát tištěné, i do češtiny a do něměiny někdy přeložené, a nejposléze od hrab. Kašpara Šternberka (Umrisse einer Geschichte der böhm. Bergwerke, Prag, 1838, II, pag. 65–136) obsírně posuzované.

a více rubrik obsahoval, nežli nám jich zbývá: a předce wyznati musíme, že Ješínův text mezi všemi nám známými ještě ten nejzprávnější a nejauplnější jest. I my tedy musili sme jeho za základ užiti. Známeť pak, kromě něho, jen dva rukopisy, w nichžto latinský text se zachoval:

a) Rukopis veřejné bibliotéky Pražské pod signaturou I. G. 18, na papíře w 4. z počátku XV století psaný (w p. Hankově přehledu pramenůw právních č. 6 čili B. 4.) Stojí tam *Majestas Carolina* na listu 47—104, a počíná slovy: „*Sanctissimam trinitatem, substantiam unicam trinamque personam*“ a t. d. Předmluva klade se tam teprw w šesté rubrice, jako w překladech.

b) Rukopis archivu Třebonského pod sign. B. 3, psaný r. 1486 na papíře w fol., jehožto celý obsah udává se u p. Hankově přehledu (č. 52). Text tu pohříchu welice neauplný, ano množství rubrik w něm chybí, ačkoli až do rubr. 127 dosahuje. Také čtení podává nawíce chybnější, nežli text Ješínůw.

K opravě porušených míst textu latinského již Ješín také překlady staročeských užíwal; neznaťte však, než překlady neauplné. Nám do rukau se dostal trojí překlad, a sice:

a) Překlad Rosenberský, w rukopisu archivu Třebonského papírovém w 4, z počátku XV století, jehožto nowý přepis wěrný chowá se w Českém Museum (Nro. 781.) Počíná, jako latinský text bibliotéky Pražské, rubrikou první „*Najswětější trojici, podstatu jednu*“ oc. a předmluvu teprw pod rubr. 6 klade. Drží se originálu swého nejen wěrně, alebrž doslovně, otrocky, a protož někdy owšem i nerozumně a nesmyslně; podává však auplně i předmluvu, i rubriky wšecky až po 123, § 2. My sme jej textu latinskému w bok postavili, nesmysly jeho jen tytýž poprawiti, při tom však pokaždě pod textem wytknauti se odhodlawše.

b) Překlad necelý, počínající slovy: „*Swatú trojici, w jednotě tři osoby*“ oc. a předmluvu také teprw w šesté rubrice necelau podávající, nachází se hojně w každém téměř rukopisu práw Českých, jakož to w p. Hankově přehledu spatřiti jest. Nesahá než až po rubr. 38, a tlumočí text latinský češtinou plynou i srozumitelnou, ale ne vždy dosti wěrně, ani dosti auplně. Postawili sme jej, pokud ho stává, pod hořejší dva texty.

c) Překlad zkrácený, wedle předešlého w týchže rukopisech hojně se nacházející, a slovy: „*Bcha všemohúcieho ku pomoci wzywaje*“ oc. počínající, jest vlastně jen wýtah z *Majestátu Karlova*, jenž tu w 150 paragrafůw rozdělen jest. Toho w tomto wydání neklademe, zamýšlejíce jej někdy zvláště wydati. Jen k opravě jmen w rubr. 6 a 8 postawených použili sme jeho také.

W poznámenáních k wydání tomuto znamenají litery: J neb Ješ. = text latinský Ješínůw; B = text latinský w rukopisu bibliotéky Pražské, a T = text tentýž w rkp. Třebonském. P 1 značí překlad Rosenberský; P 2 překlad necelý; P 3 překlad zkrácený čili wýtah.

MAJESTAS CAROLINA.

Prooemium.

1. Totius universitatis actor et rector, summus opifex unus deus, creaturarum omnium nobilissimam hominem ad imaginem propriam effigiemque formavit, et paulo minus ab angelis minuit, praepo-nens eum ceteris creaturis. Quem cum simplicem produxisset et rectum: ipse libero voluntatis abusus arbitrio, quod dignitatis praerogativa potestas divina concesserat, quaestionibus infinitis se reddidit involutum.

2. Inde successiva posteritas, paterni vitii maculata contagio, velut a stipite suo virgultum non discrepans, inter se rancores suscitavit et odia. Rerum dominia, quae jure naturae debebant ²⁾ esse communia, partitis animis fecere distincta. Inde proprium sibi quisque quaerens, avaritiae coecitate confusus, alius furta, alius publice rapinas committere, demum bella, seditiones et cetera humanae miseriae mala, pullulare frequentius inceperunt.

Předmluva.

1. Všeho světa stvořitel a zpráwce, najvyšší spomocník jeden buoh, stvořenie všeho najušlechtlejšieho človeka k obrazu a k obličejí swému učinil jest, a máličko pod angely umenšil, předkládaje jeho jiným stvořením. Toho když sprostného wywedl a prawého: on swobodné wuole *zle užívaje* ¹⁾, kteréž mu jest z wlastie mi-losti pro duostojenstwie moc božská pójčila, w pohádky nesčislne wydaw se i upletl.

2. Z toho budúcie šcedie, otcowského zprzněnie hříechem zmazáno jsa, jakožto průtek od swého kmene w różnici nejša, i wzbudilo mezi sebú nechuti a nenáwisti. Nad zbožiem panowanie, ježto wedle práwa přirozenie měla všem wóbec býti, roztržiti jsúc na swých mysléch, *jsú* ³⁾ rozdělowali. Z toho každý swého wlastnieho hledě, a lakomstwem jsa pohanben, onen zlodějstwa, onen zjewných lúpežuow wésti nepřestáwá.

P2. 1. Všeho zboru stvořitel a zpráwce, najvyšší pán, jeden buoh, ze všeho stwořenie najušlechtlejší osobu stwořil jest človeka k swému obrazu podobného, a málo ot angeluow jej proměnil, předložiw jej nade wšěckno stwořenie, aby jemu panowal. Ale on maje dobrowolenstwie od pána nebeského, toho jest neuměl užívati, pro neposlušenstwie dal se w nepokoj přiwésti a w robotu.

2. A protož potomnost všeho lidu pro hříech otcuow jest poškwrněna a w robotu poddána, jakožto od kořene prut zrostlý zplanie, když jeho nešťepují; takéž w lidech jest od kořene pýcha a swá wuole, že sobě záwidie, a zemské sbožie a panstwie, ježto z práwa, ot přirozenie a z dobrého obyčeje bylo jest všem obecno, po mnohých létech učinili sú mezi sebú rozdiel, chtě každý sobě swé wlastie swobodno mieti, jsúce lakomstwím oslepeni, tak že jedni kradú, druzí zjewně lúpež plodie, a druh druhu chwátá a béře, a odtud bojowé, wálky i jiné wojny jsú wzáikly.

1) *P1* nepožiwaje. 2) *J T.* debebant, alias consueverant. 3) *P1* zbožie.

3. Unde ipsa rerum necessitate cogente, nec minus divinae provisionis instinctu, principes gentium sunt creati; per quos scelestis criminandi ¹⁾ licentia arceretur, et pacificis ac quietis cauta ²⁾ securitas praeberetur; qui leges et jura conderent ⁴⁾, et ad regulam cuncta disponderent; ut personis consideratis et causis, inter homines futura litigia rationabiliter diffinirent.

4. Sicque deo propitio regno nostro Boemiae nobis successione legitima devoluto, Serenitatis nostrae mentem sollicitam cura multiplex coepit arripere, (et propter) defectus varios, quos humani generis instabilis causat conditio, invalescentes jam nimium in regno ipso, sedule, circumspicte necessaria quaeque et opportuna ⁷⁾ remedia meditari; ne potestate regia nobis divinitus attributa videamur abuti, et reipublicae curam subditorumque quietem pacificam, quae nobis incumbunt, negligentiae otio resignare.

3. Pro kteréžto věci, i také božské opatrnosti ponucením, jsú kniežata lidská stvořena; jimiž swoboda k hřešení má sůžena, a tichým a pokojným jistá bezpečnost dána býti ³⁾; kteréžto kniežata zákony a práwa aby skládali a wedle spráwy všeccky věci jednali; aby osoby i pře znamenajíce, mezi lidem zlodějstwa a swáry súdili.

4. A tak z milosti božie, *když* králowstwie naše České nápadem ⁵⁾ přirozeným na ny spadlo, Jasnosti naše mysl bedliwá péči mnohú na se bráti počala, *kterakbychom* nedostatky rozličné, *jež* lidského pokolenie nestálé *položenie plodí* ⁶⁾, rozmáhajície se již přieliš w králowstwí našem, ustawně, opatrně, i potřeby všeliké a spomoci *obmyslili* ⁸⁾; abychme nebyli widieni, žebychme moci králowské nám od boha dané zle užíwali, a také obecné dobré ⁹⁾ a pokoj i utěšenie poddaných, ježto nám to náleží, *žebychme pro* ¹⁰⁾ lenost odwrhli.

3. A odtud pro potřebu tělesnú a pro lakomstwie božím přepuštěním kniežata jsú vznikla, aby mocí nebeskú jim pójčenú to zlé a nepokoje stawowali w lidech, a jim pokoj a bezpečenstwie zjednáwali. Kterážto kniežata zákony a práwa ustawiece, aby w pokoji zprawowali, w lidech zlodějstwo a lúpež zastawiece, všem pokoj učinili.

4. Takéž my, Karel ciesař, w našem králowstwí, ježto jest na nás od přirozenie spadlo, mysl swú snažnú příkládáme, a chceme pilnost přiložiti, abychom rozličné nedostatky a nepokoje mezi lidmi stawowali, ježto jsú se w našem králowstwí rozmnožili přielišně, abychom nebyli poznáni, bychom moci ciesařské nám ot boha pójčené neužíwali, a obecného dobrého w lidech nám poddaných i pokoje swým netbáním nezjednáwali, jakž na náš ciesařský úrad slušie.

¹⁾ J. terminandi. ²⁾ J. T. tuta. ³⁾ P 1. má sůžena býti, a tichým — bezpečnost aby byla dána. ⁴⁾ B. concederent. ⁵⁾ P 1. z mil. božie, králowstwí našemu Českému, kteréž nápadem oc. ⁶⁾ P 1. bráti počala, a pro nedostatky rozličné, jimiž lidsk. pok. nestálé založenie tehdy rozmáh. ⁷⁾ J. optima. ⁸⁾ P 1. mysliti máme. ⁹⁾ P 1. pro obecné dobré. ¹⁰⁾ P 1. náleží, že sme lenost.

5. Cum igitur inter cetera, quae majoris fuerunt causa dispendii dicti regni, cognoverimus alienationes multimodas, diversis titulis insignitas, terrarum atque castrorum plurium, de mero regis demanio sistentium et ad justitiam regiam exercendam immediate pertinentium atque mensam; factas dudum personis singularibus pluribus, baronibus scilicet et certis ²⁾ nobilibus dicti regni, per quosdam praedecessores nostros Boemiae reges illustres, immediate sequentes serenissimum principem memoriae celebris reverendum dominum avum nostrum Wenceslaum secundum Boemiae regem illustrem, fere annorum spatio quadraginta decurso; quarum alienationum causa potissima concurrente, et carissimi ⁴⁾ genitoris nostri recolendae memoriae D. Johannis Boemiae regis illustris absentia diutina, in diversis mundi partibus, specialiter Galliae, Italiae ac etiam Teotoniae tunc temporis militantis, regno ipso variis turbinibus et procellis jactato, multimode coepit primum justitiae potestas tremenda tepescere; inde

5. Tehda když mezi jinými věcmi, ježto byly veliká příčina k škodě království Českého, poznali sme býti odlučování všeliká, rozličnými tituly jmenovaná ¹⁾, zemí a hraduow mnohých, w púhém království ležících, a s nichžto poprava neb spravedlnost královská wedena měla býti, tudíž příslušejících i k jeho stolu; ježto sú dávno stala se pánóm a šlechticóm řečeného království od některých předkóv našich králów Českých přejasných, ihned následujících ³⁾ po najjasnějším kniežeti slavné paměti po ctihodném pánu po dědu našem Wáclawowi, Českém králi přejasném, snad po čtyřidceti létech; kterýchžto zámkuow rozdáwanie najwětšie příčina byla, jakož i najmilejšíeho pana otce našeho hodné paměti Jana krále Českého wyjetí do rozličných swěta krajin, a zvláště do Wlach ⁵⁾, do Italie a také do Německých krajów, kdežto rytierské běhy wedl, že když království České rozličnými búrěmi, a jakožto wlnobitím se zmiětalo, najprw w tu dobu děsná moc spravedlnosti všelijak hynúti po-

5. A poněwadž mezi všemi jinými věcmi nám se zdá najwětšie příčina k nedostatku w našem Českém království otlúčení rozličných vlastí a hraduow mnohých ot koruny Českého království, ježto jsú příslušely k zjednání spravedlnosti a pokoje i k stolu téhož království Českého, ježto jsú ty hrady i vlasti naši předkové, a zvlášt oswiecené knieže a pán, děd náš, pan Wáclaw druhý, král Český, bez mála ot čtyřidceti let od koruny České otlúčili: to všeccko s boží pomocí i našich wěrných všech zemanuow našimi penězi i jich připuzením mieníme zase k koruně wyplatiti pro pokoj Českého království a t. d. (*wiz rubriku VI doleji*).

¹⁾ P 1. Českého, zwěděli (sme) odlučování mnohá zámkuow rozličnými nápisy welmi znamenitá, zemí oc. ²⁾ B. ceteris. ³⁾ P 1. ihned potom budúcích. ⁴⁾ J. B. T. »reverendissimi«, a tak i překlad »najpociwějšíeho.« Chyba ta, že na místě K^{mi} (carissimi) čte a píše se R^{mi} (reverendissimi), we písemnostech středověkých často se jewíwá. ⁵⁾ *Wlachy* znamenají tuto ještě *Gallii*, t. j. Francii, což půwodní toho slova smysl jest.

latronum, furum et multiplicis generis maleficorum sepes ²⁾ nefariae pullulare, et successive in stipites et truncos validos crescere; ut paene regnicolis fidelibus nostris et advenis aliis, regnum adire volentibus, nulla aut rara securitas itinerum praeberetur; et quod dolendum est gravius, intra lares proprios, in quibus omnis cessare debebat immanitas, tutumque cunctis esse refugium, eorum vita pacifica et domestica per scelestos hujusmodi crudeliter turbaretur. Nec dextera regia poterat contra tam gravem pestem libere virgam bajulare justitiae, nec decenti subsidio miserandis personis talibus subvenire, dum regis castris praedictis a suo jam demanio abdicatis; quorum tam oportunitate locorum, propter ipsorum fortalitia atque situm, quam redituum et proventuum, inde solito solvendorum, regalis auctoritas potenti brachio provisioneque solerti tantis dispendiis potuisset occurrere, et rigore, ut expedit, justitiam ministrare. Consideratione etiam habita singulari, quod castellani atque custodes eorumdem castrorum, qui nec in custodia, nec in alia cujusvis officii potestate auctoritate regia inibi praesidebant, sed privatarum personarum dicta castra vigore alienationum hujusmodi tenentium de mandato, nullum in ministranda justitia circa regiones illas praebebant Majestati regiae auxilium, consilium vel favorem.

čala ¹⁾); potom z toho lotrów, zlodějów a rozličného pokolenie zločinców počalo habebně přibýwati, a znenáhla w kemie a we hrubé kládě rósti; že bezmál králowicóm našim wěrným i hostem jiným, do králowstwie jiti chtějícím, malé neb žádné cest bezpečenstwie nebylo popřáno; a ježto žalostnější jest ³⁾, u vlastních chalupách, kdežto mělo přestati ukrutenstwie, a všem býti bezpečné útočiště, jich žiwot pokojný a domácí od takových zlostníkůw ukrutně zamucowan býwal. Aníž pravice králowská mohla proti tak těžkému neduhu swobodně průtku nésti spravedlnosti, ani podobnú spomoci nuzným takowým osobám nápomocna býti; poněwadž králowští hradové od jeho porucstwie již byli odlúčeni; jichžto příčinú ⁴⁾, pro jich twrže a zasazenie, a také pro poplatky a požitky, kteříž sú odtud obyčejně měli poplacowani býti, králowská moc mocnú rukú a opatrností wtipnú tak velikým strastem a škodám bylaby mohla spomoci ⁵⁾, a přísně, jakož sluší, spravedlnost a poprawu wěsti. Také opatřenstwie zvláštne majíce, že purkrabie a strážní těch hradów, kteřížto w té práci ani w těch úřadech mocí králowskou newládli, ale mocí zvláštních osob zástawú držejících ty hrady, že žádné rady a přiezni w těch krajinách Welebnosti králowské ku poprawě neokazowali sú.

¹⁾ P 1. wedl, králowstwie České, když je rozličnými búrěmi a jakožto wlnobitím zmietalo, mnohým obyčejem lekawá moc najprw w tu dobu počala spravedlnost přijímati.
²⁾ J. B. saepe. ³⁾ P 1. ježto zlostné jest a těžké. ⁴⁾ P 1. již jsú odlúčeni; a toho hodná příčina jest pro jich — ⁵⁾ P 1. škodám nemohla spomoci, aniž přísně, jakožby slušelo —

6. Quibus, et plurimis necessitatibus aliis et defectibus, crescebat audacia criminandi et dabatur ubique materia excedendi ¹⁾; ipsique latrones et fures, prostratam atque confusam taliter cernentes justitiam, partim violenter, partim timore, partim conscientia vel errore, infirmitatis eorum contagio regiones singulas corrumpentes, multorum locorum atque terrarum receptacula et refugia quam plurima occuparant. Et demum in tantam penuriam fragilitatemque, causantibus alienationibus supradictis, potestas et dignitas regis devenere, ut baronibus et nobiles dicti regni, armata manu publice discurrentibus, caedes, incendia et crimina plurima nefaria committentibus, nullam possent penitus justitiam exercere; imo quod gravissime, proh dolor! est ferendum, decore regio vilipenso, regalis cogebatur auctoritas barones ipsos et nobiles, quos clementer et provide pacificare quaerebat, assidue sequi, et quandoque pecuniarum quantitates plurimas, quas pro exiguae mensae suae sustentatione vix quaerere poterat, baronibus ipsis, ut pacem facerent, elargiri.

7. Quae singula regiae pietatis nostrae cura circumvolans animo vigilantibus, noctes plurimas ducens insomnes, quotidianos sponte perpessa labores, ut rempublicam penitus delapsam sublevaret, et desideranti populo praeteriti moeroris aerumnis oppresso, securitatem et pacem quaereret:

6. Pro kteréžto příčiny, a mnohé jiné nedostatky, rostieše smělost k hřešení, a dáwana všady bieše příčina skutečnému jednání; a lotři i zlodějie, widúce že jest poražena a tak pohanbena spravedliwá poprawa, diel moci, diel pro swědomie, diel také pro strach, newědúc kudy wen z swých bludów, šeredstwím swým wšecky krajiny poskwrniwše, mnohých miest i zemi útočistě a příjemná stanowistě sú osadili. A potom w tak welikú núzi a křehkost, když ty zástawy dály se, moc a duostojenstwie králowské přišlo, že proti pánóm a urozeným toho králowstwie, branú rukú zjewně obiehajícím, wraždy, pálenie a zlosti mnohé nešlechetně jednajícím, žádné owšem spravedlnosti konati nemohlo ²⁾; ano, ježto pohriechu těžko powědieti jest, čest králowská tak zlehčena byla, že ³⁾ králowská moc ty pány, kteréž milostiwě a opatrně hledáše upokojiti, ustawičně následowati musila, a druhdy peněz množstwie nemalé, kteréžto k skrownému stolu swému jedwy shledáwati mohla, pánóm těm, aby pokoj jednali, štědre rozdávati ⁴⁾.

7. Kteréžto wšecky wěci králowské lítosti naši péče obletujíc myslí snažnú, noci mnohé wedúc beze sna, na wšaký den trpiec práce, aby obecné dobré úplně ponížené wzhuoru wyzdwihla, a žádajícemu lidu, ježto minulé biedy a strasti pamatuje, bezpečenstwie a pokoj optala:

¹⁾ B. exercendi. ²⁾ P 1. toho králowstwie, když br. r. zjewně běhali, wraždy, pálení. mn. nešlechetně jednajíc, žádné úplně spravedlnosti proti tomu nemohlo mieti duostojenstwie králowské. ³⁾ P 1. čest králowskou zlehčiwše, králowská moc — ⁴⁾ P 1. shledáwati mohl, pánóm těm, aby pokoj jednali, Jeho Milost štědre jest rozdával.

juvante deo, et devotorum nostrorum non deficiente auxilio, (quos ideo ¹⁾ nos, licet invitos, tantas pecuniarum summas exhibere de proprio non valentes, pro communi omnium populorum dicti regni evidenti compendio et securitate ac pace perpetuis acquirendis, non nostra utilitate propria, multipliciter in collectis et datis oportuit aggravare), discrete providit et fecit, quod terras et castra praefata ceteraque jura nostri demanii et ad justitiam regiam sive mensam de laudabili more primaevo immediate spectantia, jam in majori parte redemimus a detentoribus eorumdem, (prius illis exhibitis et integre persolutis per munificentiam regiam, non solum ex debito, sed ex gratia, saepius pecuniarum summis non modicis, pro quibus detentores ipsi illa eis obligata fore causis et rationibus diversis et plurimis asserebant), et ad ipsum nostrum regium demanium, justitiam atque mensam ea reduximus et adunivimus permansura; et ut deinceps idem nostri fideles et subditi et eorum futura posteritas in similibus sumtibus et collectis ⁴⁾ amplius non gravarentur.

8. Sed quia volentibus inire opus perfectum, non tantum sufficit praeterita reformare et praesentia bene disponere, nisi etiam perspicaci mentis intuitu curent futuris eventibus providere, (quia omnino

s pomocí boží, a k tomu nábožných našich ustavičnou příčinou, (kteréž sme proto, ač nerádi, takové summy peněz k vydání z svého nákladu nemohúce mieti, pro obecného lidu toho království zřejemý zisk, pokoj a bezpečnost budúcie, ne pro náš užitek vlastní, všelijak v berních i v dáních obtěžovati musili ²⁾), úmysl náš opatrně zjednal jest a učinil, že země i hrady svrchujmenované, i také jiná práva našeho příručenství a ku popravě královské a k stolu z slavného prvotního obyčeje tudíž ³⁾ příslušející, již větším dílem vyplatili sme od těch, kteříž sú je drželi, (napřed jim dávše a úplně zaplativše, netoliko dluhu, ale z obdarování královského a z milosti, častokrátě summy peněz nemalé, v kterýchžto summach ti, kteříž sú hrady neb města ta drželi, pravili (je býti) sobě zastavené přemi a rozumy rozličnými a mnohými), a k svému příslušenství královské spravedlnosti to sme přihrnuli nebo spojili aby zůstalo i přivedli; i aby potom ti naši věrní a poddaní, a jich potom budúcí, v takových nákladech a skládkách wiece nebyli obtěžováni.

8. Ale že těm, kteříž chtějí skutku dokonalého, není dosti minulé věci opatřovati a nynější dobře působiti, leč také wtipně myslí zrakem postarají se i k budúcím příhodám aby opatrnost měli (neb

¹⁾ *JBT. imo*, a *P 1.* také: »kteréž sme, ano i sami se, ač nerádi, w takové« a t. d. Oba tuším abbreviací *io* (= *ideo*) četli za *imo*. ²⁾ *P 1.* zřejemý vel zjwný pokoj obtiežiti musili rozličně, ne pro náš užitek vlastní, ale pro zjednanie pokoje a bezpečnostie budúcně, w skladách, zbieraní i w dáních, úmysl — ³⁾ *P 1.* ihned. ⁴⁾ *B.* in similibus simplicibus et expensis ac collectis.

providentia dicitur, si, quae sunt futura, tractentur): providimus, (non nostro ingenio confidentes, sed ad illius omnipotentis gloriam et misericordiam infinitam nostrae mentis vertentes intuitum et preces sedulas porrigentes, qui res penitus desperatas concedere et feliciter consummare suae virtutis magnitudine potest), constitutiones et leges non solum novas condere, quas, nobis promulgatas divinitus, novimus pro conservatione justitiae et pacis acquisitione perpetuae dicti regni fidelibus expedire; quin etiam antiquas plurimas, quas partim in scriptis, licet incomposite et confuse redactis, partim vero sola consuetudine et utentium moribus approbatas, per illustres principes praedecessores nostros recolendae memoriae reges plures Boemiae factas invenimus vel concessas, in unum codicem Majestatis nostrae felici nomine nuncupandum, per nos prius correctas atque suppletas, lucido ordine et stilo pensatis redigere, illasque secundum congruentem materiam debitis titulis assignare, quo legentibus propensior pateat intellectus; per quas etiam cunctis iudicibus aut officialibus nostris majoribus et minoribus recte iudicandi, secundum quod scriptum invenerint, materia praebeatur, et variandi iudicia in causis eisdem vel similibus (quod saepe factum, in offensam divinae justitiae et subditorum nostrorum fidelium lacrymabile detrimentum audivimus), facultas quaelibet adimatur; et ut hactenus tam dire pro-

tak ovšem opatrnost slowe, jsúli které budúcie věci, aby byly rozjímany): opatřili sme ¹⁾, (ne našemu wtípu doufající, ale toho všemohúcieho k chwále a milosrdenství nesmiernému zrak mysli naše obrátiece a proseb ustawných podadúce, kterýžť věci nedomnělé a jakožto zúfalé úplně, z moci welebnosti své móż dopřieti a šťastně skonati), ustanowenie také a práwa neřci nowá zdělati, kterážto, nám božsky zjewena, známe pro zachowánie sprawedlnosti a dobytíe pokoje wěčného wěrným králowstwie swrchujmenowaného užitečna býti ²⁾; ale také i stará práwa mnohá, kterážto díel psaná, ačkoli nezpůsobně a nepořádně složena, díel také obyčejem púhým těch, jenž sú jich užíwali, potvrzena, od najjasnějších kniežat předkůow našich, ctné paměti hodných králow Českých mnohých, zdělána a pójčena sme býti zhledali, w jedny kniehy, jenž Welebnosti naše šťastným jménem slúti mají, námi prwé opravena a vyplněna, w jasný sklad a řád wážný složiti, a také podlé slušné materie a řeči, hodnými nadpisy znamenati, aby tēm, ktož je čísti budú, rozum širší byl otewřen; kterýmižto by také všem súdcem a úředníkóm našim wětším i menším, aby prawě súdili, podlé toho, jakož psáno naleznú, byl běh wydán, a súdy měniti we přech těch samých aneb sobě podobných (což že často stáwalo se, na úraz božské sprawedlnosti a poddaných našich wěrných žalostnú škodu, slyšeli sme) moc wšeliká odjata byla; i

¹⁾ P 1. opatrnějie. ²⁾ P 1. božsky zjewena sú pro zachowánie sprawedl. a dobytíe pok. wěčn. ježto užitečna budú wěrným král. swrchujmen.

strata justitia, per nos deo medio relevata libere perseveret, et depressis rebellionibus et sceleribus quibuscunque, animose triumphet.

9. Has igitur constitutiones nostras, tam saluberrimas vobis et utiles, fideles dilecti! ¹⁾ laetanter accipite, et deo gratias agite, qui per nos, suos in hac parte ministros, dedit vobis vivere scripta lege, quos tam longis temporibus contigit incerto iudicio multorum opprimentium iugo feroci colla submittere, et litigiorum sententias saepe, non rationis tramite, sed iudicantis arbitrio reportare. Et quoniam deo iuvante haec cuncta peregrinus, operis nostri primitias eidem ²⁾ sincera devotione reddentes, ad laudem et gloriam unigeniti domini nostri Jesu Christi, gloriosissimae trinitatis et totius coelestis curiae, principium fieri a fide catholica iussimus reverenter.

aby sprawedlnost, do sie chvíle tak ukrutně poražená, již s pomoci boží námi pozdvižena jsúci, swobodně potrwala, a potlačieć protiwenstwie a hřiechy všeliké, statečně wítězila.

9. Protož tato ustawenie naše spasiitelná, a sobě užitečná, wěrní a najmilejší! wesele přijměte, a dieky bohu wzdáwajte, kterýžto skrže ny, swého w této věci služebníka, dal wám býti žiwu psaným práwem, ježto ste od dáwných časuow w nejistém súdu mnohých násilníków jhu ukrutnému hrdla podsazowati, a rozsúzení o swády častokrát ne wedle cesty rozumu, ale wedle wuole súdícíeho přijímati musili. A poněwadž s boží pomoci dokonali sme diela swého počátek, wšecy věci jeho milosti čistým náboženstwím wzdáwajíce, ke cti a k chwále jednorozeného pána našeho Jesu Krista, slawné trojice i wšie říše nebeské, od obecné wiery křesťanské počnúti poctiwě kázali sme.

M a j e s t a s C a r o l i n a.

Rubr. I. De fide catholica.

Sanctissimam trinitatem, substantiam unicam trinam que personam, (quam in nomine patris et filii et sancti spiritus simpliciter credimus firmiterque tenemus, eundemque filium dominum Jesum Christum

Najswětější trojici, podstatu jednu a trojí osobu, (kteréž we jmě otce i syna i swatého ducha sprostně wěříme a pewně držíme, a téhož syna pana Jesu Krista wykupitele našeho boha prawého z boha

I. P 2. »Počíná se řád České koruny Karlem císařem potvrzený, a najprwé o wíře církwe swaté.« Swatú trojici, w jednotě tři osoby, kteréž we jmě otce i syna i ducha sw. sprostně wěříme a twrdě držíme, toho syna božíeho, pána našeho Jesu Krista, wykupitele našeho, prawého boha, z boha otce narozeného, tělesného člověka, z panny Marie urozeného,

¹⁾ B. fideles carissimi. ²⁾ J. deo iuvante peregerimus operis nostri primitias, haec cuncta eidem.

redemptorem nostrum deum verum de deo vero genitum ex patre hominemque factum ex Maria virgine natum tota mente totoque corde devotissime confitemur), universum populum regni nostri Boemiae, quem catholicum novimus et fidelem, secundum quod sacrosancta catholica et apostolica credit ecclesia, humiliter revereri volumus et fateri; fideles nostros subditos in Christiana religione nobis fratres reputantes, et filios pietate paterna salubriter exhortantes ¹⁾, ne forte exterarum regionum contagio, a regni dicti limitibus non distantium, ipsorum fidei puritas et sincera devotio pro tempore maculetur.

Reliqui vero dementes atque vesani, catholicae fidei sacro dogmati repugnantes, praeter divinae ultionis aeterna supplicia, infames facti, Majestatis nostrae indignationem mortiferam se noverint incurrisse.

II. De paganis et Saracenis.

Paganis aut Saracenis domicilium facere laremve fovere in christianissimo regno nostro Boemiae interdicimus penitus

pravého rozeného z otce a člověka učiněného z Marie panny porozeného, celú myslí a celým srdcem nábožně vyznáwáme), chceme aby weškeren lid králowstwie našeho Českého, kterýžto známe, že jest křesťanský a wěrný, tak jakož swatoswatá obecna a apoštolská cierkew wěří, pokorně w poctiwosti měl a wyznáwal; wěrné naše poddané w křesťanském duchowenstwi nám za bratří počítajíce, a jakožto synuow milostí otcowskú spásitelně prosíce, aby snad cizich krajin poskwrnú, od dřieweřečeného králowstwie mezi newzdálených, jejich wiery čistota a upřímá oddanost pod časem nebyla zmazána.

A jiní blázni a nemúdrí, jenž obecné wiery swatému učení odpierají, kromě božské pomsty wěčných muk, zlopowěstní jsúce, ať wědie, že Welebnosti naše w necht smrtelnú sú upadli.

Pohan nebo změtenec, by duom dělал sobě neb chalupu, neboli obydlé držal w křesťanském králowstwie našem Českém,

wším srdcem i wší myslí nábožně nazýwáme. A protož wšecku obec i wešken lid králowstwie našeho Českého, kteréž sme u wieře křesťanské cierkwe swaté poznali wěrné, jakožto cierkew swatá po wšem křesťanstwi wěří a pokorně ctí a wyznáwa: my Karel z božie milosti ciesar Říský a král Český, wšecky naše wěrné a nám poddané w zákoně křesťanském nám za bratří majíce, a duchowní milostí syny je nazýwajíce, ustawujem a prikazujem pod naši milostí i pod ztracením hrdla, wieru křesťanskú twrdě a bez omylu držeti; aby okolo nás jiné vlasti křesťanské nás w nižádné omýle wiery křesťanské nenařiekali ani ohawně pomlúwali, by naše České králowstwie mělo pochybenie na wieře křesťanské. A ktožby byl w tom nalezen, žeby swým nedbáním nebo kterým omylem proti wieře křesťanské stál a proti cierkwi swaté co protiwného wedl, pomsty božie muk wěčných naň žádáme, a w swú nemilost jej wezmúce, na smrt tělesnú jej bez milosti odsuzujem.

¹⁾ T 3. exorantes.

et vetamus; mandantes nemini nostrorum fidelium subditorum licere paganum aut Saracenum aliquem receptare in suis domibus aut agris, nisi eis ut viatoribus, per regnum nostrum transeuntibus ad partes forte remotiores, aut etiam infra regnum pro mercaturis seu causis aliis accedentibus, hospites, caupones seu stabularii necessaria et quaeque convenientia ministrarent, quod fieri permittimus, dum tamen cuiquam ¹⁾ in fraudem fidei Catholicae non procedat.

zapowiedáme úplně a bráníme, prikazujíc, aby žádnému z našich věrných poddaných neslušelo pohana neb změtence kterého přijeti do svých domów neb dědin, leč jim jako pocestným po našem království jedúcím do krajín snad dalších, neb do království pro kupectwie neb přičiny jiné přicházejícím, hospodáři, krčmáři neb marštaléri potřebami hodnými aby poslúžili; a toho dopúštíme, kdyžby však nic nepocházelo ke lsti věře křesťanské obecné.

III. De haereticis.

Quod in religionem divinam committitur, in omnium fertur injuriam. Quid enim potest ab hominibus ²⁾ gravius existimari ³⁾, quam divinae potentiae copiosam clementiam, in proprio filio humano generi attributam, miserorum latrantium dentibus percipi lacerari? Hi sunt haeretici, qui oves dominicas a Petri custodia, cui pascendae a Jesu domino nostro bono pastore sunt creditae, segregare conantes,

Což se proti duchowenství božskému děje, nad všelikú křiwotu jest. Neb což móż ode všech (za těžšie) mnieno býti, než božské moci hojnú milost, u vlastním synu lidskému pokolení danú, mizerných a biedných utrhačův zuby slyšeti, žeby měla býti trhána? Toť jsú kacieři, kteřížto owce božské od Petrowy stráže, jemuž, aby paseny byly, od Ježíše pána našeho, dobrého pastýře, jsú swěřeny, od-

II. Pohanóm a Saracenóm w našem křesťanském království obydlé a přebýwánie w Čechách pilně zapowiedáme, prikazujíce všem našim věrným a nám poddaným křesťanóm, aby žádného pohana ani Saracena w svých domiech nechowali, ani na své dědiny nepřijímali k obydlení; jedné kdyžby skrze naše království šli nebo jeli do vlastí dalších z příhody, anebo kdyžby do našeho království pro které kupectwie nebo pro jinú potřebu kam šli neb jeli: tehdy hostinní hospodáři nebo jiní kupci mají jim potřebu tělesnú, jako jiným hostem za jich peníze způsobiti; to otpúštíme swobodně, kdyžby nebylo w úkladu a we lsti proti věře křesťanské a cierkwe swaté.

III. Což proti zákonu cierkwi swaté protiwenství se stane, to se všem křesťanóm děje protiwenství; neb nic těžšieho i protiwnějšieho nenie, než proti božie moci a proti jeho syna pána našeho jediného welikému milosrdenství k lidskému pokolení přichýlenému zlých a hubených psuow zuby a jazykem tu milost kúsati a žráti. Tiť jsú kacieři, kteříž owce božie od stráže a pasenie Petrowy chtie odděliti, jemuž jest to pasenie všech owec ot Jesu

¹⁾ T 3. quicumque. ²⁾ B. ab omnibus. ³⁾ J. B. existimari, alias tolerari.

velut lupi rapaces intrinsecus, eoque mansuetudinem ovium ¹⁾ praetendunt, quomodocunque possint ovile subintrare dominicum, quod demum desiderant suis lupinis morsibus demoliri. Hi sunt filii patris nequitiae et fraudis auctoris ²⁾, ad decipiendas simplices animas destinati. Hi sunt serpentes, qui latenter videntur inserpere, et sub mellis dulcedine virus evomunt, ut dum vitae cibum se ministrare simulant, a cauda feriunt, et immiscunt mortis poculum, velut quoddam durissimum aconitum. Hi dum sanctae et individuae Trinitatis essentiam denegant, sub uno contextu nequitiae tres simul offendunt: deum videlicet, proximos et seipsos. Deum, cum dei fidem et filium unigenitum non agnoscunt; proximos, dum ipsi sub specie ³⁾ spiritualis alimoniae, haereticarum pravitate oblectamenta ministrant; crudeliter etiam saeviunt in seipsos, dum post animarum dispendium corpora denique saevae mortis illecebris, (quam per agnitionem verae fidei possent evadere), vitae prodigi, impudenter involvunt.

lúčiti mienice, jako vlci hltawí wnitř, tak daleko krotkost lidskú pokrytě wedú, kterakbykoli mohli w owčinec boží wnitř, kterýžto owčinec potom swým wlcím žráním žádají zkaziti. Toť jsú synové otce nepravosti a množitelé lsti, k oklamání sprostných duší wyslaní; toť jsú hadové, kteřížto tajně widieni býwají, ani se plazie, a pod medowú sladkostí jed wypúšťejí, aby, když pokrmu žiwota poskytnú se zdají, ocasem urážie, a umiesie nápoje smrti, práwě jako někaké najtwrdšie znamenie. Tu když swaté a nerozdielné trojice přie, pod jedniem setkáním neb wyrčením nepravosti tři spolu pod jednú urážejí: boha to wěz, bližnie a sami se. Boha, poněwadž wiery a syna jednorozného nepoznawají; bližnie, když jim pod způsobem duchownieho pokrmu kacieřské křiwoty oblahozenie podawají; ukrutně také liti jsú proti sobě, když po nebezpečenství duší, těla nad to swá ukrutně smrti hanebně, jižto skrze poznání wiery mohli by ujíti, žiwot mrhajíc, bez studu uwalují.

Krista, syna božieho, našeho pastýře dobrého, swěřeno a poručeno, a oni snažiwše se swú chytrostí a zlostí, jako wlcie lační a chwátawí wnitř lísawě a tiše žádají a myslé, kterakby mohli wlúčiti se a wstúpiti w owčinec boží, a žádajíce, aby mohli swým kúsáním owce sežrati a rozehnati od pastýře a ot dobré pastwy. Tiť jsú synové otce zlořečeného a rozmnožitelé lsti falešných, ku přeluzování sprostných duší poslaní. Tiť jsú hadové, ježto tiše a sladce sipie, a pod tú sladkostí jed z sebe wyléwají; neb když sladce mluwie, činie se milosrdní, ale k ostatku od ocasu jed jako sladký nápoj miesejí sprostným owcem, totiž lidem neučeným. Ti jistí, když swaté a nerozdielné Trojice jednoty přie, pod chytrostí zlořečenství swého tři urazují, totiž pána boha, swé bližnie i samy se. Pána boha urážejí, když wiery křesťanské a syna jeho jediného neznají; swé bližnie urážejí, když jim pod nadějí duchowní kacieřské sladkosti, chce je přelstíti, wyprawují; samy se také ukrutně ranie, když po wypuzení duše těla swá těžké smrti na oheň wzdawají, kteréžto smrti, poznajíce wieru boží,

¹⁾ *T. hominum.* ²⁾ *J. auctores. T. actoris eo.* ³⁾ *J. B. sub spe. T. substantiae.*

Contra tales itaque deo et hominibus sic infestos, quorum quidam (sicut accepimus) ex exteris nationibus accedentes, regnum nostrum, Christiana religione clarissimum, haereticae pravitate tenebris maculare conantur, continere non possumus, sicut nec debemus, aliquo modo nostros, quin debita ultionis gladium in eos exeramus: praesenti promulgato divinitus sancientes edicto, ut crimen haereseos et damnatae sectae ¹⁾ cujuslibet, prout sacrosanctae et apostolicae ecclesiae decretis habetur, velut crimen publicum possit ab omnibus intentari; imo crimine laesae majestatis nostrae debet ab omnibus horribilius reputari, quod in divinae majestatis injuriam ²⁾ noscitur attentatum.

Nemine etiam deferente, diligenter investigari volumus hujusmodi sceleris patratore, et per officiales nostros sicut alios malefactores inquiri, et inquisitione notatos, (etiam si levis suspicionis argumento tangantur,) a viris ecclesiasticis vel praelatis, ad quos spectat, examinari jubemus; per quos si evidenter inventi fuerint a fide catholica saltem in articulo fidei deviare, ac per ipsos pastoraliter more commo- niti, tenebrosis diaboli relictis insidiis,

Proti takovým za celo bohu i lidem překážejícím, z nichžto někteří, jakož slyšíme, z cizích zemí a národův přibrawše se, království naše, křesťanským náboženstvím přejasné, vši sílu myslé kacieřské nepravosti zatměniem zprzniti, sdržeti nemůžem, jakož ani máme sdržeti hnutí svých, ale hodné pomsty proti takovým meč abychme vytáhli. Této výpovědi prohlášením božsky za právo ustanovujeme, aby hřiech kacieřstwa a potupené roty všeliké, jakož swatoswatá obecna a apoštolská cirkew w práwě psáno má, jako hřiech zjewný ode všech lidí mōž býti prawen, ano hřiech úraza welebnosti naše má ode všech najhroznějšíe počten býti, kterýž proti božské welebnosti wědomým bezprávím jest pokušen.

Beze všeho také wznášení na nás pilně chceme, aby ptáno bylo na takového hřiecha smluwce, a úředníky našimi jakožto i na jiné zločince aby ptáno bylo, a po optání znamenání, by pak lehkého domnění důwodem dotčeni byli, od našich kostelníkůw neb prelátuw, k nimžto příslušie, přikazujem aby košťování neb pokušení byli. Jimižto jestliže zjewně nalezeni budú, od wiery obecné křesťanské, že toliko w článku wiery pochybují, a jiní

mohlby prázdni býti, chwáléc pána boha w Trojici swaté a w jednotě. Proti takovým kacieřóm, bohu i lidem nemilým, jakož slyšíme, že někteří cizozemci, přibrawše se do našeho Českého a křesťanského království, snažili jsú se kacieřstwem rozséwati; toho my, Karel císař, nemohúce ani s práwem majíce trpěti, z swé snažnosti přikazujem, aby bylo w ténž našem království prowoláno, pod zápowědí naše pomsty mečem nebo ohněm, aby žádné kacieřstwě ani swolenie šibalské, ježtoby se proti cirkwi swaté chýlilo, w našem království nebylo trpieno ani zatajeno, přikazující našim všem úředníkóm, purkraběm i poprawcem, aby se po nich pilně ptali, a je jimající vydáwali prelátóm a mistróm, aby jich na wieře cirkwe swaté

¹⁾ *J.* ut crimine haereseos damnatae sectae. *T.* crimen her. damnati septo. ²⁾ *T.* noínen.

noluerint agnoscere deum lucis, sed in errore concepto ¹⁾ mala constantia perseverent: praesentis nostrae sanctionis edicto damnatos mortem pati haereticos decernimus, quam affectant, ut vivi in conspectu populi comburantur, flammis commissi judicio, qui sacri flaminis lumen agnoscere, et patris aeterni perennem gloriam quaerere, unigenitique filii passionem, redemptionem humani generis credere denegarunt ²⁾.

pastýřským bĕhem napomenuti jsúc, zatemněná také ďábelská osidla opustiec, i nechtĕli poznati boha swĕtlosti, ale w bludu počati jsúc, we zlĕ stálosti žeby trwati chtĕli: tohoto našeho ustawenie wýpowĕdí odsuzujem, potupenĕ kacieři smrt aby trpĕli, kteréž žádají, aby za žiwa před obličejem lidským upáleni byli, jsúc w oheň uwrženi, kteříž swatého ducha swĕtlosti poznati sú nechtĕli, a wĕčného otce sláwy hledati, a jednorozeného syna umučenie, wykupitele lidského pokolenie wĕřiti sú zapřeli.

IV. De inquisitione haereticorum.

Haereticos cujuscunque sectae, quos sicut non solum ad requisitionem praelati vel inquisitoris pravitatis haereticae, sed etiam ex eorum officio (ut jam decrevimus) inquiri et capi volumus, sic captos per officiales eosdem dictis praelatis aut inquisitoribus remitti, vel eorum certis nunciis assignari praecipimus et jubemus.

Kacieře wšelikaké roty, kterýchž netoliko k optání preláta neb toho inquisitora, kterýž ptáti se má na nešlechtnost kacieřskou, ale i z úřadu swĕtského, jakož sme uložili, mají ptáti se na ně a je jímati, a chceme tomu, kdyžby od úředníkóv byli zjímáni, aby swrchuřečeným prelatóm neb přihledačóm nebo jich poslóm jistým wydáni byli, to prikazujem i welíme.

V. De receptatoribus haereticorum et credentibus et complicibus eorum.

Omnis sectae haereticos a quoquam juxta limites regni nostri Boemiae, in domibus

Wšelikteré roty kacieřów od nižádného podlé mezi králowstwie našeho bud' w do-

pokusili, jakož na ně záleží; a kdyžby je w kacieřstwi poznali, a nechtĕli ustúpiti bludu kacieřského, poznajíce wieru cierkwe swaté a pána boha w jeho swĕtlosti: tehdy mocí ustawenie tohoto prikazujem, aby je na smrt dali, s tiem kacieřstwím živé přede wším lidem na ohni spálili, ponĕwadž nechtĕli poznati swĕtlosti boha otce wĕčného a syna jeho jediného, našeho wykupitele, chwály držeti w jednotĕ, jakož wiera křestánská káže.

IV. Prikazujem také všem našim wladařóm, kdežby zwĕděli kteréžkoli kacieře, aby je naši mocí jímali, a swĕřice těm mistróm kacieřským wydávali na pokúšenie po jistých poslech beze wšeho omylu.

¹⁾ *J. erroris concepti. B. errore concepti.* ²⁾ *B. denegant.*

aut agris, aut aliter quoquomodo indifferenter receptari, prohibemus omnino; receptatores vero, si qui fuerint scienter, aut credentes, aut complices, aut alias quocunque modo consentientes eis, sive fautores, bonis eorum omnibus confiscatis, relegandos a regno praedicto in perpetuum esse censemus.

miech, na dědinách aneb jinak kterakýmkoli během bez výměnky bráníme, a přikazuju, aby nepřijímání úplně, ani tovarštwia jich ani těch, kteřížby kterýmžkoli obyčejem jim swolowali a neb přáli, zboží těch všech do králowy komory obrátiec odsuzuju, aby věčně wypowiedieni byli od králowstwíe swrchujmenowaného.

VI. De terris et urbibus ad regium demanium seu mensam spectantibus non alienandis ¹⁾).

Quanta pericula, quantaque dispendia et aerumnas alienatio dudum castrorum et aliorum jurium, ad regiam justitiam spectantium atque mensam, in regno nostro Boemiae, tam circa regiam dignitatem, quam circa subditorum nostrorum fidelium quietem et pacem, (generaverit,) satis abunde superius diximus et ostendimus validis argumentis. Quae omnia deo freti in statu decenti jam feliciter posuimus.

Sed quia persaepe recidivum consuevit esse gravius morbo primo; et ne, quod tantis laboribus pro communi omnium utilitate perfecimus, et non sine eorumdem

Kterak mnohá nebezpečnstwie a weliké škody a biedy odlučowaním dáwno učiněným hraduow a práw, k králowské swawedlnosti příslušejících a k jeho stolu, staly sú se w králowstwí našem Českém, tak dobře při králowském duostojenstwí, jakožto při poddaných našich wěrných utěšení a pokoji, dosti sme hojně swrchu powěděli i okázali statečnými duowody; kteréžto wšecky wěci s boží pomoci w stawu slušném již šťastně sme položili.

Ale že welmi často odwráćenie býwá těžšie než neduh prwní; protož, aby to, což sme welikú prací pro užitek obecného dobrého skonali, s našich poddaných obtě-

V. Wšem našim wěrným zemanóm přikazuju, aby žádného kacieře, kteréžbykoli wiery byli, na swé dědiny neb do swých domuow nepřijímali. Pakliby kto je přijímal, neb který obyčej s nimi měl, toho odsuzuju, aby byl wypowiedien z našeho králowstwíe věčně a wšeho swého zboží odsúzen bez milosti.

VI. Naši mocí cesařskou zapowiedáme s plnů radú i powolením našich šlechticuow a zeman, aby nikdy žádný náš náměstek nemohl žádného hradu, ani žádné vlasti, což k koruně České příslušie, otlúčiti od též koruny bez powolenie našich Českých pánuow. A to naše ustanowenie aby trwalo věčně w našem Českém králowstwí, kázali jsme zjewně popsati i prowolati, že wšickni králowé České koruny, naši dědicowé, nebo kdyžby se našich dědicuow nedostáwalo, jehož buoh nedaj, ale jiný bohem zwolený, kdyžby po naše smrti který byl k Čechám korunowan, aby w jednom měsieci pořad zběhlém ote dne swého korunowaníe

¹⁾ W rkp. T. chybí rubrika 6, 7 i 8.

subditorum gravaminibus et impensis, possit faciliter deperire et pestem deteriorem ingerere, quinimò duret perpetuum, quod perpetuo noscitur profuturum;

Hac perenni et irrefragabili constitutione praesenti, praevia nostri matura deliberatione consilii, decernimus sancendum, quod singuli reges illustres, heredes successorumque nostri, ad quos successivis temporibus regnum nostrum Boemiae ex descendenti vel collateralis linea successione legitima devolvetur, vel ea deficiente (quod propitius deus avertat) electionis jure pervenerit, infra ²⁾ mensem continuum quemcunque a die successione aut electionis hujusmodi numerandum, debeant, sanctorum evangeliorum libro posito coram eis, in publico testimonio, proclamatione scilicet aut praeconizatione publice praecedente, in loco ipso dumtaxat, quem ad hoc duxerint eligendum, ambabus manibus eisdem tactis evangelii sacrosanctis, praestare solemner juramentum: quod nullo umquam tempore, per se vel alium, tacite vel expresse, publice vel occulte, terras aut

zováním i náklady, lehce nezahýnulo, a neuhu horšieho nepřineslo, ale owšem trwalo na wěky, což wěčně jest užitečné:

Protož tímto wěčným a nikdy nepřerušným ustanowením, s dobrým rozmyslem naším i radú, umienili sme za práwo uložiti ¹⁾, aby wšickni králowé přejasní, dědici a budúci naši, na něžto w časy budúcie králowstwie naše České poslúpně neb z přibuzenstwie nápadu sprawedliwého spadnutí by mělo, aneb i bez toho, jehož milostiwý pán buoh rač stráž býti, žeby práwem wolenie na koho spadlo, ihned w jednom měsieci pořad přišlém, ode dne nápadu neb wolenie takowého čtúce, mají, swatého čtenie knihy položiec před ním, zjewně ohlášiec, prowoláním to wěz neb biřicowým ohlášením w tom toliko miestě, kteréž sobě woliti bude, oběma rukama swatoswatých čtení se dotkna, aby učinil slawnú přísahu, že nikdy wěčně, sám ani skrze jiného, tajně neb zjewně, nadhlas neb pokútně, zemí ani měst neb práw králowských a k jeho poprawě

měl před pány a před zemany přísahu učiniti čistú a sprawedliwú na knihách na swatém čtení zjewně, že těch zemí a hraduow nikdy ot koruny České nemá otlúčiti, zjewně ani tajně, ani žádného dielu, ježto k těm hradóm příslušie, aby toho žádnému člověku, ani dal, ani prodal, ani zastawil, k wěčnosti ani do kterého času, ani za které jiné hrady směnil s ižadným člověkem, ani kterému swému synu, ani bratru, ani otci jich w moc postupowal, ani které dceři ani swé králowé aby na nich wěna neukazowal, než aby jich s pilností k koruně chowal a k obecnému dobrému i k obraně i ku pokoji České koruny. A kdyžby, jehož buoh nedaj, přes tu přísahu jinak učinil, a to proměnil, aby toho sám buoh nad ním pomstil swú sprawedlností. A pakliby který člověk swú smělostí proti tomu ustanowení kdy kterého hradu toho nebo dielu, malého nebo welikého, od těch hraduow požádal prositi nebo wyprosil, aby práwa wšeho byl otsúzen, a zjewný zkazitel obecného dobrého byl prowolán, a wěčně Českého králowstwie byl otsúzen, a na mezi byl metlami mrskán.

¹⁾ P 1. za práwo mieti. ²⁾ J. B. juxta.

castra seu jura demanii regii, justitiae atque mensae, quae particulariter et distincte huic saluberrimae constitutioni inseri et inscribi mandavimus, (ne possit ignorantia quaeque praetendi, aut dubietatis ullius involucrum exoriri,) et alia eis quaevis dependentia vel annexa, in solidum vel in parte, communiter vel divisim, non donabunt, non vendent, non pignori obligabunt; nec illa cuiquam, aut eorum forte regimen vel custodiam, committent vel commendabunt perpetuo vel ad tempus aliquod terminatum; non dividunt vel separabunt, nec etiam permutabunt; denique nulli hominum, etiam patri, vel filio, aut fratri, per modum provisionis forte, vel sustentationis vitae eorum, vel alio excogitato modo quocunque, tenenda vel possidenda concedent; nec pro dotibus filiarum aut sororum, nec illustris reginae super eis vel eorum aliquo dotalitium assignabunt; nec aliquo praemissorum modorum distrahere vel alienare volentibus seu tractantibus assensum directe vel indirecte, quacunque ratione vel causa praestabunt: sed ea custodiri et regi facient per officiales proprios, ad id per eos specialiter deputatos, ad honorem et gloriam diadematis regalis, Boemiae rei publicae, judicii atque justitiae tuitionem, fortitudinem atque favorem, et totius universitatis dicti regni securitatem atque pacem; poena perjurii dignitati regiae imminente, in qua deum potentissimum judicem solum se habere cernat et ultorem, apud

sprawedliwé příslušejících neb k stolu, kteréžto věci rozdielně a po kusu w toto spasitedlné ustanowenie wložiti a wepsati prikazujem, (aby nižádné newědomie nemohlo býti zamyšleno, ani kterou pochybnost w tom zploditi), a také ani jiných kterých věci k nim příslušejících neb přispojených, buďto w cele neb w kterém dielu, společně neb rozdielně, nerozdadie ni prodadie, ani zástawú zawieži, aniž těch věci komu, buďto snad k úřadu neb k chování poručie neb dadie, wěčně neb za chvíli určenú, nerozděli toho, ani poprawie ani poměnie; a za celo žádnému člověku, také ni otci, ni synu, ni bratru, způsobem snad opatrenstwie neb nápomoci žiwotu jich, nebo jiným wymyšleným během kterýmkoli, nemají dáti držeti, wlasti ani pójčiti, ani u wěně dcer neb seštr swých; aniž také natom najjasněšie kněžně králowně kterého wěna ukáže; ani kterými obyčeji swrchupsanými roztrhnúti neb odlúčiti chtějícím a usilujícím powolowati budú upříemně ¹⁾ neb neupříemně, kterýmkoli rozumem neb př; ale těch zemí a hradów hlědati, ostřiehati káže úředníkóm swým wlastním, kteříž od nich w to zwláště budú wydáni, ke cti a k chwále koruny králowstwie Českého, k obecnému dobrému, súdu a sprawedlnosti k obraně, ku posile a ku přiezni a wšie obce wěrných toho králowstwie bezpečenstwi wěčnému i ku pokoji; pod pokutú křiwé přísahy duostojenstwie králowskému, w kteréžto křiwé přísaze boha

¹⁾ obyčeji swrchupsanými moci budú rozlúčiti, roztrhnúti neb odlúčiti těm, ktožby chtěli neb rozmlúwali neb powolowali upříemnie.

quem nec locus iniquitatis relinquitur, nec acceptio personarum habetur, nec munerum cupido versatur.

Si quis autem in tantam furoris audaciam currere repertus exstiterit, ut contra hujus sacrae constitutionis tam votiva, tam accepta decreta quidquam ¹⁾ petere et impetrare praesumpserit: ipso jure careat impetratis, et notae infamiae maculis aspergatur, et velut manifestus reipublicae dissipator, regnique Boemiae aemulator et proditor, poenas omnes criminis laesae majestatis ipso facto se noverit incurrisse. Quibus adjicimus, ut bonis omnibus exspoliatus, (quae non solum confiscari mandamus, sed etiam cedi volumus et occupari,) ubique infra ²⁾ limites regni, per quoscunque forte deprehensus fuerit, ut bonis, ita vitae solatio, nullo exquisito iudice, impune privetur. Dignus est enim omnium pietate carere, omnique privari consortio, qui solus omnium salutem et quietem se impudenter opponere, et visus est velle regalis gloriae speculum obfuscare, et rempublicam universumque populum dicti regni subvertere pariter et dissipare.

Castra et jura, nullatenus alienanda vel etiam permutanda videlicet, sunt haec:

In Polonia quatuor civitates, scilicet: Wratislavia, Novum forum, Glogovia, Frankenstein, et duo castra, scilicet Zoboten et Borow.

najmocnějšieho súdci wěz a měj jediného institele, u něhož miesto nešlechtnosti nebýwá poostaweno, ani wzácnost osob jest, ani darów žádost lakomá sě wrtí.

Pakliby kto w takowú smělou bláznovskú upadnutí shledán byl, žeby proti tak swatého ustanowenie žádostiwým a wěcným právóm co žádati a prositi směl: tiemto právem buď zbawen těch wěcí, kterýchž prosí, i poskwrnú zlé powěsti buď pokropen, a jakožto zjewný obecného dobrého rozptýlce i králowstwie Českého protivník a zrádce we wšecky pokuty úrazu welebnosti králowské hned tiem skutkem znaj se že jest upadl; k kterýmžto pokutám to přičiníme, aby zbožie swého všeho zbawen jsa, (kterěžto netoliko do králowské komory obrátiti prikazujem, ale i postúpiti welíme i w ně sě uwázati,) sám, kdežbykoli wedle mezí králowstwie od kohožkoli lapen byl, aby též, jakož zbožie, i hrdla, beze všeho práwa žádanie, zbawen byl. Neb hoden jest, aby žádné litosti nenašel, ³⁾ i všeho towaristwa aby prázden byl, ktož sám jeden proti všech spasení a pokoji bez studu zasaditi sě umienil, a králowské sláwy zrcadlo chtěl ztemniti, a obecné dobré i wešken lid swrchuřečeného králowstwie podwrátiti a rozptýleti.

Hradové a práwa, ježto nikoli odlučována ani proměněna nemají býti, jsú tato

W Polště čtyři města, to wěz: Wratislaw, Nowéměsto, Hlohov, Frankstein; a dwa hrady: Sobotka a Borow.

¹⁾ *J. B* quisquam. ²⁾ *B.* juxta. ³⁾ *P 1.* litosti neměl.

In Budissinensi provincia sunt infra scriptae civitates, scilicet: Budissin, Gorlicz, Lubovia, Lubanum et Kamnicz.

In Boemia sunt infra scriptae civitates, scilicet: Praga, Grecz cum sylva Albrechticiz, Chrudim ¹⁾, Plzen, Hawelswerd ²⁾, Nimburg, Sittavia ³⁾, Lutomericz, Zacz, Pirn, Pons, Kadan, Tachovia ⁴⁾, Tusta, Piesk ⁵⁾, Budvicz ⁶⁾, Czaslavia, Kutnis, Kurim, et infra scripta castra: Glacz ⁷⁾, Frustenberg, Lichtenburg ⁸⁾, Bezdiez, Künigstein, Ellepogen ⁹⁾, Frimberg ¹⁰⁾, Pretenstein ¹¹⁾, Burpleins ¹²⁾, Karlstein et Klimberg ¹³⁾; et infra scripta, quae sunt pignora, scil. Egra, Flos ¹⁴⁾ et Parkstein; quae amplius alienari non debent, nisi ab Imperio redimantur.

W Budišně w krajně jsú dolepsaná města, totiž: Budišin, Gerlice, Libawa, Liban, Kamenec.

W Čechách jsú dolepsaná města: Praha, Králów-Hradec s lesem, ježto Albrechtec slowe, Chrudím, Plzeň, Hawelswerd, Nimburk, Žitawa, Litoměřice, Žatec, Perno, Most, Kadaň, Tachow, Domažlice, Piesek, Budějowice, Čáslaw, Hora Kutná, Kůřim; a tito hradové w dole psaní: Kladsko, Frustemberk, Lichtenburk, Bezdězie, Kynikstein, Loket, Přimda, Pretenstein, Hrádek, Karlstein, Zwickow; a w dole psaná města, kterážto w zástawě jsú, to wěz Cheb, Flos a Parkstein, nemají od koruny održena býti, lečby Říší wykúpena byla.

VII. Qualiter necessaria sint castra et civitates.

Nam dignam et salubrem constitutionem hujusmodi non solum voluntatis affectus ¹⁵⁾, verum evidens et inaestimabilis persuadet necessitas, cum in omnibus re-

Neb hodného a spasitedlného takového ustawenie netoliko žádost wuole dobré přeje, ale i zřejemná potřeba (žádá), aby we všech králowstwi našeho wlastech i

Tito hradové a tato města podepsaná nikdy nemají ot České koruny otjiti: w Polště jsú čtyři města, totiž Wratislaw, Nowýtrh, Hlohow a Frankstein, a dwa hrady, totiž Sobotka a Borow; w kraji Budišinském tato města, totiž Budišin, Zhořelec, Libawa, Liban a Kamenice; w Čechách tato města: Praha, Hradec i s lesem Albrechtice, Chrudím, Plzeň, Hawelswerd, Nimburk, Žitawa, Litoměřice, Žatec, Perno, Most, Kadaň, Domažlice, Tachow, Piesek, Budějowice, Čáslaw, Hora, Kůřim.

Tito jsú hradové nezástawní: Kladsko, Frustenberg, Lichtenburk, Bezdězie, Kynikstein, Loket, Frimberk, Pretenstein, Křiwoklat, Karlstein, Klimberk, Cheb, Flos a Parkstein, ale nikdy nemají od Čech otjiti, lečby je kdy ciesař Říský od České koruny wyplatil.

Rubr. VII. (chybí celá.)

¹⁾ J. Crudum. ²⁾ J. Horolswerd. ³⁾ J. Sitta. P 3 Sušice. ⁴⁾ J. Plzen novum. B. Kladowy. ⁵⁾ J. Pyeb; P 2. Cheb. ⁶⁾ Kromě P 3 kladau všickni mylně: Rudnicz. ⁷⁾ J. Olacz, P 1. Olach. ⁸⁾ P 1. chybí; B, P 2. Lucemberg. ⁹⁾ J. Elleprgen, P 1. Glepergen, P 2. Žebrák. ¹⁰⁾ P 1. Hazmburg, P 3. Franberg. ¹¹⁾ J, B, P 2. Pergenstein; Perkenstein. ¹²⁾ P 2, P 3. Burpleins jinak Křiwoklat. ¹³⁾ P 1. Klimberg i. e. Přimda (sic). ¹⁴⁾ J, B, P 2, P 3. Flot, Slot. P 1. Flok. ¹⁵⁾ J. effectus.

gni nostri provinciis et earum qualibet singillatim necessarium sit civitates munitas haberi, in quibus czudarii sive iudices fidelibus nostris debitam possint administrare justitiam, et ad quas obtinendae justitiae possit haberi respectus.

Castra vero fore necessaria quis abnuat? Nam ipsorum purgravi sive villici, praeter custodiarum solertiam, quam ipsis castris tenebuntur diligenter apponere, et praeter collectionem fructuum et reddituum villicationum ipsarum, quos regali mensae praesentare tenentur, etiam ad executionem omnium sententiarum, quae per iudices ipsorum provinciis latae fuerint, cum debita sollicitudinis efficacia laborabunt.

Cum etiam nonnullae civitates et castra in metis regni praedicti, tam ad praeccludendum hostilem ingressum, quam ad invasionem inimicorum, pro regnicolarum salute et commodo, et regni juribus et honoribus defensandis, necessariae videantur.

VIII. Quae civitates et castra possunt obligari.

Sicut magis insignia et opportuna circa ministrandam exequendamque justitiam loca, civitates et castra particulariter annotata solemni constitutione nostra jam eximius ab omni alienatione vel abdicatione demanii nostri regii, justitiae atque mensae: ita decenter quaedam alia minus notabilia praesenti constitutioni inscribi jubemus, in et super quibus nobis ³⁾ nostrisque successoribus in posterum illustri-

w každé zvláště byla ¹⁾ města hrazená w nichžto sudí ²⁾ wěrným poddaným našim hodnú mohli by posluhowati spráwedlnosti, a k nimžto pro obdrženie spráwedlnosti mohli by zřetel býti.

Hradové také, by potřebni nebyli, kto odmlúwá? neb purkrabě na nich a wladari mimo opatrnú pilnost, kterúž mají pro zachowanie jich snažně přičiniti, i mimo těch užitków a poplatków u wládanie jich wybieranie, kteréžto k králowskému stolu dáwati dlužni jsú, také k skutečnému všech při doličenie, ježto richtári jich krajín široce wnešeny budú, s hodné pečliwosti přičiněním pracowati budú.

Ano také některá města i hrady na pomězi králowstwie Českého, tak dobře k zawření proti nepřátelskému wtržení, jako i pro překazu a škodu zemanóm od nepřátel, a pro zachowanie zdrawie jich i králowských práv a obecného dobrého a cti k obraně, zdá se nám, že jsú welmi potřebna.

Jakož znamenitějšíe a potřebnějšíe k wedení spráwedlnosti miesta, města a hrady, diel popsaně slawným ustawením našim již sme wyňali, aby odlučowány z našeho Českého poručenstwie, poprawy spráwedliwé a od stolu nebyly: též také hodné některá jiná méně znamenitá tímto ustawením wypsati prikazujem, w nichž a na nichž nám i budúcím potom jasným Českým králóm w pilnú potřebu, ježtoby

¹⁾ P 1. potřebná byla. ²⁾ P 1. sudí, totiž richtári. ³⁾ Nobis *chybí u. J.*

bus Boemiae regibus, pro ingruentibus casibus honorem et statum regiae majestatis persaepe spectantibus, licere permittimus et sancimus liberum regiae voluntatis arbitrium, illa in solidum vel in parte, communiter vel divisim (ad tempus duntaxat) concedere vel pignori obligare, dum tamen totum tempus concessionis aut obligationis cujuslibet annorum decem numerum ¹⁾ semel aut pluries non excedat, nec ultra confirmare; et etiam pro dotibus sororum vel filiarum, et in dotalitium reginae illustris assignari facere, ad vitam dictae reginae dictarumque filiarum atque sororum tantummodo, et non ultra; et alias secundum emergentes necessarios vel opportunos eventus de illis disponere pro libitu suae voluntatis, dum tamen alienatio perpetua, aut ultra praescripta tempora, non sequatur. Nisi forte de eis permutationem fieri contigerit, quae causam regiam redderet meliorem, scilicet in terris, vel castris, vel bonis aliis stabilibus, apparentibus consimilis valoris aut praecminentiae dignitatis honorum atque locorum, quae taliter duxerit permutanda, quod dicti regis arbitrio relinquatur; de quo praestent dicti reges illustres, ut supra in constitutione praecedenti proxima, solemnne juramentum.

ke cti a stawu královské welebnosti sluselo, dopústitm a za práwo činíme, aby w tom byla královská swobodná a dobrá wuole, ty zámky, spolkm neb dielně, úplně neb po kusu, do času wšak, pójčiti jich neb zastawiti, a ten čas pójčenie neb zástawy aby desíti let nepřewyšował, jednú aneb několikrát, aniž mají wýše zawázowáni býti, také u wěně sestr, dcer ani u wěně jasné králowé, nežli do jich žiwota, a potom kdyžby potřeba toho pilná a núze byla, moci bude Králowa Milost s těmi zámky naložiti k swé wuoli, když wšak odlúčení jich k wěčnosti ani na časy swrchupsané wýše se nestane. Lečby přihodilo se o ně směnu učiniti, ježtoby královské věci polepšila, to wěz w zemiech nebo w hradiech aneb w jiném zbožie stálém zřetedlném, tak dobrém a hodném k duostojenství, zbožie i zasazenie miesta; a o kteréžby zámky umienili k swé wuoli Králowa Milost směnu učiniti; swrchupsaní jasní králi, jakož swrchu w práwě a w ustawenie před tiemto napsáno jest, učinite slawně swatú přísahu.

Rubr. VIII. Tato jsú města a hradowé, ježto je král Český muož dáti w zástawě po dceři nebo sestře swé do žiwota, ale ne wěčně: Jaromiř, Trutnow, Dwuor, Mělník, Ustie, Lúny, Slaný, Šlaklemis, (?) Striebro, Klatowy, Berún, Sušice, Kolín.

Hradowé tito: Kostelec na Szawě, Stegreif, Ebrspach, Mojwin, Žebrák, Angerbach, Misemburk, Deutín, (?) Mníšek, Protiwín, Hluboká, Bošice, (?) Bernant, (?) Hasenštein.

¹⁾ *J.* annorum decennium.

Quae loca sunt ista, videlicet: Jaromir, Trautnow ¹⁾, Curia, Mielnik, Ausk, Luna, Slana, Slakleins(?) ²⁾, Miza, Klatovia, Verona, Sicca ³⁾, Colonia.

Et infrascripta castra, videlicet: Kostelec super Sazavia, Stegreif ⁴⁾, Ebrspach ⁵⁾, Moywin ⁶⁾, Böttlern ⁷⁾, Angerbach ⁸⁾, Misemburg ⁹⁾, Deutin(?) ¹⁰⁾ Muncheleins ¹¹⁾, Protiwin, Froburg ¹²⁾, Bossicz(?) ¹³⁾, Bernant(?) ¹⁴⁾ et Hassenstein ¹⁵⁾.

A totoť jsú ta miesta: Jaromiř, Trutnow, Dwuor, Mělník, Ústie na Labi, Lúny, Slané, Šlaklemis(?), Striebro, Klatowy, Berún, Sušice, Kolín.

A tito hradové: Kostelec nad Sazawú, Stegreif, Ebrspach, Mojwín, Žebrák, Angerbach, Misemburk, Dentín(?), Mníšek, Protiwín, Hluboká, Božice (?), Bernant(?), Hassenštein.

IX. De obitu regis et officio successoris.

Jubeimus, quando deo volente contigerit ¹⁶⁾ illustrem regem Boemiae universae carnis viam incedere, et praesentis vitae fragilis solatio laborioso privatum, ad coelestis regni perennia gaudia deo propitiante deferri: quod barones et nobiles inferiores ac universitates omnes dicti regni assistere vel parere, quodque burgravii seu castellani vel custodes, aut alio quocunque vocabulo nuncupentur, de mandato vel ordinatione dicti defuncti regis

Přikazujem, kdyžby z božie wuole přihodilo se, žeby jasný král Český, tohoto žiwota křehké útěchy práce zbawen jsa ¹⁷⁾, do nebeského králowstwie u věčnú radost s pomoci boží wnesen byl: aby šlechtici a páni nižší i wšecky obce králowstwie Českého při tom stáli a okazali se, a také aby purkrabě neb hradodrže a jich chowatelé, kterýmžkoli jménem slowú, z přikázání neb zjednáním toho mrtvého krále ostřiehají, chowají a zprawují hrady a

IX. Kdyžby oswiecené knieže, král Český, umřel, a s tohoto swěta do nebeské radosti z božie milosti šel: tehdy všichni páni, šlechtici i wládky, zemané obecní i měšťané králowých měst, mají se w obec sjiti a zawolati před se wšech purkrabí hradových a úředníkuow králowých, kterýmžkoli jménem byliby jmenowani, ježto byli zjednáni, a wládli od toho krále, aby slibili pánóm i wšie obci České, že nemají žádnému těch hraduow a swého wládenie postúpiti pod zbawením wiery i cti, jeližby nowý král byl přiwolán k České koruně, a při-

¹⁾ J. Graucnon, B. Grautnou, P 2. Grancuow. ²⁾ J. Slak, Lemis, B. Slaklemis. P 1. Slak Lenns. P 2. Slaklemis. P 3. Sslak jinak Leinis. (*Snad má státi: Rakonicz.*) ³⁾ P 2. Suchá. ⁴⁾ B. P 2. Stegrerf. P 3. Steigriff. (*Neznámé místo.*) ⁵⁾ J. B. Ebrsbacz. ⁶⁾ J. Moyihn. B. Moybyn. P 3. Owín. ⁷⁾ J. B. Bertlern. P 1. Berulem. ⁸⁾ J. P 2. Angrerbach. P 1. Augnbarch. P 3. Agnerbach. ⁹⁾ J. P. 2. 3. Misemberg. ¹⁰⁾ J. Denczyn. P 3. Dědin, Děčín. (*Neznámý hrad; Děčín to nemůže býti, ale swad Děwín.*) ¹¹⁾ J. Mnuchelonis. P 1. 2. Muncheleins. ¹²⁾ P 2. Froberg. P 3. Frumburg. ¹³⁾ P 1. Bozicz. P 3. Rassicz. *Neznámo.* ¹⁴⁾ J. Bernauth. P 3. Bernarth. *Neznámo.* ¹⁵⁾ P 2. a Šenštein. ¹⁶⁾ contigerit *chybí w J.* ¹⁷⁾ P 1. přihodilo se jasného krále Českého, a tohoto žiwota kř. út. pr. zbawen jsa, žeby do nebeského a t. d.

custodientes vel servantes, seu alias gubernantes, castra et jura in constitutionibus proxime praecedentibus signata, illustri immediato successori futuro regi, vel alii cuicumque, resignare vel tradere aut restituere non audeant vel praesumant, sub poena infamiae et privationis perpetuae dignitatis, officii vel honoris, (quas si contra fecerint, ipso facto se noverint incurrisse,) nisi prius in publico testimonio, sicut alia sacra nostra proxima constitutione cavetur, rex dictus solemne praestiterit juramentum de non alienandis bonis et juribus regni superius annotatis.

práva wedle ustanowenie málo napřed psaného, jasnému ihned potom budúciemu náměstku králi, a nižádnému jinému, nesmějte aniž všetečně vzdávajte, ani dávajte, ani utratiti smějte pod pokutú zlého příslovie a věčně duostojenstwie zbawienie, úřaduow i cti; w kteréžto pokuty wěz že je upadl, ktožby jinak učinil, leč prwé zjewně, jakožto naše práwa poswátná nedaleko napřed powěděná prawie, bude wedle ustawenie prowoláno, aby ten král slawně přísahu swatú učinil, že nemá od koruny odchyłowati zbožie a práv králowstwí swrchupřipsaných.

X. De civitatibus infra scriptis, qualem honorem novo regi debeant exhibere, et quale juramentum ab eodem recipere.

Honorabiles et egregias civitates regni nostri Boemiae, Pragae, Wratislaviae, Budissin et Montes Kutnis, regiae nostrae majestati carissimas et dilectas, sicut hae ceteras alias civitates dicti regni virtutibus et maturitate civium praecellunt atque frequentia populorum: ita honorificentia dignitatis et gloria singulari erga celsitudinem regiam cupimus insigniri, in his maxime, quae regalis dignitatis honorem, cunctorumque fidelium statum respiciunt

Poctiwá a wýborná města králowstwie našeho Českého jsú Praha, Wratislaw, Budišín a Kutná Hora, naši králowské welebnosti najmilejšie. A jakož tato města nad jiná králowstwie řečeného ctnostmi a zralostí měšťan jsú powýšena a množstwím lidu: tak také chcme aby před králowskú wýsostí počestnosti, duostojenstwím i chwálú zvláštní byla ozdobena, a najwiece tím, což králowského duostojenstwie ke cti a všech wěrných k stawu pokojnému a ti-

sahu učinil na swatém čtení, aby byl obránce obce České země, a neutracowal měst a hraduow swrchupsaných, a ustawenie práv swrchujmenowaných aby neproměňowal, dokudž jest žiw, mimo toto, což jest Karel ciesař ustawil a potwrdil.

X. Poctiwá a wýborná města našeho králowstwie Českého, Praha, Wratislaw, Budišín a Hora, naše Welebnosti najmilejšie, tak jakož ta města w našem králowstwí jsú wětčie, a w rozumu nad jiná města powýšena pro počestnost, ježto se děje všem lidem i našemu duostojenstwí ke cti a všie obci ku pokoji w těch městech: protož nad jiná města jich powyšujem tiemto ustawením, že kdyžby nový král byl k Čechám přiwołán, a do tohoto kterého města přijel, před korunowáním nebo po korunowání, prwním příjezdem, aby měšťané toho města počestně proti němu vyšli, na znamenie wiery a poslušenstwie kliče městské jemu ne-

pacificum et tranquillum. Hac igitur constitutione providimus ordinandum, quod singulis successoribus nostris Boemiae regibus illustribus, qui fuerint pro tempore, si eos aliquando civitates praescriptas, vel earum aliquam adire contigerit, ante insignia regalia coronationis assumpta, vel etiam postea, cum tamen primum civitates ipsas adierint, debeant cives cujusque civitatis ipsarum obviam honorabiliter et decenter exire, suaeque regali potentiae, in signum purae devotionis fideique sinceræ, claves civitatis reverenter offerre; prius tamen, quam claves ipsae offerantur et civitatem ipsam rex introeat, praestito per eundem juramento solemni, tactis scilicet sacrosanctis evangeliiis reverenter per eum, non equitando, sed de equo descendendo, ad honorem dei exhibitis coram eo: quod toto tempore vitae suae bona fide, sine diminutione vel circumscriptione quacunque, servabit et servari faciet ex integro constitutiones editas per dominum Karolum, Boemiae regem illustrem, reverendum praedecessorem suum, de non alienandis civitatibus, castris et juribus ad regium demanium Boemiae atque justitiam spectantibus sive mensam.

chému hledi. Protož tohoto ustavenie moci opatřili sme, aby zřizeno bylo, že všichni králi naši Čeští budoucí jasní, kteříž w tu dobu budú, událi se jim kdy do měst swrchupsaných neb do některého z nich přiblížiti se, prvé než příprawy královského korunování na se wezmú, nebo potom, když poprvé k nim přijdú, ¹⁾ měštěné z těch měst poctiwě a slušně wyjiti mají, a Králowě Milosti, před ním stojiec, na znamenie čistého náboženstwie a čistoty wiery, klíče městské poctiwě mají nésti; a prvé než klíči dáni budú, a král do toho města wende, učiní najprw přísahu slawnú, dotkna se swatoswatých čtení poctiwě, ne na koni jeda, ale s koně sseda, ke cti boží, před nimi přede všemi: že po vše časý žiwota swého dobrú wěru bez uměnění a okolkuow wšelikých ²⁾ zachowá a zachowati káže úplně ustavenie neb práwa učiněná panem Karlem, Českým králem přejasným a poctiwým předkem swým, aby neodlučowal měst, hraduow a práw králowstwí a poruce Českému, ku poprawě a k stolu jeho příslušejících.

súce; a dřiewe nežliby on klíče ot nich přijal, a nežby do města wjel, má přísahu učiniti, na swatém čtení dwa prsty polože, nesedě na koni, ale s koně ssedna bohu ke cti, že slibuje pod wěru a pode cti, dokudž jest žiw, ta ustanowenie ciesaře Karla držeti úplně a docela, a měst i hraduow, jenž slúšejí k koruně Českého králowstwíe, w plně chowati, a jich neutracowati. A když před nimi přísiehne, tehdy jej mají přijeti za swého pána, a jemu slíbiti poslušenstwie a wíeru, a s ním wesele do města jeti, zpiewajíce na znamenie pokoje a oprawy jim i wšie zemi České.

¹⁾ P 1. přiblížiti najprvé příprawy král. korun. na se wezmúc, nebo potom, neb najprvé, měštěné a t. d. ²⁾ P 1. wšecy věci.

Quo exhibito jure, ¹⁾ fidelissimi cives cum jubilō exultationis caritatis et tripudiis, mente devota et obedientia subjectiva regem eundem, verum dominum ipsorum, in civitatem suscipiant, et animis exultantibus introducant, longissimis deo propitiante temporibus civitatem ipsam, universumque populum dicti regni, regendum sibi divinitus attributum, in pace perpetuo servaturum.

XI. De juramento regis, quando coronatur, de non alienandis castris oc.

Quae pro salutē cunctorum et totius reipublicae communi ²⁾ compendio statuuntur, debent in publicam deferri notitiam, ut fideles nostri cognoscant, quam grate ³⁾ quamque assidue pro illorum quiete mens nostra laborat. Hac itaque regia ordinatione sancimus: quodocunque successivis temporibus singulis vicibus illustres reges Boemiae dicti regni diademate contigerit, publice (ut moris est) coronari: in ipsa coronatione, antequam sibi ⁴⁾ in capite diadema ipsum per sacras manus archiepiscopi Pragensis, qui pro tempore fuerit, imprimatur, (vel praelati alterius, tunc forte ecclesiae Pragensis sede vacante, vel ipso ⁵⁾ renitente,) de verbo ad verbum praestare

A když to právo učiní, najvěrnější milí měšťané, s radostí plešíc, s písněmi a s veselím, s myslí nábožnú a s poslušenstwím poddaných, toho krále mají za pravého pána svého do města přijeti a veselú myslí uvesti, aby za dlúhé časy s pomocí boží město i weškeren lid toho králowstwie jemu božsky k zprawování pójčené u pokoji věčném zachoval w časy budúcie.

Kterěž věci pro spasenie všech lidí a všeho obecného dobrého užitek ustanoweny býwají, mají w obec wyneseny býti, aby věrní naši poznali, kterak wděčně a ustawně pro jich pokoj úmysl náš pracuje. Protož tiemto ustanowením králowského zjednanie za právo ustanowujem: kdyžkoli w časy budúcie na všakú chvíli jasné krále České řečeného králowstwie korunú králowskou zjewně, jakož obyčej jest, udá se korunowánu býti; w tom korunování, prvé nežby koruna ta poswěcenýma rukama arcibiskupa Pražského, kterýžby w ty časy byl, wstawena byla (neb od jiného prelata, ačby nechtěl arcibiskup, aneb jestližeby stolice Pražská snad

XI. XII. Kterěž věci jsú k spasení a k obecnému dobrému ustanoweny, ty mají zjewny býti všie obci, aby věrní naši poznali, kterak snažně a pilně úmysl náš žádá obecné dobré zjednati w našem Českém králowstwi. A protož naši moci a zjednaním ustanowujem, kdyžbykoli w časiach budúcích, a kolikkrátžbykoli oswiecený pan král České země měl korunován býti, jakož jest obyčej, aby to bylo zjewno, a dřiewe nežliby na jeho hlavu koruna byla wstawena rukama poswěcenýma kněze arcibiskupa Pražského, kterýž tu chvíli bude, anebo kdyžby kostel Pražský a stolice arcibiskupská w tu chvíli prázdna byla, ale jiného prelata,

¹⁾ J. Quo exhibito dicet: juro fid. c. B. Quo exhibito juro, fid. c. ²⁾ communi *chybí w J.* ³⁾ J. B. gratis. ⁴⁾ J. T. scilicet. ⁵⁾ J. B. ipsa.

et recitare teneatur solemne juramentum de non alienandis castris et juribus demanii regii sive mensae, in forma constitutionis nostrae super hoc editae annotata.

arcibiskupa w ty časy neměla,) král powinien bude, slowo od slowa učiniti a obnoviti slawnú přísahu, aby neodlučował hráduow a práw příslušejících k stolu královskému tím obyčejem, jakož sme napřed učinili a znamenati kázali.

XII. ¹⁾ De conventu et congregatione báronum.

Ut, quae communem et publicam utilitatem magis inspiciunt, in singulorum deducta notitiam, facilius et vivacius memoriae nostrorum fidelium imprimantur: decreto praesenti praecipimus inviolabiliter perpetuo observari, quod annis singulis in primo conventu seu congregatione de more antiquo fiendis apud egregiam civitatem nostram Pragensem, in primis scilicet quatuor temporibus Nativitatem Domini nostri salvatoris immediate sequentibus, ad petendam justitiam coram regia majestate, principum, praelatorum, baronum ceterorumque nobilium ac universitatum regni nostri praescripti, praedictae nostrae constitutiones sub rubrica de non alienandis juribus demanii regii tam salubriter editae, de verbo ad verbum, praesentibus principibus, praelatis, baronibus, ceterisque nobilibus ac universitatibus supradictis, in

Aby ty věci, kteréž zřetel mají větčí k obecnému dobrému a užitečnému, když všem lidem w známost wejdu, tím snáz a živějie w pamět našim věrným wdáweny byly: ustanowením tímto příkazujem, beze všeho přerušenie věčně aby držáno a zachováno bylo, každé léto o najprwnějším sněmu nebo sjezdu, kterýž z obyčeje dáwnieho býwá u výborném městě našem Pražském, na prwní wěz suchédni po narození pána našeho spasitele najprwé příští, ku požádání sprawedlnosti před králowú Welebností, kniežat, prelatuow, šlechticow i také před obcemi králowstwie našeho již řečeného, aby swrchupsané naše ustanowenie z prawého práwa slowem od slowa w obci, aby nezaručował práw poručenstwie královského, hlasem welikým čteno a řeči českú wykládáno bylo od písáře zemského, kterýž bude w tu dobu,

kterýžby byl k tomu zwolen, ten král má zjewnú přísahu učiniti, aby neotlučował hrádów a práw i všeho obyčeje ustaweného, jakož w našem ustawení jest dřiewe popsáno, aby obecné dobré w pamět všem dobrým wešlo. A protož příkazujem, aby to ustawenie k věčnosti w České zemi bylo zachováno, aby na každý rok před obcí w Praze w suché dni adventnie, ježto býwaji před wánoci, bylo čteno slowo od slowa hlasem welikým k slyšení králowu, kniežat, prelatuow, pánuow, šlechticuow i jiných zemanuow králowstwie našeho slowy českými ot písáruow zemských pod pokutú zbawenie toho písárstwie a cti a wiery otsúzenie, kdyžby to zameškali swým netbáním nebo kterým úkladem, žeby nebylo tak w plně a s rozumem čteno, jakož slušie.

¹⁾ *W T. chybí opět rubr. 12—16.*

publico alta voce legantur et exponantur Boemiae idiomate regionis, per notarium terrae qui fuerit pro tempore, aut ejus idoneum substitutum, quem ad hoc idem ipse duxerit eligendum; poena imminente notario, si praemissa implere remissus vel negligens reperiatur exstiterit, privationis notariatus terrae, amissionisque dignitatis omnimodae pariter et honoris.

aneb komuž on hodnému poručí a k tomu wywolí, pod pokutú písařowú takowú, jestližeby swrchupsaných wěcí nedbal neb zmeškaly shledán byl, aby zbařen byl úřadu písu zemského, a pod ztracením duostojenstwie i wšeliké cti.

XIII. De bonis alienari permissis.

Decernimus, ne sacris ordinationibus¹⁾ nostris, quas pro generalitatis commodo, non privato compendio, componere non cessamus, superfluae interpretationis obscuritas oriatur, quod bona et jura quaecunque, ad regiam cameram sive fiscum devoluta jam, aut in posterum devolvenda, sive sint feudalialia aut aliarum nobilium personarum, sive sint burgensatica, jure successionis vel proscriptionis seu confiscationis, quacunque ratione vel causa fieri contingat, sive etiam emptionis aut justo titulo alio bona quaeque ad regiam cameram devolvantur: ea omnia et singula, in solidum vel in partem, possint libere, omni abjecta reprehensione vel nota, per illustrem regem donari, vendi, et quocunque alienationis titulo distrahi et transferri in quascunque personas, pro libito suae vo-

Za práwo ustawujem, aby snad daremné rozprávky temnosť zplozená nebyla swatými ustanoweniami našimi, kterýchž pro obecné dobré zjewným shledáním skrowně snášeti nepřestáváme, aby zbožie a práwa, kterážkoli do králowy komory neb pokladnice nápadem spadla sú neb potom spadnutí by měla, budto náprawničie neb jiných urozených osob, nebo městská, právem poslúpného šcedie, neb zápisowým právem, kterýmžkoli rozumem neb wěcí by se udalo, budto i prawým trhem, zbožie, která žeby do králowy komory spadla, w cele neb w některém dielu mohú swobodně beze wšie řeči a poskwrny od jasného krále býti darem dána, prodána i jiným wšelikým obyčejem odlučowanie roztržena a přewedena k jiným kterýmkoli osobám k libosti jeho wuole. Neb slušiet;

XIII. Ustawujem, aby moc králowa byla swobodna swých práv i swého panstwie, aby dědiny kteréžkoliwěk do králowy komory případnú, nebo mají z práwa případnutí, leč budte manské leč šlechtičie, wládyčie nebo městské, nebo kteréžby on sám kúpil, a již jich swoboden byl: ty wšecky pospolně nebo rozdielně nuož swobodně dáti nebo prodati, komuž chce, wedle swé wuole, tak jakož slušie na swobodu králowskou, aby ničímž nebyl proto winen, tak jakož nad winnými jest pomsta, takéž dobrým a zslužilým jest swoboda k dobrému.

¹⁾ B. decernimus ordinationibus.

luntatis. Decet enim auctoritatem regiam non artari, quin ¹⁾ sicut indignos et criminosos debitis poenis jubet affligi, ita benemeritos et condignos possit munificentiae suae muneribus praemiari.

aby moc kráľovská súžena nebyla; ale jakož nehodné a winníky hodnými pokutami wellí snuziti, též dobře zaslúžilým a hodným aby mohl z štědrého darování swého dary a odpłaty dáti.

XIV. De petentibus privilegia gratiarum super bonis nondum vacantibus, vel beneficiis ecclesiasticis.

Desiderantes, ²⁾ ut omnis malignandi tolleretur occasio, ut omnis odii vel rancoris fomes radicitus praecidatur, ne subditos nostros, quos in personis et rebus volumus esse securos, contingat vivere contrariis animis inquietos: praesenti decreto sancimus, ne cui, cujuscunque dignitatis, praecminentiae vel status existat, nobili vel plebejo, liceat quoquomodo abinde in antea impetrare vel petere regiae majestatis privilegium vel indultum speciale aut generale super quibuscunque bonis vel juribus ad nostram cameram sive fiscum quomodolibet devolvendis, quae scilicet tempore petitionis ipsius nondum devoluta fuerint ratione forte successionis vel proscriptionis, seu publicationis, vel alia causa quacunque sibi per majestatem ipsam donandis, vel aliter concedendis. Inhonestum

Žádali sme, aby všie zlobivosti příčina odjata, aby všie nenávisti i nechutenstwie podnět z kořen vyřezán byl, aby poddaným našim, kteréž chcme na životech i na statcích bezpečny mieti, i neudalo se jim býti žiwu odpornými úmysly w nepokoji. Tíemto právem za práwo wypowiedáme, aby ižádnému, kteréžkoli buď duostojenstwie, powýšenie nebo stawu, buď urozený neb obecny, neslušelo žádným obyčejem nyní ani potom žádati neb prositi kráľovské Welebnosti zápisu neb milosti dánie obecného neb zvláštnieho na kteréžkoli zboží neb práwa do naše komory neb do měšce kterýmkoli obyčejem ježto spadnutí mají, a w ten čas té prosby žeby ještě nepadla, buďto pro příbuzenstwie, pro zápis, neb pro kterékoli jinú příčinu, aby jemu od

XIV. Žádost našeho ustawenie tomu chce, aby všiecka záwist a zlost potuchla, aby naši wěrní na sboží i na žiwotech byli bezpečni a zámutkuow neměli. Tíemto ustawením zapowiedáme, aby žádný člověk, kteréžkoliwěk stawu bylby neb duostojenstwie, buď pán, šlechtic, buď prelat nebo duchowní člověk, nikdy neprosil u krále žádných listuow na sbožie nebo na práwa, kteráž slúsejí pod kráľowu komoru, ani žádných obrokuow duchowních, poněwadžby smrti umrlého člověka na KM^t swobodně nepřišly. Neb jest nepočestné i přieliš ohyzdné, nadějí pánem se učiniti swého bližnieho za jeho žiwnosti. Pakliby kto byl tak chytrý, žeby tajně některý list uprosil, buď na swětské dědiny nebo na duchownie obroky, kterýchž má král podáwati, zapowiedáme, i prikazujem, aby ti listowé byli potupeni a moci neměli ižádné.

¹⁾ *J. quando.* ²⁾ *J. B. desideramus.*

ambitosumque nimis est, petere quae nondum subsunt, et spe vana concipere alterius rerum se dominum fieri, qui occulto dei iudicio, casu, qui spectat in alium, posset celeriter occupari.

Quod si quis tanta cupiditate confusus appareat, omnino careat impetratis, nec possit ratione impetrati indulti, vel alia occasione quacunque requirere vel monere regem super praemissis vel aliquo praemissorum. Quae omnia et inde petentibus ecclesiastica beneficia non vacantia, quae spectant ad maiestatem regiam conferendam, intelligi et trahi volumus et jubemus.

královy Welebnosti to bylo dáno neb jinak pójčeno. Nepoctivé a přeliš lakomé jest, prositi za ty věci, kteréž ještě nejsou, a často marně mysliti, aby cizich věcí pánem byl; kteréžto věci tajným božím soudem, kterýž slušie na jiného, mohou rychle opanovány býti.

Pakliby kto takovým lakomstwím pohanben jsa zjewil se, úplně buď zbawen těch věcí, za něž prosil, aniž moci bude budto prosbú, dáním nebo která jinú příčinú obsielati nebo upomienati krále z těch věcí swrchupsaných. Kteréžto všechny věci o úradech duchowních, ježto sú ještě na královsckú Welebnost nespady, ačkoli k jeho Welebnosti právo podacie příslušie, rozuměti, i z toho též právo welíme i prikazujem.

XV. De prohibita divisione terrarum regni.

Veritate testante, omne regnum in se divisum nemo ambigit desolari; et ratio naturalis nos instruit, quod virtus quaelibet est fortior unita, seipsa dispersa. Quid enim profuit tantis curis atque vigiliis, tantisque difficultatibus et laboribus regnum nostrum Boemiae jam poene collapsum deo propitio reparasse, et ad honorem regiae celsitudinis et statum subditorum pacificum reduxisse, si aemulorum

Prawda swědčie, všeliké králowstwie w sobě rozdělené, žádný nepochybuj, spustne; ano rozum přirozený nás učí, že moc každá silnějšíe jest sworná než rozptýlená. Neb coby platno (bylo) takowú péči, nespáním, nesnázemi a takowú práci králowstwie naše České již dobře porazené naším zbožím opraviti, a ke cti královscké wýsosti a ku pokojnému stawu poddaných přiwesti, jestližeby nepřátelskú

XV. Jakož swědčí prawda swatého čtenie, že každé králowstwie w sobě rozdělené pustó ostává, i také náš smysl přirozený nás učí, že každá ctnost i duostojenstwie w jednotě jest mocnějšíe nežli w rozdělení; i cožby to platno bylo, nám takú snažnost k Českému králowstwi nésti, ježto jest již bylo dosti churawé, by pán buoh wyzdwiženiem našeho ciesářstwie nad lidem toho králowstwie byl se nesmilowal. A protož naučením božím mocně zapowiedáme všem kniežatóm, pánóm, šlechticóm, manóm, wládkám, měšťanóm i wšie obci našeho Českého králowstwie, aby žádný pro izádnú věc nikdy sobě swobody na žádné dě-

versutiis aut calumniantium simulatis precibus pro tempore disuniri contingat et leviter lacerari? Huic itaque morbo pestifero viam praecidere, et solitae providentiae nostrae remediis vigilantiter occurrere deo juvante disponimus, cujus propitiatio regni nostri florere facit imperium, et gloriam nostram docet salutem inquirere populorum. Hoc igitur edicto perpetuo inhibemus cunctis principibus, baronibus, feudatariis, ceterisque nobilibus atque civibus vel plebejis regni nostri Boemiae, ne quis ipsorum quacunque ratione vel causa, quae posset via qualibet excogitari, ullo unquam tempore libertatem seu exemptionem, aut aliam cujusvis generis separationem vel divisionem nondum impetrare, sed nec petere tantum audeat vel praesumat, a regia majestate in persona vel bonis juribusve suis, castris specialiter aliis seu terris situatis infra limites dicti regni; per quam a nostris vel successorum nostrorum Boemiae regum illustrium ordinationibus et mandatis se ipsum suasque terras, castra, loca etiam quaelibet sive jura, a limitibus et unione regni praedicti solutum auderet dicere vel immunem,²⁾ ipsa loca vel terras, in solidum vel in partem, soluta quomodolibet vel exempta; imo ipsi personaliter cum terris, castris et juribus omnibus, sive bonis eo-

přewrhlostí anebo těch, ježto škoditi chtěie, falešnú prosbú po chwili roztrháno a lehce zkaženo bylo? Protož tomu smrtelednému neduhu cestu zameziti¹⁾ chtěie, a obyčejné opatrnosti naše lékařskými pomocmi bydlivě wstřiec jíti mientice, s pomocí boží to jednáme, jehožto milostí stkwie sě králowstwie naše a na welebnost naši slušie, abychme spasenie hleděli lidského. Protož tímto wyřčením wěčným prikazující zahajujem všem kniežatóm, šlechticóm, náprawníkóm a jiným urozeným i také měšťanóm neb obecným lidem králowstwie našeho Českého, aby žádný z nich nižádným rozumem, ani kterú při neb wěcí, ani kterú cestú, ježtoby wymyšlena mohla býti, někdy w některú chwili nesměl, ani se pokúšel nerci prositi, ale ani požádati na králowě Welebnosti za kterú swobodnost neb z obce wyňtie aneb za jiné kterakowéhožkoli pokolenie buď odlúčení neb oddělenie, buďto na osobě neb na zboží, na práwíech neb na swých hradech oblášť, nebo w zemíech wedle řečeného králowstwie nasazených; skrze kterúžto prosbu našich neb jiných po nás budúcích králow Českých práw zřiezených a prikázanie sám se takowý a swé země, hrady a města všelikterá neb práwa z mezí a jednostajenstwie králowstwie řečeného wyňatým smě-

diny, hrady neb twrze neprosil na králi ani směl prositi, a zvláště na dědiny, hrady nebo města, kteréž a kteráž jsú wysazeny a wysazena na mezech Českého králowstwie; než aby ta města a hradové i s tím, což k nim příslušie, byly u poslušenstwi našem a králuow Českých budúcích, jakož sú byly od staradáwna. A také ustawujem, aby žádný král po nás budící těch, ktožby chěli prositi nebo prosili, nikdy w tom neuslyšal ani k tomu přiwolil pod ztra-

¹⁾ zameziti *chybí w P 1.* ²⁾ *J. imminuere.*

rum, sub nostro successorumque nostrorum Boemiae regum jugo, consuetoque dominio et unione terrarum regni praedicti perpetuo maneant, et mandatis nostris successorumque nostrorum saepe dictorum, sicut retroactis temporibus ipsi fidelissimique praedecessores ipsorum fecerunt, devote ac efficaciter pareant et intendant.

Decernentes expresse, quod reges, qui pro tempore fuerint, jurent tam in principio adeptionis regni praedicti, quam postea subsequenter reiterent in coronatione ipsorum, (prout in constitutione alia, de non alienandis regiis juribus continetur), quod nullo unquam tempore libertatem aut exemptionem separationemve cujusvis generis et divisionem a regno praedicto juribusque et limitibus suis concedent, tacite vel expresse, publice vel occulte, quacunque ratione vel causa, in persona vel bonis quibuslibet alicui praedictorum; nec petenti seu tractanti talia directe vel indirecte praestabunt audientiam vel assensum; poena perjurii imminente regiae di-

by se a swobodným nazwati, ¹⁾ ta města pak neb země spolkem neb rozdielně swobodna neb kterakowýmkoli během wyňata. Ale nadto i páni ti osobně s zeměmi, s hrady a se všemi právy i také s panstwím swým pod naším a pod budoucích našich Českých králów jhem a ústawným panowáním w jednotě zemí králowstwie swrchuřečeného wěčně zuostaňte, a w prikázaních našich i budoucích našich častokrát jmenowaných, jakožto od dáwných časuow najwěrnější jich předkové činili sú, nábožně a skutečně poslouchajte a pilnost přičiňte.

Za práwo nad hlas prikazující, aby králowé, kteříž w ty časy budú, přísahli tak dobře na počátku uwazowanie w to králowstwie, jakožto i potom a opět potom buď obnowena při korunowání jich přísaha, (jakož napřed w ustanowenie, aby zaručowana králowská práwa nebyla, psáno stojí,) že nikdy na wěky swobody neb wymienky neb oddělenie ani kteréhožkoli odlučenie od králowstwie již jmenowaného práw a mezi swých žádnému nepójší ani dadi, tajně neb zjewně, nad hlas neb pokútně, žádným obyčejem ani příčinú, buďto k osobě nebo panstwí kterému, ni tomu, ktož prosí neb o to rozmlúwá, upříemně neb neupříemně, nedadie slyšenie ani po-

cením swého duostojenstwie a pod přísahú tú, kteréž sám pán buoh mstí. A ktožby toho prosil, aby nad ním duchowně buoh pomstil, a toho, cožby uprosil, aby byl otsúzen, a jiná kniežata, páni, šlechtici, vládyky, měšťané i wšecká obec našeho Českého králowstwie mají na něho oděnú rukú wstáti, a jeho sbožie zebрати, a jej wiery a cti otsúdití jakožto zrádci a drače obecníeho dobrého a našeho králowstwie Českého.

¹⁾ P 1. neb práwa mezem a jeduostojenstwie králowstwie řečenému příslušejících smělby se práwa a swobodna řeči a newinného nazwati.

gnitati, quae solum deum habet ultorem, cujus nemini licet determinare judicium.

Contra vero libertatem seu exemptionem hujusmodi impetranter, praeter infamiam qua notatur, poenae omnes criminis laesae majestatis ipso facto currant, et omnino careat impetratis; ceterique principes et barones seu nobiles ac universitates omnes regni nostri praedicti insurgere manu armata, bonaque ejus invadere et dissipare penitus possint et debeant; quem velut regni proditorem atque scissorem et laceratorem ¹⁾, rei publicae atque status pacifici fidelium regni omnium turbatorem et invasorem manifestum, persequi et offendi impune volumus et jubemus.

wolenie, pod pokutú křiwe přísahy královského duostojenstwie, kteréžto duostojenstwie samého boha má mstitele, od jehožto súdu žádnému neslušie se odchýliti.

Pak proti takowému, ježto za swobodu aneb za to, aby z jiných wyňat byl, prosí, mimo tu pokutu zlé powěsti, ježto jí znamenán bude, w pokutu všelikakého provinění úrazu královské welebnosti ihned wěz že je upadl, a owšem toho neměj, zač je prosil, a jiná kniežata a šlechtici a urození i obce všecky králowstwie našeho již řečeného brannú rukú powstati mají, a na zbožie jeho všelikaké táhnúti, a je rozptýleti i úplně zkaziti moci budú a mají, a toho jistého jakožto králowstwie zrádce, rušitele a roztrháče i obecného dobrého a stawu pokojného wěrných toho králowstwie všech buřiče a zhůbci zjewného stíhati a honiti i býti beze všie pomsty welíme i prikazujem.

XVI. De juramento regum super divisione non facienda.

Jurabunt etiam dicti reges, modo et forma praescriptis, se nullo unquam tempore, quacunq[ue] ratione vel causa, divisionem vel separationem ullam, aut aliam quamcunq[ue] diminutionem vel arctationem facturos, per se vel alium, seu fieri permissuros vel passuros ²⁾, de limitibus seu terris habitabilibus vel non habitabilibus cultivandis ³⁾ vel sterilibus in regno

Přisahu také učinie králowé obyčejem a spôsobem swrchupsaným, aby nikdy na wěky žádným obyčejem ani kterou wěci dělenie neb odlučowanie kterého neb jiného umenšowanie neb súženie nečinili sami od sebe, ani od jiných činiti dopustili, by je trpěti měli, z mezí neb zemí bydlitedlných, orných neb neorných, w králowstwi již řečeném aneb k králowstwi ku

XVI. Také má král Český přiseci a swú přísahu obnowiti, že nikdy pro žádnú wěc na mezích králowstwie Českého nedopustí umenšenie w žádném kraji, leč buď ot meze jiných kniežat nebo šlechticuow, wládyk neb měst anebo jiných kterýchžkoli osob, ježto k České zemi příslušejí; a zvláště duostojenstwie a swobody královské aby bránil, práw a hra-

¹⁾ B. alteratorem. ²⁾ passuros *chybí w J.* ³⁾ J. culturandis.

praedicto, sive ad regium demanium, sive ad principes, sive ad barones vel nobiles, sive etiam ad civitates aut alias quascunque personas vel loca spectantibus quomodo; et generaliter, dignitates, honores et praerogativas omnes regni Boemiae illibatas unitasque defendere et servare, una cum castris et juribus omnibus in sacra nostra constitutione contentis; et quod, si per eum vel alium quocunque modo et forma factum in contrarium quidquam reperiatur, quacunque roboris solemnitate vallaretur, ex nunc illud revocatur auctoritate regia penitus et annullatur, sub virtute per eos tunc taliter praestiti juramenti.

Has autem binas constitutiones singulis annis legi et publicari volumus in primis quatuor temporibus, modo et forma, quibus constitutiones alias nostras de non alienandis juribus regiis publicari inferius est statutum.

poručenství, k knížatům, k šlechticům neb urozeným budto také městům nebo jiným kterýmkoli osobám nebo městům příslušejícím nižádným obyčejem; a obecně aby všech duostojenství, ctí, zvláštních milostí království Českého nepoškrvněných a w jednotu uwedených bránili, je zachovali s hrady i se všemi právy w swatém našem ustanowení položených. Pakliby od toho krále neb od jiného kterýmkoli obyčejem neb způsobem proti tomuto co učiněno shledáno bylo, aneb kterou mocí slawnú zbořeno: tehda túto mocí královskú bude za nic jmieno pod pokutú té přísahy jimi během swrchupsaným učiněné.

Ale tato živá ustanowenie každé léto chcem aby čtena a rozhlášena byla na prwnie suché dni, obyčejem a způsobem, jakož ustanowenie naše jinde o královských práwiech, aby odlučována nebyla, jest doleji ku prohlášení ustanoweno a zjednáno.

XVII. De officialibus regni.

In majoribus dignitatibus et officiis majora imminent pericula, et graviora solent oriri dispendia. Quo expedit diligentius et maturius praeveniendó caveri, quam post casum suffragio mendicato succurri.

U welikých duostojenstvích a úřadech welikých strach bývá příhod a těžšie obecně vycházejí škody. Protož slušie tiem pilnějie a mūdřejie napřed se ostřehati, nežliby po příhodě modle se a žebře

duow i wšie obce České, jakož w prwniém našem ustawení jest popsáno. A to dvoje ustawenie prikazujem aby bylo čteno na každé léto w Praze na hradě w suché dni přede wší obcí.

XVII. O duostojenství wětčiem a w úřadech wětčích bývá wětčie nesnáze; a protož slušie s rozmyslem a s dobrú paměti každému úředniku ustawiti, nežliby bez rozmysla ustawě, w tesknosti a w škodu přijda, i hledal k tomu pomoci nebo prosil. A protož s dobrým rozmyslem prikazujem a ustawujem, aby najwyšší komorník, najwyšší sudí a najwyšší písař zemský, kteříž mají ot krále usazení býti, i jiní menší úředníci, komorníci, sudce a písařowé, ježto

Itaque praesenti decreto jubemus, quod supremus camerarius, supremus czuda seu judex, ac notarius terrae, qui mero et immediato regis arbitrio statuuntur, et ceteri camerarii, czudarii, notarii et officiales alii, ab ipsis supremis tribus officiis dependentes, omnium provinciarum regni nostri Boemiae, nullo unquam tempore constituentur seu ordinentur ad vitam cuiquam²⁾ communiter vel divisim; nec officia ipsa³⁾ vendantur, obligentur, aut alio quovis alienationis titulo distrahantur perpetuo vel ad tempus. Et ut haec efficacius validentur, adjicimus statuentes, quod singuli reges, qui pro tempore fuerint, tempore coronationis ipsorum in publico, videntibus cunctis populis, prius scilicet quam gloriosum diadema capiti regio per sacras manus Pragensis archiepiscopi (vel praelati alterius, Pragensis ecclesiae sede vacante, vel renitente forte eodem archiepiscopo, vel forte inhabili existente,) imprimatur, jurent sacris evangeliiis manu tactis, ordinationem nostram praesentem perpetuo tenere et inviolabiliter observare.⁵⁾

Cujus transgressores poenis afficimus, ut si quisquam pro tempore tam ambitiosus et temerarius exstiterit, quod ex dictis

žádal pomoci. A tak týmto usúzeným právem prikazujem, aby najvyšší komorník¹⁾, najvyšší sudí neb súdce a píšar zemský, ktorížto púhú a samú kráľowú wólí ustanoweni býwajú, i také jiní komorníci, sudí, písaři a úředníci od těchto tří najvyšších úraduow pocházející, všech wlastí a krajin kráľowstwie našeho Českého, nikdy wěčně nebyli ustanowováni neb jednáwáni do žiwota jich, spolkem neb rozdielně. A ty úřady nebudte prodány ani zastawowány, aniž kterýmkoli jménem odlučowáné roztrhány⁴⁾, k wěčnosti neb do času. A aby toto práwo pevněji utwřzeno bylo, přidáwáme ustanowující: všechni kráľowé, kteříž té chvíle budú, při korunowání swém zjewně, an weškeren lid widí, prwé nežby přeslawná koruna na hlavu kráľowu poswátňýma rukama Pražského arcibiskupa (neb preláta jiného, kdyžby snad kostela Pražského stolice w tu dobu biskupa neměla, aneb žeby tomu byl odporen ten arcibiskup, neb nedostatečen,) wstawena byla, aby přísáhli, na swatoswátých čtení ruce položiez, toto zjednání naše aby wěčně drželi a bez přerušenie zachowali.

A tohoto ustawenie přestupitele pokutám týmto poddáwáme: jestli žeby kto kdy tak wšetečný a pyšný byl, žeby swrchuřeče-

od těch tří najvyšších úředníkuow podsázeni býwají we všech krajích kráľowstwie našeho Českého, nikdy nižadný nebyl k úřadu potwřzen do žiwota ani do kterého času určeného, než je mohl král proměnit, kdyžby se který nehodil. Pakliby kto byl tak swéwolný a smělý, žeby kdy který úrad z těch tří úraduow wyprosil na králi, nebo trhem aneb zápisem obdržal přes tuto zápowěd, k wěčnosti nebo pod léta: tehdy to wyprošenie neb kúpenie nemá žádné moci mieti, ani bude moci krále upomínati z toho žádnými listy ani žádným slibem.

¹⁾ P 1. podkomorník. ²⁾ B. tamquam. ³⁾ nec officia ipsa *chybí w J, B, T.* ⁴⁾ P 1. od roztrhání. ⁵⁾ Celé toto místo, od slow »Et ut haec efficacius,« *chybí u J, B.*

officiis aliquod ad vitam impetraverit, aut illud sibi vendi seu obligari, vel ad tempus determinatum aliquod quoquomodo committi, contra hujus edicti seriem, perpetuo vel ad tempus fecerit: ipso jure careat impetratis, et venditio seu alienatio quaeque nulla penitus et invalida censeatur, nec possit quisquam, ratione forte litterarum super hoc impetratarum a regia majestate, vel alia occasione quacunque, regem monere vel requirere quoquomodo super praemissis aut aliquo praemissorum.

Et idem per omnia intelligi volumus et jubemus de officialibus omnibus et singulis consimilibus provinciae Plznensis, licet dependentes vel suppositi dictis supremis officiis non dicantur.

Similiter idem per omnia servari jubemus et mandamus de officialibus regiis quibuscunque ducatus nostri Wratislaviensis et marchionatus Budissinensis. Cur enim non generaliter ad omnes provincias et terras nostras extendimus, quae universaliter pro omnium fidelium nostrorum communi compendio generalique favore justitiae statuimus?

ných úraduow který do žiwota uprosil, nebo aby mu prodán neb zastawen byl do času určeného neb kterýmkoli obyčejem poručen proti napsání a práwu této výpovědi k věčnosti nebo do času žeby sobě zjednal: tímto právem zbawen buď těch věcí, kteréž uprosil, a prodaj ten nebo dáníe přeč toho úřadu buď nikakowěž a úplně nepewné. Aníž kto muož buďto listy snad na to uprošenými od králowské welebnosti nebo jiným kterýmkoli obyčejem krále upomínati, ani kterak obśelati kterým během z těch věcí.

A též úplně chcme a přikazujem, aby zachowáno bylo od úřednikuow králowých wšelikých wéwodstwie našeho Wratislawského a markrabstwie Budišinského; i pročbychom wšudy w obec do wšech vlastí a zemí našich těch věcí nerozšířili, kteréž obecně wšem wěrným našim pro obecné sjednáníe obecnú přiezni a sprawedlností ustawujem?

XVIII. De burgraviis constituendis.

Aequitatis atque justitiae zelatores cuncta quaerimus statutis nostris adjicere, per quae possit virga justitiae nostrae adversantes singulos liberis motibus castigare.

Upřiemnosti a sprawedlnosti horliwí milostníci jsúce, wšecy wěci hledíme, abychom ku právóm našim přičinili, skrze něž mohlaby metlička sprawedlnosti naše

A též ustawujem i přikazujem wšem úředníkóm těch tři úřaduow w kraji Plzenském, ač jsú nepoddani w žádnú porobu, než w swobodě jsú wysazeni. Takéž úplně přikazujem w kraji Wratislawském a w markrabstwi Budišinském. A pročbychom toho ustaweníe w wšech krajích a zemích našich nepotwrdili k obecnému dobrému?

Tunc enim quiete vivimus, cum statum fidelium nostrorum pacificum intuemur. Igitur statuimus perpetuo observari, ne castellani seu burgravi in castris seu locis de nostro regio demanio, ad justitiam regionem specialiter pertinentibus et ad mensam, statuuntur seu quomodolibet ordinentur ad vitam vel ad aliquod determinatum tempus, sed libero semper regiae voluntatis arbitrio cassentur atque mutentur, vel secundum merita permutentur, ne fraus possit fieri justitiae, et executionem illius quaecumque videatur negligere, qui certo tempore debere se noverit officio praesidere; poena imminente, quicumque regiae celsitudinis literas seu privilegia contra praesentis edicti seriem seu mentem impetraverit, notae infamiae; et bonis suis omnibus publicatis, careat perpetuo impetratis. Quae firma servare et servari facere, reges illustres Boemiae, qui fuerint pro tempore, in coronatione ipsorum jurare in publico teneantur.

lidi svobodné urozené vsecky v jich hnutich treskati. Neb tehdy pokojně živi jsme, když stav našich věrných pokojný vidíme. Protož ustanovujem, aby věčně toto bylo držáno, aby hradodrže neb purkrabie v miestech našeho poručenístvie kráľovského, a zvláště k spravdnosti kráľovské príslušejících a k stolu, nebyli usazováni ani kterak zjednáni do žiwota neb do které chvíle určené, ale svobodnú vždycky kráľovskú wuoli buďte boření, měnění nebo wedle zaslúžení ponecháni, aby lest nedála se spravdnosti, a také k skutečnému v spravdnosti ukázaníe druhdy aby nedbalý widien nebyl, ktožby wěděl, že do určeného času úřadem má wlasti, pod túto pokutu, kdožkoli od kráľovské wýsosti listy neb zápisy proti tomuto našemu nynějšiemu wyrčení, zápisu nebo mysli sobě uprosí, hlasem zlé powěsti i zbožie swého wšeho zjěwně zbawen buď wěčně, a do kráľowý komory obráćeno buď, i těch wěcí, za něž jest prosil. A tyto wěcí pewně držeti mají příkázati jasni králi Čestí, kteříž té chvíle budú, na korunowání swém aby zjěwnú přísahu učinili.

XIX. De iudicibus et rectoribus.

Locorum iudices et rectores subditorum
vita et conversatione decet esse confor-

Súdcem a zpráwcem miest poddaných
slušie, žiwotem i obcowáním aby se srow-

XVIII. To w swé moci zuostawujem, abychom, ktožby to přestúpil, mohli je kázati z toho s dobrým rozmyslém. Tehdy pokojně budeme živi, když stav našich věrných w pokoji uzříme; a protož k wěčnosti ustanovujem w našem Českém kráľowstwí, aby purkrabě našich hraduow a na hradiech našich k spravdnosti nikdy neměli stwrzení býti do žiwota ani do času určeného, než aby je král mohl proměnití podlé swé wuole. A pakliby kto přes toto ustanowení na králi které wláďení uprosil, nebo na to listuow požádal, aby byl wíery a cti otsúzen, a toho uprosení wěčně byl prázden. A toto ustanowení má ostatic k wěčnosti, a když krále budúćieho budú korunowati, má přísahu učiniti přede wší obcí, aby to ustanowení zdržal.

mes. Inconvenienter quidem jus diceret, qui ab illis in pluribus discreparet. Et propterea statuimus, quod nullus officialis, quacunque honoris dignitate vel administratione praefulgeat, ad iudicium scilicet ordinandus, praefigatur vel ordinetur a quoquam in regno nostro praedicto et locis singularibus ejus, qui nesciat intelligere seu proferre idioma seu linguam Boemicam generalem, quam scilicet Sclavonicam dicimus. Nisi tamen de speciali gratia clementia regia quibusdam, quos forte morum atque virtutum laudanda congeries vel peritia literarum redderet meritos sive dignos, officia ipsa duxerit concedenda.

návali; neb nepřístupně právo byľoby wědeno od těch, kteřížby w některých věcech sami byli odpóree. A protož za právo ustanowujem, aby žádný úředník, kteréžkoli poctivosti duostojenstwim neb posluhowanie úřadu se stkwěl, nebyl k súdu jednan neb sazowan od žádného w králowstwíe našem již řečeném, ani w miestech zvláštích, ježtoby neuměl rozuměti a mluwiti hlaholu neb jazyka Českého obecného, kterýžto Slowenský nazýwáme; leč však z milosti zvláštie kráľowské byľiby kteří, ježby snad nrawów a cti chwálené shromážděnie neb umělost listów hodny učinily, aby jim ty úřady mohly.¹⁾ pójčeny býti.

XX. De recto iudicio ordinando.

Ut rectum in regno nostro Boemiae ubique procedat²⁾ iudicium, et nulla relinquatur occasio a recto tramite deviandi, sancimus, quod barones, in singulis provinciis de more solito ordinandi, tres in numero in officio majorum scabinorum seu justitiariorum vel correptorum, et ce-

Aby prawý w kráľowstwí našem Českém šel súd, a žádná aby přičina ostawená nebyla ku poblúzení od prawé cesty: za právo wypowiedáme³⁾, w každé krajíně, jakož obyčejně páni třie w počet zjednáni býwají⁴⁾ w úřad wětčích poprawci a treskateluow, a jiní urození třie týmž oby-

XIX. Súdce a richtárowé w Čechách, po všech městech a krajích nad lidmi poddanými ustanení, mají býti sjednáni w dobrých obyčejích; neby by nepodobně právo stálo, kdyžby w nich ruoznice a proměna byla. A protož ustanowujem, aby žádný súdce neb wľadař nebo richtář nebyl ustanen ot žádného w našem Českém kráľowstwí, kterýžby neuměl mluwiti a rozuměti řeči Českého jazyka, ježto slowe řeč Slowanská, lečby kráľowa milost, kterému zvláště toho úřadu popřal, kterýžby se, latinským jazykem a řeči jsa dobře naučen, k tomu úřadu hodil a byl poznán w dobrých činech k sprawedlnosti.

XX. Aby w našem Českém kráľowstwí súd sprawedliwý wšudy byl, a nikdy od cesty sprawedliwé nepoblúdil omylem iżádným, ustanowujem, aby páni šlechtici w všech krajích podlé obyčejje usazowali k úřadu tři úředníky wětčie a jiné wľadyky téhož počtu, a zemany,

¹⁾ P 1. hodny učinilo, ty úřady mohlyby. ²⁾ J. B. prodeat. ³⁾ P 1. wypowiedáme, aby. ⁴⁾ P 1. jakož jest obyčej páni třie w počet zjednáni byli.

teri nobiles eodem numero, per loca singula (ut est moris) minores scabini praefigendi, non ordinentur vel statuuntur ita, quod duo ex eis tribus fratres existant.

čejem i počtem po všech miestech za menšie poprawce, aby ustanoweni a zřízení nebyli tak, by dwa ¹⁾ z těch tři měla bratry sobě býti.

XXI. De proscriptis et usurariis, ne ad officia ordinentur.

Praesidentes ceteris debent sicut officio, ita honestate vitae et moribus praesidere, vel saltem ²⁾ non in deterius discrepare. Volumus ideo et mandamus, quod nullus proscriptus jam, seu in posterum proscribendus ³⁾, assumatur ad officium scabinatus, aut aliud quodlibet pertinens ad iudicium. Quod idem intelligatur de usurariis jam repertis, vel alias notoriis et publice reputatis.

Usazení nad jinými mají jakožto úřadem, též také poctivosti žiwota a nrawow nad jiné býti, aneb aspoň aby horší než poddaní, jakož úřad káže, nebýwali. Protož chceme i přikazujem, aby žádný psanec, nyní ani potom, jeztoby měl psancem býti, přijímán nebýwal w úřad poprawcowý ani w jiný úřad, ježto slušelby k súdu. A též rozumieno buď o lichewnicích zjewných a prohlášených.

XXII. De juramento officialium.

Quia parum prodesset jura condere, nisi quibus ea commissa sunt, ordine debito fidelique sensu et animi maturitate procederent; et ut taliter procedendi illis materia praebeatur, et omnis iniquitatis occasio praecedatur, constitutione praesenti providimus ordinandum: quod officiales

Ale žeby welmi málo platno bylo práwa skládati, lečby ti ⁴⁾, kterýmžby poručena byla, slušným řádem, wěrným smyslem a dospělú zralostí rozumu je wedli ⁵⁾; i aby jim cesta tak k jiti dána byla, a wšeliké neprawosti ústrk aby odřezán byl, ustanowením tímto opatřili sme: aby zjed-

jakož jest w obyčejí w menších úřednicích, aby požíwali, ale aby nikdy z těch tři úředníkuow nebyla dwa bratry k úřadu usazena.

XXI. Ktož sedie na úřadu jiné súdiece, mají čest a dobré obyčejje do sebe mieti, aby jiné we cti súdili, nemajíce poskwrny na sobě. A protož chceme tomu a přikazujem, aby žádný psanec nikdy nebyl přijat w žádný úřad ani w konšelstwo, ježto slušie k súdu, aby lidi súdil; a také žádný lichewník zjewný a poznalý aby nebyl usazen na úřad, ježto slušie k súdu.

XXII. Máloby platno bylo práwa ustawowati, kdyžby ti, ježto jim úřad poručen, wěrně a s rozumem nesúdili béze lsti a bez omylu w sprawedlnosti, aby nebyla při nich chytrost

¹⁾ P 1. miestech, jakož jest obyčej, za menšie popr. aby ustan. a zřiez. byli, nebudte zjednáni ani usazowáni, by dwa. ²⁾ J. B. vel facere. ³⁾ B. quod nullus proscriptus assumatur. ⁴⁾ P 1. těm. ⁵⁾ P 1. poručena byla, aby je wedli slušným řádem a wěrných smyslem a dosp. zral. rozumu prospěšna byla.

sive magistratus omnes ad reddendum justitiam deputati, quacunq̄ue praeeminentia dignitatis aut administratione praefulgeant in regno nostro Boemiae, in introitu quisque officii sui, praesente populo loci illius, in quo debet facere residentiam pro judicio ferendo, (praecedente scilicet proclamatione publica), jurent sacrosanctis evangeliiis manu tactis, se in timore dei et ad honorem et gloriam regiae majestatis Boemiae, statumque pacificum et tranquillum devotorum fidelium dicti regni, in decreto sibi officio fideliter cuicunque absque personarum acceptione ministrare justitiae complementum.

náno bylo, že úředníci nebo právo (*sic*) všichni, k vedenie spravdnosti jsúce usazeni, kterýmžkoli duostojenstwím powýšení neb posluhowáním stkwějie se w králowstwie našem Českém, když wnikati budú w ten úřad, každý w nich před lidem w tom místě, kdežby měl siedlo pro súd učiniti, prwé napřed prowolanie biřicem učiniec přisežte, swatoswatých čtení rukama dotknúc, že slibují w bázni božie ke cti a k chwále králowstwie Českého welebnosti, ku pokojnému také a tichému stawu nábožných wěrných králowstwie řečeného, w tom úřadě wěrně každému bez přijimanie osob plně spravdnost činiti a wěsti.

XXIII. De burggraviis oc. dominis suis rebellantibus.

Si quis burggravius seu castellanus castris seu fortalitii regis illustris, aut principis, baronis, vasalli regii, aut alterius cujuscunque personae regni Boemiae, spiritu tantae rebellionis assumpto, praesumpserit domino dicti castris vel fortalitii, per se vel per alium recuperare volenti, castrum ipsum contradicere, aut aliter ¹⁾ quocunque modo contra ipsius dominium rebellare: infamis effectus, omnium bonorum

Jestliže který purkrabie neb hradodržce hradu neb twrze krále jasného, neb kniežete, pána, neb králowy náprawy, aneb které jiné osoby králowstwie Českého, úmysl takowé protiwnosti sobě wezma, i nechtělby všetečně pánu toho hradu neb té twrze sám od sebe neb skrze jiného, an jej wyplatiti a zase mieti chce, wrátiti, ale odpieraje, neb jinak kterakkoli proti jeho panstwí, chtěl ho brániti: takowý beze-

izádná. Ustawujem a prikazujem, aby každý úředník, když bude zwolen a usazen na kterýkoli úřad w našem Českém králowstwí, jenžby měl sedati na súdě a súditi, přísahu učinil, na božiem čtení polože dwa prsty, přede wší obcí toho kraje, kdežby měl súditi, že má Králowě Milosti i každému spravdnost činiti w swém súzení, a toho pro žádnú wěc neoblewiti.

XXIII. Kdyžby který purkrabě nebo pohradný hradu nebo twrze králowy nebo kterého kniežete, neb pána šlechtice kterého, mana králowa aneb jiného zemenina Českého hradu nebo twrze jemu poručeného neb poručené pánu swému zase postúpiti nechtěl a wzdáti, anebo se jemu kterakkoli protiwil: tehdy wiery a cti má býti otsúzen i wšeho swého, cožby

¹⁾ J. B. illud.

publicatione, proprietati domini dicti castris applicandorum; et ultimi poena supplicii feriat. Quem velut proditorem per quoscunque persequi et capi permittimus et jubemus, assignandum propinquiori iudicio, per quod poena praescripta plectatur

ctný buď, všecko jeho zboží buď zapísáno a zvláštnosti toho pána k hradu obráceno; a na konci pomstú smrti buď usmrtěn. A toho jistého jako zrádci všem hoňiti a jej jieti dopůstieme i prikazujem, a jmúc dátí k najbližšiemu súdu, kdežto swrechupsanú pokutú buď kázán a umrtwen.

XXIV. ¹⁾ De residentia beneficiariorum circa tabulas terrae.

Morem laudabilem approbantes, qui non tantum antiqua consuetudine regni nostri, quantum etiam sacro jure scripto fulcitur, quod magistratus jura reddentes residere jussit in publico: edicto praesenti decernimus perpetuo observari: quod supremus camerarius et supremus iudex seu czuda, annis singulis quater, semotim tamen quisque, scilicet circa officium proprium, debeant iudicio residere, quantum ad eorum cujusque spectat officium, justitiam quaerentibus reddituri, stateramque rectam gestantes in manibus, memores divini iudicii, (quod nulli omnino licitum est declinare,) quod ea mensura remetietur eis, cum qua aliis duxerint mensurandum.

Obyčeje slawného potwrzujíc, kterýž netoliko z starodáwného obyčeje království našeho, ale také i swatého písma právem ozdoben jest, že jest zjednáno, aby úředníci, ježto práva vydávají, seděli w obecném místě, a tiemto wyrčením za právo chcme aby wěčně bylo držáno: aby najvyšší komorník a najvyšší sudí každé léto čtyřikrát rozdielně, každý totiž podle úřadu swého, na súdu seděl, jakož na který z nich úřad slušie, a spravedlnosti hledajícím aby ji učinili, a rozważování pravé nesúce w rukú, i pamatovali na boží súd, kteréhož žádný úplně nemóž minúti, že tůž měřú bude jim odměřeno, kterúz umyslili sú jiným měřiti.

kde měl, na milost pána toho, jenž jest ot něho držal, a všecka obec toho kraje má wstáti proti němu a jeho dobytí i dátí jej jako proradníka na smrt ku popravě najbližšie, aby jej oběsili.

XXIV. Obyčeje dobrého, jenž jest byl ot dáwna, potwrzujem w našem Českém království, i písmem swatým dowodiece, jenž praví, že ti, kteříž súdie w spravedlnosti, mají seděti a súditi zjewně a swobodně. Protož ustawujem k wěčnosti w našem Českém království, aby najvyšší komorník a najvyšší sudí na každé léto čtyřikrát každý na swém úřadě sedal, jakož na jich úřad slušie, súdiece spravedlnost, a drže každý wáhy w rukú, zpominajíce na boží súd, aby žádný ot prawdy se neotchýlil; nebo na kterúz mieru lidem budú wážiti a měřiti, na tůž jim bude otměřeno. Ale toho sezenie nemá izádný úředník zameškati, lečby byl na králowě službě, pro jeho čest a pro obecné dobré.

¹⁾ *We Třeb. rkp. chybí opět rubr. 24—30.*

Nisi tamen ex causa, quae multae possunt contingere, regiae majestatis arbitrio relinquenda, alicujus officialium praescriptorum residentiam specialiter duxerit suspendendam; a quo etiam excipi volumus officiales eosdem, qui tempore residentiae fiendae praedictae reperirentur vacare servitiis dictae regiae majestatis.

Leč snad z příčiny, kteréž mnohé mohou se přihoditi, z královny welebnosti dobré wuole žeby necháno a zdwiženo bylo některého swrchupsaného úředníka siedlo, a odloženo. Z toho také wyníti chcem ty úředníky, kteřížby w čas siedla swrchupsaného neseděli pro službu královny welebnosti.

XXV. Quibus officia tabularum sunt conferenda.

Suprema majoraque officia camerariatus, judicaturae et notariatus terrae, per majestatem regiam solo ipsius voluntatis arbitrio libero conferenda, personis tribuantur virtutum morumque gravitate perspicuis, in quibus morum vitaeque probitas et justitiae caritas inquiratur; dum tamen camerarius et iudex ipsi supremi barones, seu de baronum genere descendentes existant. Et idem intelligi volumus de ceteris officialibus in regno constituendis ubique per nos, aut per quoscunque habentes auctoritate regia constituendi eos liberam potestatem; scilicet, quod moribus et virtute perspicui compositeque viventes, pacis et justitiae amatores, non diffamati, neque suspecti, praesidere quibuscunque officiis statuuntur; qui tamen resideant seu habitent et hereditates possideant in regno Boemiae praedicto.

Najvyšší i také větčí úřadové komornictwa, sudieho a pisu zemského, ježto od welebnosti královské samú toliko dobrú a swobodnú woli dáwání býwají, osobám budte dáni, ježto sú ctností a nrawuow wážností jasní, na nichžto nrawuow a žiwota šlechtnost a láska spravedlnosti bud ptána a shledána, a tak aby ti najvyšší komorník a sudí páni aneb z panského rodu byli. A též rozuměti chcem o jiných úřednicích, ježto w králowstwie mají usazování býti kdežkoli od nás neb od jiných, kteřížby wuolí královskou moc měli je usazowati; totiž aby nrawy a ctností čisti byli, a řádně žiwi jsúce, pokoje i spravedlnosti ježtoby milownici byli, ne we zlé powěsti znešení, ani we zlém domněnie, takowí we všech úřadech usazování budte; ježtoby však seděli neb bydleli a dědictwie měli w králowstwie již jmenowaném.

XXV. Úřady většie, totiž komornietwo, sudstwie a písarstwie, ot KM^{ti} wzdáwany mají býti podlé jeho wuole osobám počestným a w spravedlnosti poznalým; než komorník a sudí mají býti z urozenie šlechtického, ale jiní úředníci také mají sázení býti, jenžby byli we cti a w dobrých obyčejích poznáni, a ježtoby měli osiedlstwie a dědiňy w Českém králowstwie.

XXVI. De residentia notariorum terrae.

Notarii terrae, sicut consuetudo bona diutinis longaevisque temporibus approbavit, residentiam facere volumus in castro nostro Pragensi.

Písaři zemští, jakož obyčej starý dávno za dávných časuow potvrdil jest, chcem, aby siedlo měli a činili na hradě našem Pražském.

XXVII. De tabulis terrae.

Tabulae, quae per terrae notarium confici debent, pariter simul cum ipso notario teneri et servari in castro nostro Pragensi jubemus; nisi hae, quae forent super hereditatibus et causis finitis jam compositae, quas (ut moris fuit antiquitus) sigillatas prius, per supremum camerarium, supremum czudam seu judicem et burggravium dicti nostri castri Pragensis, ac dictum terrae notarium, in sacristia cathedralis ecclesiae Pragensis volumus custodiri, nullatenus aperiendas, nisi praesentibus eodem supremo camerario et terrae baronibus, ut est moris.

Dsky, kteréž písařem zemským zjednány býti mají, také i s tím písařem držány a zachovány mají býti na našem hradu Pražském, to přikazujem; lečby dsky, ježtoby byly o dědictwa a o pře dokonalé již složeny; kteréžto, jakož obyčej jest dáwný, chcme, zapečetěné najprw od nejvyššieho komorníka a od nejvyššieho sůdce a purkrabie našeho Pražského aneb od řečeného písaře zemského, w sakristě hlawnieho kostela Pražského aby byly ostřiehány, a nikoli nebyly otwierány, leč pod nejvyšším komorníkem a před pány zemskými, jakož jest obyčej.

XXVIII. De criminosis ad gratiam principis reductis.

Principalis clementia tali debet moderamine terminari, quod limes justitiae videatur protinus non offendi. Hoc igitur edicto perenni, deo propitio statuimus: quod quandocunque regiae pietatis favor

Zvláštne milost takowú skrowností má konána býti, aby cesta sprawedlností úplně uražena nebyla widiena. Protož túto věčnú wýpowědi s boží pomocí za práwo ustanowujeme: kdyžby se udalo koli krá-

XXVI. XXVII. Písařowé zemští, jakož obyčej starý držal, aby seděnie měli a bydlili na našem hradě Pražském, téhož obyčeje potvzrujem. A dsky zemské nebo knihy, kteréž má na dědiny nebo na plat již dokonané, ty mají býti zapečetěny pečeti nejvyššieho komorníka, nejvyššieho sudieho, nejvyššieho písaře zemského a purkrabie Pražského, i mají býti schovány w kostele Pražském w zákřístě podlé swátosti, a nemají nikdy otewřieny býti, než při nejvyšším komorníku a při pánech zemských, jakož jest obyčej byl ot staradávna.

XXVIII. Každá milost má s rozumem konána býti, tak aby tú milosti sprawedlnost nebyla poskwrněna. A protož z božie milosti ustanowujem, kdyžbykoli Český král kterému

quemquam maleficum, utpote de latrocinio sive furto aut alio quocunque crimine annotatum, dignatus fuerit inspicere, et poenam personalem forte seu bonorum publicationis, aut aliam cujusvis generis (quam propter ea incurrisse de jure vel consuetudine regni nostri constiterit,) gratiose remittere: non intelligatur idcirco nota infamiae, quam pro praemissis incurrisse dinoscitur, quocunque super hoc principis indulto emanato, remissa; quin potius infamia ipsa criminis ipsum, quam ¹⁾ suis insigniis maculosis aspersit, demeritis exigentibus, comite vita non deserat, et ceteris recte vivendi speculum derelinquat.

lowské milosti, žeby na kterého zločinci o lotrowský běh aneb o zlodějstwie nebo jinú kterú winu psaného přiezni swú ráčil popatřiti, a pomstu nad takového osobú aneb na jeho zboží, ježto je do jeho komory mělo obráceno býti, aneb jiným během w jinú pokutu ježtoby upadnutí měl z práwa neb z obyčeje králowstwie našeho, žeby milostiwě ráčil odpustiti: nebuď rozumieno proto hned, by wada zlé powěsti, w kteréž jest shledán že je pro ty věci upadl, ačby o to prowinění i milost od kniežete měl kterékoli, měla odpuštěna býti; ale wiece zlá powěst ta winníka takovéhož, jehož jest swým znamenitým zprzněniem okropila, pro zaslúžení zlých činuow do jeho žiwota drž se, a jiným lidem, aby prawě žiwi byli, miesto zrcadla buď nechána.

XXIX. De pactis illicitis.

Detestandum nostris temporibus querelam plurimorum fidelium fide dignorum relatu audivimus, continentem, quod latrones sive fures, aut alias publicorum itinerum violatores, (quorum sectas juxta limites regni nostri retro temporibus pullulare non paucas nec invalidas novimus, quasque, nobis gratia suffragante divina,

Mrzkú našich časuow žalobu od mnohých wěrných a wiery hodných z rozprawenie slyšíme, že lotři neb zloděje i také swobodných cest a silnic rušitelé, (jichžto rotý wedle mezi králowstwie našeho od dáwných časuow nemalé a hrubé wieme že sú byly zplozeny, kteréžto rotý s pomocí milosti boží welebnosti naši bedliwá

psanci pro lúpež, pro zlodějstwo neb pro kteréžkoliwěk zjwnú winu chtěl milost dáti, to muož učiniti, aby jej žiwil, ale ta poskwrna má na něm ostati podlé zaslúžení jiným na znamenie, aby se téhož warowali.

XXIX. Ohavné žaloby ot našich wěrných častokrát slyšiece, že lotrowé, zlodějowé, zběhowé a lúpežníci w našem Českém králowstwi ot dáwných časuow rozmohli jsú se byli, ale s boží pomocí již jsme jich díel shladili pomstú meče a prowaza; a však nemohúce všeho wyčistiti, ještě slyšíme, že někteří zlí a zúfali jsú w našem Českém králowstwi, ježto dobré

¹⁾ J. B. quem.

majestatis nostrae vigilans cura et sollicitudo provisam salubriter quam potenter gladio ultore justitiae in parte majori delevit et quasi radicitus extirpavit,) quos per malefactores hujusmodi capi et depraedari contingit, non solum bonis eorum quae deferunt spoliant, ac etiam severitate crudeli ¹⁾ concussi, captos ipsos carceribus et tormentis asperrimis affligentes, cogunt per violentiam atque metum secum pacisci, et pecuniarum summas pro facultate cujusque, et quod est gravius, ultra facultates etiam proprias, ut cruciatus intolerabiles fugiant, promittere et cum jure firmare, juxta certum statutum inter eos terminum ad malefactores eosdem deferri facere, vel portare, aut se personaliter ad dictos carceres et tormenta nefaria redituros. Quorum plures, alios praetimore ²⁾, alios praesimplicitate nimia, (opinantes, pactis hujusmodi illicitis et nefandis prorsus se esse in foro conscientiae sive jure astrictos,) pactorum ipsorum fuisse intelleximus servatores. Huic itaque morbo pestifero, nos qui voluntarios labores ³⁾ appetimus, ut quietem subditis nostris acquiramus, salutiferae medicinae remedio pro futuris temporibus tam pie quam provide occurrere cupientes, praesenti constitutione perpetuo valitura sancimus, hujusmodi conventiones sive pac-

péče a starostliwá opatrnost tak spasitedlně jakžto mocně mstiwým mečem spravedlnosti weliký díel již jest zahladila, a jako z kořen wyplela;) a těm, kteříž od těch zločinců jímání a lúpení býwají, přihází se, že netoliko zbožie jich, kteréž nesú, lúpie, ale také ukrutenstím hrozným, wazbú a mukami přeukrutnými snúzujícíe přinucují mocí a hrózú, aby se s nimi umlúwali, a summy peněz wedle statku jich, a ježtoj, těžší, i nad statek jich vlastní, chtíeli těžkých muk ujíti, aby slibowali, a práwem aby jim to urukowali a zajistili, pod jistým a umluweným mezi nimi rokem aby k těm zločinciem donesti kázali, aneb sami se osobně do toho wězenie a do muk nepoctiwých postavili, z nichžto mnohé některé pro strach, druhé z prostnosti přielišné, (ježto mají za to, by pro takowé hanebné skutky a úplně neslušné swědomím nebo práwem w těch slibech zawázáni byli,) srozuměli sme, žeby jim ty sliby drželi. Protož tomu smrtedlnému neduhu, my jenž dobrowolné práce žádáme, abychom pokoje našim poddaným dobyli, spasitedlného lékařstwie s pomocí pro budúcie časy z milosti a z opatrnosti wstřiec jíti žádající, tiemto ustanowením wěčně trwajícím za práwo činíme, takowé umluwy neb sliby neb jim podobné, kterúkoli příhodú, mezi kterýmiž buď oso-

lidi netoliko lúpie, berúce jich zbožie, ale jímají je a sázejí w rozličné wazby, aby je šacowali a mučili pro peníze, a oni pro welikú núzi ot nich se wyrukuji, a slibují pod wěru a pode cti, aby jim určené peníze dali, nebo se zase postavili w jich wazbu a w mučenie; a tak mnoho dobrých, jedni pro bázeň, druzi pro swú sproštnost swé sliby plnie těm zlým lidem. A protož chtiece a žádající swým wěrným pokoj w našem Českém kralowstwi z jed-

¹⁾ B. crudelitate severa. ²⁾ J. per timorem. ³⁾ B. liberos.

ta, vel his similia, quocunque casu et inter quascunque personas, cujuscunque status vel dignitatis existant, per vim seu metum, (qui tamen cadere possit in constantem virum,) inita vel firmata, nullatenus non valere, nec in se continere alicujus roboris firmitatem. Quae nos ex nunc, prout ex tunc, omni efficacia et viribus vacuamus, atque decernimus nullius prorsus fore substantiae vel momenti.

Et ut uberius cautela suffragium apponatur, adjicimus in mandatis, quatenus nulla persona, quacunque occasione, suggestionem sive causa seducta vel impulsa, quidquam solvere vel dare ¹⁾ alicui per se vel alium, vigore conventionis seu pacti alicujus ipsorum audeat vel praesumat, ne patrimonii sui injustum patiatur dispendium, et ceteris tam gravis erroris relinquat exemplum.

Nemini equidem venire debet in dubium, quod (sicut veneranda legum decrevit antiquitas) ea quae vi metue facta sunt, viribus non subsistunt, nec ligati exhibiti vinculum juramenti, quia super re illicita ²⁾, nec gratis praestitum, sed extortum; et quia juris provida sancit auctoritas, ubi principali vitio non teneri, ibi accessorium nullatenus observari. Quod si

bami, kteréhokoli stavu neb duostojenstwie, jezto by se staly z moci neb pro strach, (jenž mohl by připadnutí i na muže stálého), ty umluvy tak učiněné neb způsobené chceme úplně aby moci neměly, ani v sobě držely kterého zavázání pevnosti. Kteréžto umluvy my nyní i potom vši moci a pevnosti zbavujeme a odsuzujeme, žádného úplně aby založení ani podstaty neměly.

A aby hojnější opatrnosti spomožení přičiněno bylo, přikazujeme, aby žádná osoba kterúkoli příčinu, ponucením neb věcí bylaby swedena neb připuzena, nic nesměla platiti, ani komu dávatí sama od sebe neb po kom jiném z moci takové umluvy neb slibuow takových, aby na dědictví swém nespravedlivé netrpěl škody, a jiným tak těžkého bludu příklad aby nebyl opuštěn žádnému.

Zajisté nemá pochybeno býti, že (jakož pocty hodná dávnost práv jest i súdila,) ty věci, kteréž se moci neb pro strach dějí, moci nemají, aniž víže zavázání přísahy tak učiněné; neb o věc nesličnú přísaha nadarmo učiněná slowe. Ale že moc opatrná duchovního práva praví, kdež přísaha pro hlavní a zvláštní vinu nebývá držána, tu přestup úplně ku při-

nati, tímto ustanením zapoviedáme věčně, aby těch slibuow žádný dobrý neplnil; neb ty sliby umořujem, aby moci neměli izádné, a nadto aby lepší jistota toho byla, ustanujem a přičinieme, kdyžby kto těm zlým lidem a lotróm přes tuto zápowěd plnil, a cožby jim dal, aby tolikéž do králowy komory propadl. Neb to slušie, když kto obranú dobrú zhrdá, a sám se škody dopúštie, aby měl dvojí pomstu pro své netbanie. A na těch zlých lúpežnicích aby byla pomsta podle jich zaslúžení, jakož jest ustaneno w našem Českém králowství ot dávných časuow.

¹⁾ J. clara. ²⁾ J. super illicita.

quis reperiat pro tempore contra hujus saluberrimae constitutionis mentem quidquam dictis furibus vel latronibus impendisse, totidem poenae nomine fisco nostro impendere sit astrictus. Decet enim, ut excessum suum luat improvidus, qui principis beneficium cognoscere recusavit ingratus, et praelegit furibus et latronibus complacere, (illorum forte conscius criminum,) quam providentiae regiae pro communi evidentique nostrorum fidelium dicti regni utilitate laudabilia instituta servare. Poenis aliis contra malefactores praescriptos de jure communi, seu consuetudine regni nostri competentibus, in suo robore duraturis.

saze nemá býti zachován. Pakliby kto shledán byl kterým kusem proti mysli tohoto spasitedlného ustanowenie, žeby co řečeným lotróm neb zlodějóm vydal, tolikéž pokuty jménem do našeho měšce dáti buď zawázán, a buď zprzněn věčně známek zlé powěsti. Neb slušné jest, aby prowinění swého utrpěl neopatrný, kterýž jsa newděčen, kniežetina dobroděníe poznati jest nechtěl, a zwolil raději zlodějóm a lotróm slíbiti se, jich hřiechów wědomě účasten jsa, nežliby opatrenstwie králowského pro obecné dobré a zřejemé našich wěrných králowstwi řečeného a užitek slawného ustanowenie zachowal. A pokuty jiné proti swrchupsaným zločinóm wedle obyčejného práwa králowstwie našeho, ježto na ně slušejí, w swé celosti aby byly zachowány.

XXX. De prohibito lusu taxillorum.

Gloria principis propagatur, dum subditorum patrimonium augendo servatur, nec morum incompositorum lascivia dissipari permittitur. Quid enim in principe gloriosius, quam subditos in vitae moribus habere compositos et in facultatibus locupletes et quietos? Sed non sufficit agenda agnoscere, nisi praesidentis auctoritas operoso subsidio curet ea executioni mandare. Sane consuetudinem male gratam, quae dici potius meretur abusus, in

Chwála kniežete plodí se, když poddaných jeho dědictwie chowatedlností rozmáhá se, a chlipností nrawuow a obyčejów neřádných když nebywá dopuštěno aby bylo rozptýleno. I co je na kniežeti slawnějšíeho, než poddané aby měl zřízené w nrawiech žiwota a w zboží bohaté a pokojné! Ale nenie dosti poznati ty věci, kteréžby wedeny řádně měly býti, leč wladářská neb panská moc skutečným napomoženiem podbá toho, aby ty věci sku-

XXX. Chwála a čest každého kniežete nahoru roste, ktož swé poddané lidi k dobrým obyčejóm připravuje, aby netratali zbožie přirozeného. I co jest na kniežeti duostojnějšíeho, než aby swuoj lid k dobrému wedl, a pokoj jemu činil? A protož my Karel, zajisto wěduce, že w našem Českém králowstwi ot dáwna děje se zlý obyčej na škodu mnohých našich wěrných, totiž w kostky hránie jenž sobě mají za kratochwil, ano psota a škoda jim i jich

dispendium multiplex nostrorum fidelium regni nostri Boemiae diutinus observatam, sicut accepimus, tollere penitus intendentes: edictali constitutione praesenti sanciendo mandamus, quod nulla persona, in quacunque parte vel loco regni nostri praedicti, quacunque occasione vel causa commota, audeat vel praesumat cum taxillis vel ad taxillos seu alio argumento aut instrumento cujusvis lusorii generis ludere, vel (quod quidam dicunt incongrue) solatiari, eo modo vel forma, quibus res sive bona aut pecuniarum summae ludentium, per viam obligationis, contracti debiti, aliquando etiam juramento firmati, perdenda veniunt in ludum praedictum, licet non inter manus, ut communiter fieri assolet, (scilicet in pluribus mundi partibus,) bona et pecuniae ipsae habeantur, sed in patrimonio proprio asserantur; et ipsum patrimonium obligando, super illo promittunt invicem perdendam pecuniam quantumcunque integraliter soluturos. Ex quo coguntur plurimi lugere domestice, et unde piaie et hilaris vitae suffragium sibi liberisque suis et ceterae familiae consueverat adhibere pacificus, inde moerores et egestates varias ex hujusmodi lascivis moribus suscipere compellatur improvidus; et deinde, quod dolendum est, penuria impellente, aliena misere quaerendo, subripere et vitam suam, nota gravis erubescenciae relicta posteris, vituperose finire.

tečně činiti rozkázala. Protož obyčej nedobře vzácný, ježto hodnějie slúti neobyčej, k škodě mnohé našich věrných království Českého zdávna zachovalý, jakož slyšíme, sniti úplně mienice: této výpovědi ustanovením za právo činice prikazujem, aby nižádný člověk v nižádném místě neb krajině království našeho prvé řečeného, nižádnú výmluvú neb věci jsa popuzen, nesměl ani všetečně se pokúšel kostkami neb v kostky neb jiným nástrojem, kteréhožkoli vymyšlenie hry hráti, neb jakož někteří, ač nepřístupně to nazývají, kratochvíli tím obyčejem neb způsobem, jimižby věci některé neb zboží neb summy peněz ve hře na zástavu takového dluhu někdy neb přísahú utvrzenú přijiti mohly ve jhru již pověděnú, ačby mezi rukama, jakož obecně bývá ve mnohých světa krajinách, zboží a peněz takových neměli, ale na dědictví vlastním žeby jmenováni byli, a to dědictví zastavili, na to slibují sobě prohrané peníze docela a úplně zaplatiti. Pro kterúžto mnohé hospodyně připravovány k pláči bývají; a čímž milostivě a wesele životu swému pomoc i swým dietkám a jiné čeledi obyčej pokojní měli přičiniti, odtud žalosti a nedostatci mnozí z těch oplzlých nrawów bývají přinucováni neopatrně; a potom, ježto je žalostná věc, jsouce takowí chudobú přielišnú poraženi, cizích věcí biedně dosáhnúti chtiec, život

věrné čeledi z toho pocházie: a protož tímto ustanením věčně zapowiedáme, aby žádný člověk v žádném kraji našeho Českého království v kostky ani v žádnú hru přielišně a škodně nehral na žádný dluh ani na které rukojemství, neb na své dědictví sliby žádnými se nezawazuje pod pokutú ztracenie tolikéž do komory naše.

Obligaciones, conventiones aut promissiones in casu hujusmodi aut simili, vel quocunque modo firmatas, tanquam contra bonos mores factas, ex nunc prout ex tunc decernentes nullius fore efficaciae vel momenti. Nec liceat se asserenti victorem in ludo praedicto ratione conventionum vel promissorum talium monere, requirere seu impetere victum et promissorem hujusmodi quoquomodo; nec ipsi victo ratione monitionis, requisitionis vel impetitionis ipsius, aut etiam absque eis, quidquam per se vel alium solvere, vel alias satisfacere de promissis. Poena imminente victori, si solum petere vel monere praesumpserit ¹⁾, ut praefertur ²⁾, et totidem pecuniae fisci nostri commodis applicandae, pro quota summa victorem monere vel impetere ³⁾ ausus erat; et ipsi victo, si solvere praesumpserit, ut praetangitur, ejusdem summae pecuniae, vel rerum forte solutarum aestimationis debitae pecuniarum quantitatis, dicti nostri fisci commodis deferendae. Etenim etiam illum poena condigna debemus affligere, qui regiae pietatis gratiosam remedia infirmitati suae oblata spernendo non meruit obtinere.

XXXI. Quomodo admittatur ludus taxillorum.

Licere permittimus ad taxillos volentes quoscunque paratam pecuniam tantum deludere ⁴⁾; mutuum vero nonnullum con-

swój známkem zlé a hrubé stydliwosti budúcim poostawieć; hanebně život swój skónawají. Dluhów, scházení anebo slibuow u přihodě takowých, kterýmžkoli obyčejem by se staly, prikazujem, ten ktožby prohrál, ani pro upomienanie, ani pro obsielanie, ani pro přibiehánie naň proto, a neb i bez toho, aby ničehož sám po sobě ani po jiném neplatil ani odbýwal, co je slíbil, pod pokutú takowú také tomu, ktož je wyhrál, jestližebý netoliko upomínati z toho, ale prositi pokusiti směl se, jakož se swrchu prawí, a tolikúž summu peněz do měšce komory naše aby dal, z koliké jest summy přemoženého napomínati aneb proto naň přibiehati směl. A ten, jenž jest prohrál a přemožen, budeli platiti smieti, jakož se swrchu dotýče, tolikúž summu peněžní aneb zboží, ježtoby nálichem, cožby zdálo se, za to prohrané dal za ty peníze, do naše komory má donesti za celo. Také toho pokutú hodnú máme pokárati, kterýž Králowy Milosti lékařstwi milostiwých neduhú swému poddaných zhrzew, nehoden byl přijeti.

Slušně dopůštieme w kostky hráti chtějícím všem ó hotowé peníze toliko swobodně, ale pójčky žádnému nedopůštieme

XXXI. My Karel ciesař swobodně otpůštieme každému w našem Českém králowstwi, ktožby chtěl hráti w kostky pro kratochwil, aby hrál o hotowé peníze až do kopy grošuw otečtených a nic wiece; a ktožby neměl hotowých, aby jeden druhému nepojičel na hru, ani jeden s druhým hrál na dluh. A ktožby toto ustawenie přerušil, pojičeje druhému, aby byl

¹⁾ B. tentaverit. ²⁾ J. praefatur. ³⁾ B. impetrare. ⁴⁾ J. B. ludere.

trahere in ipso ludo, ultra unicam sexagenam grossorum, in pecunia scilicet numerata ¹⁾, non aliter. Qui contrafecerit, dans mutuuum perdat illud, et tantundem fisco nostro poenae nomine sit astrictus; recipiens autem tantundem similiter nostrae camerae poenae nomine solvere teneatur, nec respondere cogatur mutuuum concedenti ultra praescriptam pecuniae quantitatem.

XXXII. ²⁾ Ne bona fidelium in manus mortuas transferantur.

Nostrorum fidelium bona et jura quaecunque sistencia infra ³⁾ limites regni nostri, (quae cuncta sub regiae ditionis dominio, quaedam scil. immediate, quaedam vero mediante alio, licet diversimode, non est dubium teneri,) ad honorem et statum regiae dignitatis, dictorumque fidelium commune compendium, et secundum forte casus futuris temporibus emergentes, subsidium et levamen teneri et servari decrevimus; ne etiam forte servitia, regiae camerae ex dictis bonis praestanda, nobis aut successoribus nostris regibus futuris illustribus pro tempore pereant; neve devolutio honorum eorum ad eandem cameram regiam in casibus debitis, qui possint contingere, quomodolibet valeant circumscribi; et ne personarum obsequia, inhabilitate quacunque, in quas forte bona ipsa

činiti w té hře, krom do jediné kopy na penězích tověz hotových, nic jinak. Pak ktož proti tomu učinie, což pójčí, ztrať to, a tolikěž do naše komory jménem pokuty dlužen buď splniti; aniž přinucen býwaj tén, komuž jest poručeno, by z wětčie odpovědieti měl tomu, ktož mu jest pójčil, mimo swrchupsanú summu peněz, to wěz mimo kopy.

Našich wěrných zboží a práwa wšeliká, kteráž příležie a přisedi k mezem králowstwie našeho, ta wšecka jsú pod králowské moci panowáním, některá prostě a některá skrze druhé a jiné lidi, ačkoli rozličným obyčejem, nemá býti pochybnost, že ta práwa i zboží držána mají býti ke cti a stawu duostojenstwie králowského a swrchujmenowaných wěrných obecnému k užitku; a podlé příhod snad budoucích časuow, kteréžby státi se mohly, pomoc a wyzdwižení držeti, a za práwo zachowati usuzujem, aby také snad služby do králowy komory s těch zboží, kteréž dieti se mají nám neb budoucím po nás králóm jasným, pod časem hotowy byly, a také aby snad nápad zboží jich do komory králowy příhodami hodným, kteréž mohlyby se přihoditi, žádným obyčejem nemohl

bez toho, což pójčí, a do naše komory aby propadl tolikěž. A ten, ktožby se dlužil na hru, aby také propadl tolikěž do komory naše, a tomu aby neoplatil přes kopy nic wiece.

XXXII. Našich wěrných zboží a dědiny i práwa ustawená a našemu králowstwi a panstwi poddaná, ježto jsú w mezech našeho králowstwie wzplozena w kteréžkoli straně, blízko nebo daleko: toho jest prawá jistota, že jsú ke cti králowské a k obecnému dobrému wysa-

¹⁾ J. mutuata. ²⁾ W rkp. T. chybí opět rubr. 32—37. ³⁾ JB. juxta.

translata fuerint, nostrae majestatis regiae necessitatis aut opportunitatis tempore denegentur.

Hoc igitur edicto perenni sancimus, nemini cujuscunque status, praeeminentiae vel dignitatis existat, nobili vel plebejo, licere bona sua quaecunque infra dicti regni confines sistencia, communiter vel divisim, quacunque ratione vel causa, donare, vendere, transferre, seu alio quocunque alienationis titulo permutare, in personas, loca sive collegia, seu manus mortuas, vel alia quaeque genera locorum vel personarum, quae immediate in personis et bonis non possint de jure servire atque parere regis ordinationibus et mandatis; quibus etiam a seculi hujus vita migrantibus, non possint libere, obstante forte privilegio, vel alia libertate quacunque, in casibus debitis de consuetudine regni permissis, bona ipsa devolvi et devoluta teneri et administrari per regiam cameram sive curiam superscriptam. Bona vero, quae taliter contra praesentis constitutionis seriem seu mentem translata reperirentur, vel de quibus transferri exstiterit ordinatum, licet nondum realiter translata fuerint, intelligantur ipso jure nostrae regiae camerae confiscata.

býti osazen, a aby služby lidské nedostačenstwím kterým, na něžby snad zboží ta přivedena byla, naši Welebnosti Královské w čas užitečný i potřebný odpřieny nebyly.

Protož túto wýpowědí wěchnú za práwo ustanowujeme, žádnému aby neslušelo, buď kteréhokoli stawu, powýšení neb duostenstwie, pánu neb člověku obecnému, zboží swého wšelikého, w krajinách řečeného králowstwie zasazeného, zcela neb rozdielně nižádným rozumem ani při dáti, prodati, přewesti nebo jiným kterýmžbuď odlučowání zápisem proměnití k osobám, městóm neb zboróm, nebo w ruce mrtwé neb w jiná místa wšelikého pokolenie osob, kteréžto osoby samy swými žiwoty z toho zboží nemohlyby z práwa slúžití a hotowy býti králowskému způsobení a přikázání. Na kteréžto také osoby, s tohoto swěta smrti kdyžby sešli přietelé, nemohlyby swobodně, by pak snad zápis měli nebo swobodu kterou jinú, w příhodách obecných z starého obyčeje a dopuštění králowstwie, ta zboží nápadem spadnutí ani držána býti, ani s nich do králowy komory nebo dworu posluhowáno mohlo býti. Zboží pak, kterážby tak proti řádu tohoto nynějšieho ustanowenie nebo proti mysli shledána byla že sú přewedena, nebo ježtoby uloženo o jich přewedenie, ač ještě w skutku přewedena by nebyla, budiž srozuměno, že tím právem do naše králowské komory mají obrácena býti.

zena a wzplozena pro příhodu časuow budúcích k obraně a bezpečenstwi, aby služby a pomoci naše králowské komoře z těch dědin rostly a šly, a nikdy nezahynuly. A protož tímto ustanowením zapowiedáme, aby žádný náš zemenín, kteréhožkoli bylby řádu, buď šlechtic neb wladyka anebo panoše služebný, nemohl dáti ani směnití swých dědin w ruce člověka mrtwého,

XXXIII. De conspiratoribus.

Regiae nostrae majestatis caritas, quam erga regnicolas fideles nostros incessanter habemus, voluntarios nos impellit nocturnis vigiliis diurnisque solertiis diligenter inquirere, quae illis possunt proficere et ab inimicorum ¹⁾ dissidiis et violentis incursibus praecavere. Dudum equidem inter principes et barones regni nostri inique comperimus observatum, quod ex eis quidam, inimico humani generis suggerente, conspirationes, ligas seu confoederationes ²⁾ illicitas invicem faciebant, easque cum literis et jure saepe vallabant. Quorum occasione rancorēs et odia inter eos et principes et barones alios circumstantium regionum orta, quandoque caedes, ruinas, incendia, et alia quaeque dissidia rerum et personarum utrinque fructum pestiferum pariebant. Quod nos non solum praecidere, sed radicitus evellere molientes, sancimus, nullam omnino conspirationem, ligam seu confoederationem vel jurationem inter quoscunque principes vel barones seu magnates dicti regni, quacunque occasione vel causa, contra quamcunque personam aut locum vel universitatem, vel alias quocunque modo in genere vel specie, literis aut jure firmatam, sive etiam absque eis, fieri debere vel posse, absque regiae majestatis expressa consci-

Kráľovské Welebnosti naše láska, ktorúž k našim zemanóm wěrným ustawičně máme, dobrowolně nás pudí nespáním nočným a snažnú pilností we dne, abychom se ptali, coby jim mohlo ku pokoji užitečno býti, a čímby od nepravosti a swarów a násilných útoków mohli se wystrieci. Nebo zacelo zdáwna mezi kniežaty a pány kráľowstwie našeho nešlechetně shledali sme, ani zachowáwají, že z nich někteří nepřítelē lidského pokolenie (towěz d'ábla) ponucením zlě smlúwy, swazky nebo spřeženie neslušná mezi sebú činili sú, a je listy a práwem často ohrazowali, z kterýchžto wěcí příčiny nechuti i nenáwisti mezi nimi a kniežaty a mezi jinými pány w přisedicích krajinách wysly sú, a druhdy pády, bitby, pálenie a na statciech mnohokrát zlý sú užitek zplozowaly. Kterúžto wěc my netoliko přerežati, ale i z kořen wypléti mysléce, usuzujem, za práwo činiece, aby nižádného úplně spřeženie, swazku neb smlúwy neb přísahy mezi kterýmižkoli buď kniežaty, pány neb mohutnými lidmi již powěděného kráľowstwie žádnú příčinu neb wěcí proti které osobě, městū, obci ani kterým obyčejem wóbec w některém kusu, listy ani přiesahy potwrzením nebo také i beze wšech těch wěcí býti nemohlo bez Kráľovské Weleb-

ježtoby služby kráľowy i jiný řád zemský pro to wzdanie koruně České hynuly a hynul. A pakliby kto mimo toto ustanowenie swé dědiny komu dal, aby ihned ty dědiny z práwa plnú mocí spadly na krále.

XXXIII. XXXIV. Našeho kráľowstwie láska a milost, ježto máme k našim wěrným zemanóm, nás ponúká k tomu, abychom se pilně ptali, kterakbychom jim pokoj bezpečný zjed-

¹⁾ *B. injuriarum.* ²⁾ *B. conspirationes iniquas seu confoederationes.*

entia vel mandato. Qui vero contra mentem praesentis constitutionis conspirationem vel ligam hujusmodi fecisse vel iniisse reperti fuerint, quique ad haec consensum praestiterint, consilium vel favorem: ipso facto regis indignationem se noverint incurrisse, et a regis gratia se suaque omnia realiter dependere.

nosti zjewného wědomie a přikázanie. Ktožby pak proti mysli ustanowenie tohoto šibalstwie neb spřež takowú učinili, neb w tom shledáni byli, i ktožby wuoli k tomu swú dali, radu neb přiezeň: ihned w kráľowskú nechut wězte že sú upadli, a sami i jich wše zboží že sú úplně na kráľowě milosti.

XXXIV. De eodem.

Consimilis quasi morbi labem pestiferam tollere, et ex toto corpus egregium regni nostri purgare cura sollicita cupientes, decrevimus nulli omnino nobilium aut plebejorum seu villanorum, vel alterius cuiusvis generis personarum, (quod aliquando turpiter factum fuisse comperimus,) quacunque ratione vel causa conspirationem vel ligam seu confoederationem vel conventionem aliam cum aliquibus facere vel inire, contribuendo simul pecunias vel res alias, in mortem alicujus certae personae, vel aliter quoquomodo in genere vel in specie, licere facere vel inire, aut attentare duntaxat. Qui autem contra fecerint, et qui contra facientibus consilium praestiterint vel assensum vel favorem: ipso facto regis gratiae sint commissi. Si vero mors hominis inde causata fuerit, bonis eorum omnibus confiscatis, capitis poena plectantur.

Podobného poněwadž ku prwniemu neduhu pád smrtdelný snieti a z plna tělo wyborné kráľowstwie našeho wyčistiti snažnú pečliwosti žádáme; za práwo usuzujem, aby nižádný úplně z pánów neb wládyk, z měšťan, z sedláków ani kto z jiných osob, kteréhožkoli buď pokolenie, (jakož sme někdy, ano mrzce se to dalo, shledáwali,) nižádným obyčejem neb wěcí šibalstwie neb towařistwa neb smlúwy a scházenie kterého s jinými nečinili ani wcházeli, skládajíc wespolek penieze neb wěci, které na smrt některé uložené osoby nebo jinak kterýmkoli obyčejem úplně nebo w některém kusu, aby neslušelo toho nižádnému činiti, ani w to wkráčeti, ani úplně se o to pokúšeti. Ktožby pak proti práwu tomu činili neb jim radili swolowati, aneb přiezeň přidáwali, na tom místě Kráľowě Milosti budte poručeni; pakli smrt člowěku z toho zjednanaby byla, zbožie jich do komory kráľowý wšecko obrátieć budte stináni.

nali w našem Českém kráľowstwi. A protož uřawše se zlého obyčeje mezi kniežaty a šlechtici, že někteří nawedením dábelským činie sobě smlúwy spolu proti druhým kniežatům a šlechticům, a toho potwrzují mezi sebú listy rozličnými a přísahami, a skrze to mnoho morduow lidských i jich zboží spálenie a mnoho jiného zlého se děje, my netoliko to stawiti chtieće, ale wěčně a z kořen wykopati a zahladiti, tiemto ustawením zapowiedáme, aby žádní kniežata, páni, wládyky, ani sedláci žádných slibuow mezi sebú proti jiným nečinili, ani se

XXXV. De incendiariis.

Superbiam, divinitati semper exosam, clementiae nostrae detestatur assensus; et regiae auctoritatis nostrae tremenda potestas cogere debet eos esse pacificos, quos elationis vitium excitat inquietos. Praesenti itaque edicto jubemus, quod si quis baro ita divinum contemnens iudicium, nostraeque justitiae non reverens dignitatem, cum banderia, manu armata, in alterius baronis terram cucurrerit, illamque in totum vel in partem incenderit, per se vel alium seu alios, aut tantummodo absque incendio cum banderia currerit, vel absque banderia currendo incendium fecerit. ipso facto regis gratiae commissus esse noscatur, satisfacto prius incensis talibus et damna passis ex integro de bonis et rebus incendiarii supradicti, aestimatione congrua praecedente. Prius enim intendimus passos injuriam atque dispendia justae restitutionis compendio recenseri, quam fisci nostri commoda procurari. Tunc enim thesaurus noster augetur, cum fidelibus nostris et subditis sine cunctatione justitia ministratur. Et quod supererit ex bonis et rebus ipsis jam commissis, fisci nostri compendio devolvatur.

Pýchu, kteráž milému božství vždy jest w nenávisti, také milosti naše úmysl vždycky w mrzkosti má. Neb královské moci naše hrózná mocnost přinúcti má, aby pokojni byli, jež hříech pozdwižení a pýchy zdwihuje, aby nebyli pokojni. A tak tuto výpovědi přikazujem, jestližebý který pán, božský potupuje súd, a naše spravedlnosti w čest nemáje duostojenství, s pokřikem rukú brannú do země druhého pána běžel, a jí všicku aneb díel spálil, sám neb skrze jiné neb jiného, aneb toliko bez pálenie žeby s pokřikem běžel, aneb bez pokřiku běže žeby oheň pustil: ihnedky wěz, že jest na králowě milosti, tak aby dostiučinění najprvé těm spáleným a škodu trpiecím docela z zboží toho paliče a z věci jeho podle rovného rozvážení předešlo. Nebo prvé mientme těm, ktož sú wzali a trpěli bezprawie a škodu, aby spravedliwým rozvážením nawrácenie škod měli, nežli měšce našeho zisk a užitek bychme působili. Tehda začelo poklad náš se rozmáhá, kdy wěrným našim a poddaným bez dlenie spravedlností býwá posluhowáno. A co zbude z věci a z zboží toho, teprw do měšce našeho má nápadem spadnutí.

penězy skládali na smrt kteréhožkoli člověka; a pakliby přes to ustawenie kteří byli w tom nalezeni, aby byli se všim na králowě milosti; a bylliby kto ot jich moci zabít, aby byla pomsta na jich hrdle s plným právem.

XXXV. Pýcha milému bohu vždycky jest protiwná; takéž nám jest na mysli, bychom pýchu w našem králowství snažně ukrotili. A protož ustawujem, kdyžby který knieže nebo šlechtic, náš zemenín, potupě naše ustawenie, a netbaje na spravedlnost, s pohodní a sohněm na druhého, swého nepřitele, dědiny wtrhl swú moci, a spálil jemu málo nebo mnoho: aby ihned se všim, což má, byl na králowě milosti. A komužby spálil, aby jemu jeho škody byly

XXXVI. De divisione hereditatem vel aliorum bonorum communium.

Altercationum ¹⁾ materiam plurimarum, quam in sacro auditorio nostro vidimus frequentari, provisione nostra tollere volentes, sancimus: quod fratres consobrini, aut alii quicumque sanguine vel affinitate conjuncti, vel prorsus extranei communem hereditatem habentes, volentes a communione secedere et partes quisque proprias habere, divisionem hujusmodi solemniter debeant celebrare, videlicet principes vel barones coram regia majestate; aut si praelegerint barones ipsi, coram tribus baronibus scabinis seu justitiariis vel rectoribus illius provinciae, infra ²⁾ cujus limites hereditas ipsa sita aut pars potior ipsius reperietur. Nobiles vero alii coram tribus nobiles scabinis ejusdem provinciae situatae hereditatis. Ceteri vero plebeji vel oppidani coram iudice civitatis illius vel oppidi, infra ³⁾ quam vel ejus pertinentias est dicta hereditas situata. Extra vero alium praedictorum modorum divisionem aliquam alleganti, velut non legitime factam, nulla probatio admittatur, nec divisio aliqua facta credatur, sed pro communione alleganti ⁴⁾ iudicium sine dilatione feratur.

Swarów i hádanie řeči mnohé, kteréž sme w swatém paláci našem častokrát wídali, opatrností naši snieti žádajíce: za práwo usuzujem, aby bratřie sestřeni, i jiní kteréžkoli příbuzností neb přátelstwem spojení, neb také i cizí we spolce dědictwie majíce, a rozdělití se chtěie, aby každý z nich swój díel měl, rozdíel takowý slawně učiniti mají; kniežata neb páni před králowskou Welebností; pakliby sobě wolili pány, tehda oni přede třmi pány přísežnými, poprawcemi neb zprawcemi té vlasti, při jichž mezech to dědictwie leží aneb wětčie strana toho dědictwa shledána bude, díel má se státi. Ale jiní urození wládyky přede třmi pány poprawcemi té vlasti, kdež dědictwie to leží, mají díel bráti; jiní pak obecní lidé neb měšťané před richtářem města neb městečka toho, při němž to jisté leží dědictwie. Ale mimo tyto swrchupsané obyčeje ktožby prawil by díel wzal, žádná moc ani doličenie nemá býti dopuštěno ani dówod, by se dědický a prawý díel stal, aniž má býti wěřeno, by díel byl; ale ktožby se k spolku neb na spolek táhl, má súd beze všeho prodlenie jemu osazen býti.

napřed podobně zaplacený; nebo myslíme, prwé aby našim wěrným jich škoda byla zaplacena, nežlibychom naši komoru bohatili. Neb tehdy náš poklad roste, když našim wěrným sprawednost ot nás se děje. Ale co po zaplacení těch škod zbude sbožie toho žháře, to má do králowy komory připadnúti.

XXXVI. Swáruow mnohých, jakož se často před námi dějí, chtěie ukrátiti, tiemto ustawením prikazujem, aby bratřie nebo jiní přítelé, ježtoby společné dědiny měli, kdyžby se chtěli jimi rozdělití, aby každý swuoj díel wěděl, aby to zjewně a počestně mezi sebú dělili. Byliliby kniežata nebo páni šlechtici, aby se dělili před králowú milostí, anebo sobě zwolili

1) *B.* Alternationum. 2) *JB.* juxta. 3) *B.* juxta. 4) *JB.* allegante.

XXXVII. De regina Boemiae secundo nubente.

Humanae considerationis discreta provisio ex actis praeteritis futuris ordinationibus sumit exemplum; et tunc potest venturis casibus remediis opportunis occurrere, si quae praecesserunt similia, voluerit ¹⁾ diligenter inspicere. Dudum siquidem illustris quondam regina Boemiae, rege marito suo defuncto, relictis liberis in regno ipso successuris, matrimonio secundo se junxit cuidam baroni regni praelibati. Cujus occasione quanta in regno ipso supervenere dissidia atque dispendia, regni ipsius scissio enormisque jactura, putamus ex causa sanctius subticere, quam literarum praesentium historico sermone vulgare. Sed ne iterum causa fluctuosi periclitantisque maris pelagum generosa regni nostri navis introeat, sacra constitutione praesenti providimus ordinandum: quod si in posterum quandocunque illustrem reginam Boemiae, coronatam scilicet et, ut decet et moris est, sacra unctione linitam, viduamque relictam, secundo nubere alicui principi vel baroni, aut cuicumque regnicolae dicti regni contingat: regina ipsa a jure dotalitii sui ipso facto cadat, et a regno ipso exilii perpe-

Lidského snabdění rozšafná opatrnost z skutkuow minulých budúcieho jednanie bére sobě příklad, a tak potom mož budúcím příhodám hodným lékařstwím wstřiec jíti, když chce na ty příhody patřiti pilně, kteréž sú předešly. Dáwno zajisté přejasná někdy kněžna, Český král manžel jejie když jest umřel a pochován, poostawiw dietky w tom králowstwíe, kteříž děditi měli, vzdala se druhé za někakého pána králowstwíe téhož; pro kteréžto wěc kterak mnohé w tom králowstwí přišly sú różnice a škody, králowstwíe toho trhanie a mrzká bůře, zdá se nám pro hodnú příčinu swětěji to zamlčeti, než nynějšieho písma dlúhú řeči na jewo wynesti. Ale aby w tak nebezpečné wlnobitie mořské urozeného králowstwíe našeho lodička newešla, swatým ustanowením tiemto umyslili sme zjednati: jestližeby kdy potom udalo se jasné králowé České korunowané, to wěz, jakož slušie a obyčej jest, poswatným olejem mazané, widowě zostalé, druhé wdawatí se některému kniežeti, pánu nebo jinému některému zeměninu králowstwíe řečeného: králowá swrchuřečená od práwa swého wěna ihned

tři pány šlechtice nebo kmety toho kraje. Pakliby byli wládky, ale aby zwolili tři konšely zemské, a před těmi aby rozdiel zjewný učinili; ale jiní měšťané neb sedláci před richtářem toho města nebo té wsi a před obcí aby se dělili zjewně a nic jinak.

XXXVII. Lidská opatrnost z minulých časuow bére příklad, aby se příhod budoucích wystřiehali. A protož že oswiecená kněžna králowá Česká někdy dáwno po smrti muže swého, krále Českého, owdowěwši, byla jest druhého muže pojala šlechtice pána, a swé děti w sirobě ostawila, a skrze to mnoho zlého w Českém králowstwí stalo se jest; aby se naše králowstwíe téhož nedopustilo, tiemto ustanowením zjednáwáme, že kdyžby potom která králowá Česká owdo-

¹⁾ J. voluerint.

tui poenam portet. Qui vero regnicola taliter eam uxorem habere praesumpserit, eadem exilii poena plectatur; quam pro-
tendi in generationem tertiam temerarii sanguinis sui per lineam descendentem inclusive volumus et jubemus. Meriti enim sunt regni solatio et habitatione privari, qui regnum a periclitationibus variis, desolationibus et scissuris non curarunt tutum debite praeservari. Ubi vero cuicumque alteri quam regnicolae ¹⁾ nupserit, dum tamen principi generoso, ipsius reginae honorificentiae et statui digne nubat, (quod sibi libere permittimus,) receptis atque reductis locis et terris sibi pro dotalitio assignatis in potestate atque custodia succedentis legitime in regno praedicto, decem millia marcarum argenti reginae praedictae pro dotalitio suo assignentur; vel si magis elegerit rex ipse succedens, dictarum terrarum atque locorum redditus sive fructus ad vitam suam, deductis sumptibus, tribuantur.

buď odlúčena, a od kráľovstvie již pověděného pokutu pomstu vypovědění věčného má nésti. Kterýž pak kráľovic tak již za ženu smělby mieti, též výpovědí a z země vyhnáním pokutů buď kárán až do třetího kolene všetečného rodu svého poslušně sstupujícíeho, tomu chcem i přikazujem. Nebo hodně kráľovské utěchy i bydlenie má zbawen býti ten, ktož kráľovstvie příhodami nebezpečnými a rozličnými opuštění nedbal jest řádně w bezpečnosti zachowati. Kdežpakkoli za kteréhokoli jiného, ježto kráľovic nenie, ona wdá se, když však za urozené knieže toho kráľovstvie a stawu hodně se wdá, toho jí slušně dopůštíme, a aby wzala miesta a jiné věci, kteréž sú jí u wěně dané, w moc a w stráži swú w kráľovstwi swrchupsaném, kterýž král budúcie řádně w tom kráľovstwi bude, deset tisíc hřiwen stříebra kráľowé swrchuřečené za wěno jejie má dáti; pakliby král ten budúci chtěl těm zemiem, miestóm a požítkóm do žiwota, ale daj jí a přewed' za to wěno a zaplat' penězy hotowými.

XXXVIII. De coronatione regis et reginae.

Decorem regni statumque pacificum nostrorum fidelium diligentia qua possumus

Čest kráľowskú a staw pokojný našich wěrných pilností, kterýž muožem, jednatí

wěla, a druhého muže pojala pána šlechtice nebo kterého zemenína, aby ihned wěna svého byla otsúzena, a na půšt wydána. A kterýžbykoli zemenín směl jí wzieti za swú ženu, aby s ní byl na půšt nesen, a do třetího pokolenie z našeho kráľowstwie wypovědien. A pakliby kterého krále neb kráľowice pojala nebo knieže z jiné země, a počestně s ním w manželstwie wstúpila, to jie swobodně přepůštíme, ale aby wzdala města a hrady, kteréž jest držela, a deset tisíc hřiwen stříebra wzela za své wěno, anebo aby držala a užítky brala do žiwota svého, a nic dále, ani kto jiný po nie.

¹⁾ *J. cuicumque alteri regnicolae.*

inquirere non cessamus; nec posse credimus labori succumbere; cum deo juvante cuncta semper disponimus ordinanter. Quanta possunt evenire pericula, quantaque oriri dissidia regni solio glorioso vacante, quis sanae mentis ignorat? Tunc veluti pastore seducto de medio, grex insolita libertate digrediens, insidiantium luporum faucibus carpitur et ovile relictum faciliter dissipatur. Hoc igitur edicto perpetuo providimus ordinandum, quod succedentes pro tempore in regno Boemiae singuli futuri reges illustres, infra sex menses continuos a die successionis inantea numerandos, debeant vocatis principibus, baronibus, nobilibus et universitatibus dicti regni, omni ¹⁾ condigna solennitate servata, ut moris est hactenus, regale diadema per manus sacras Pragensis archiepiscopi, aut praelati alterius, (Pragensis ecclesiae sede forte vacante, vel ipso archiepiscopo renitente, aut alias inhabili existente), omine felici suscipere, et in regem gloriosissime coronari; et infra tantundem temporis spatium illustrem consortem reginam, quodocunque et quotiescunque regem forte contigerit matrimonio copulari, diadematis similis faciant ²⁾

nepřestáváme, aniž muožem tomu věřiti, bychom se práci té poddali neb w ní stáli, poněwadž s pomocí božie všeccky věci řádně jednáme. Kterak mnohé přihody vyniti mohú, kterak mnohé ruoznice, když přeslavná stolice králowstwie našeho krále nemá, i kto múdrý newie? právě jakžto když u stáda pastýře nenie, tehdy stádo swú obyčejnú swobodú rozbiehá se a wlcimi hrdly býwá hltáno, a owčinec opustilý snadno býwá rozptýlen. Protož túto wýpowědi věčnú umienili sme zřediti, aby všickni budúcie Čeští králi, kteříž toho času w králowstwi budú králi přejasní, w šesti měsících pořád ode dne uwázanie čtúc, byli powinni, powolajíce kniežat, pánuow, vládyk i wšie obce králowstwie Českého, všicku hodnú slawnost zachowáwajíc, jakož obyčej do sie chwile byl, korunu králowskou skrze ruce poswátne Pražského arcibiskupa neb preláta jiného, (kdyžby kostel Pražský snad arcibiskupa neměl, aneb žeby arcibiskup toho učiniti nechtěl aneb k tomu dostatečen nebyl,) šťastným štěstím přeslawně kázal korunován býti; a w témž času přejasná kněžna, manželka jeho, králowá, kdykoli a kolikrát udaloby se králi ženu pojímati,

XXXVIII. Počestnost králowstwie našeho Českého a pokoj našich wěrných s plnú snažností žádajíce zjednati, s boží pomocí způsobujem; nebo mnoho nebezpečenstwi a mnoho škod muož se státi každému králowstwi, když jest jeho stolice prázdna; i kto tomu newěří, nebo toho newie, že jakožto pastucha pojde ot stáda, tehdy stádo rozběhne se na wše strany, a wlcie lační mnoho dobytku uškodie, i owčinec podkopají. A protož ustawujem, kdyžby král Český umřel, aby jiný nowý král w šesti měsících pořád zběhlých byl korunován swolaje kniežata, pány šlechtice, vládyky, s duostojenstwim, jakož jest obyčej; a tu aby arcibiskup kostela Pražského nebo jiný prelát počestný, kdyžby arcibiskupa nebylo, swýma

¹⁾ J. omnium. ²⁾ Faciant chybí w J. B.

insigniis coronari. Decet enim, ut quos providentia divina conjunxit in unum, etiam honoris et gloriae suscipiant incrementum.

těž aby byla korunována. Neb hodné jest, aby ti, jež opatrnost boská (*sic*) spojila jest w jedno, ti aby přijali rozmnožnost takéž chvály.

XXXIX. De ferro candente et aqua frigida.

Errorem gravissimum, sanctissimae religioni Christianae contrarium, et obnoxium statui et quieti devotorum nostrorum fidelium, de medio gregis populi Christiani regni nostri Boemiae penitus extirpantes: sancimus nemini omnino licere juxta limites dicti regni ferri candentis vel aquae frigidae experimento uti, aut alio genere experimentorum similium, vel inducere ad utendum ¹⁾ quacunq; occasione vel causa, commissi forte criminis, violentiae in virginem vel adulterii, sicut aliquando factum fuisse comperimus, aut alias quovis modo exquisito. Poena imminente contra facienti, aut illi consilium vel favorem praestanti, post infamiam, bonorum omnium publicationis in fiscum; et ubi personaliter capi possit, (quod fieri nedum cuicunque permittimus, sed jubemus) incendio sive aqua, prout in altero ipsorum deliquerit, finem turpissimum faciat vitae suae. Qui enim dei omnipotentiam tentare praesumpserit, et illius occultum judicium deridere, proximum suum per naturae con-

Blud přetěžký, najswětějšímu náboženství protiwný i škodliwý stawu a pokoji nábožných našich wěrných milých, z prostřed stáda lidu našeho křesťanského králowstwie našeho Českého úplně vypléti mieniece: za práwo činíme, aby nižádnému w mezech králowstwie neslušalo železem rozpáleným neb wodú studenú čaruowati, ani jiným kterým pokolením čaruow k tomu podobným uwoditi, ani jich požíwati pro kterou příčinu, buďto snad porušení panny neb cizoložstwa chtě dojíti, jakožto že se někdy dalo shledali sme, aneb jiným kterýmkoli wymyšleným obyčejem; pod pokutú, ktožby to činil, takowúto, neb žeby radu neb pomoc kterému dáwal: aby cti bawen byl, a zbožie jeho do naše komory obráceno bylo; a kdežby sám mohl popaden býti, nerci toho dopústieme, ale prikazujem, aby ohněm neb wodú, kterúžby věci z tú dwú zhřešil, konec mrzký swému žiwotu wzal. Nebo poněwadž božie všemohúcnosti všetečně pokúšeti směl, a jeho súdu tajnému se po-

rukama poswěcenýma korunu jemu na hlavu wstawil, a on ot něho dustojenstwie králowské slawně přijal. A kdyžby kterou králownu sobě w manželstwo přijal, aby takéž w šesti měsích týmž řádem kázal ji korunowati a túž swatostí a slawností, jakož jest sám korunován; neb to slušie, aby kteréž jest božie milost w jednotu sjednal, we cti a w chwále spolu w jednotě přebýwati. (*Ostatek chybí.*)

¹⁾ *J. ad ducendum.*

traria cogendo perire, dignus est merito, naturalis hujus vitae solatio non gaudere.

smiěwati, bližniemu swěmu těmi wěcmi proti přirození jednaje: zahynúti hoden jest wedle zaslúžení, aby se neradowal z přirozeného toho žiwota utěšení.

XL. 1) De tabellionibus contra prohibitum conficientibus instrumenta.

Nostrorum fidelium querela frequens aures clementiae nostrae pulsavit, quod in regno nostro Boemiae notariorum seu tabellionum numerus longus, scientia tamen et artis peritia summe brevis, subditorum nostrorum inopinata causat incommoda, versutiis, fraudibus aut erroribus gravibus locum praebens; tandem rancores parit et odia, et suscitatur saepe discordias atque rixas, per quae fidelium eorundem facultates labuntur, ac ipsi necessitates varias et aerumnas pati coguntur.

Quod nos, qui subditorum ipsorum statum pacificum assidua meditatione semper inquirimus, nec immerito moleste ferentes, hac salubri ordinatione sancimus: quod nullus omnino, se dicens notarium seu tabellionem publicum cujuscunque regis seu principis, aut alterius cujusvis personae, habentis quantumcunque 2) legitimam potestatem, auctoritate creatus notarius publicus vel tabellio, audeat vel praesumat officium siue artem notariatus seu tabellionatus publici quomodolibet exercere infra 3) limites dicti regni, nisi prius per nostras aut successorum nostrorum Boemiae regum illustrium, qui pro tempore fuerint,

Našich wěrných žaloba častá uši dobroty naše obrážie, že w králowstwie našem Českém písařow u desk a písařow obecních, ježto publikowé slowú, počet dluhý a mnohý jest, ale umění přieliš krátké a malé jest, a našim poddaným nedomnělé spůsobie škody, přewrhlostmi, lestmi a zmatky těžkými miesto dáwají a činie; potom z toho nechuti jdú, nenáwisti, a zbuzují se často ruoznice a škody, skrze kteréžto wěci těch našich wěrných statkowé mrhají se, a biedy i nedostatky trpěti musie.

Protož my, jenž poddaných našich stáwu pokojného ustawičným myšlením wždycky hledáme, a owšem žalostně na swé mysli to majíce, tímto spasitedlným ustanowením za práwo činíme, aby žádný nikdy, ktož prawí by byl písařem neb u desk publikem, kteréžkoli krále, kniežete aneb jiné kteréžkoli osoby, ježtoby jměla swú moc zwláštní, učiněný písař, publik aneb u desk, nesměl ani wšetečně se pokúšel úřadu neb řemesla písařského neb u desk publikowa pro nic wěsti w králowstwie našem, lečby prwé od nás neb od budúcích kráľow přejasných Českých, kteří w ty časy budú, listy odewřené s wisutú pečeti

1) *T. chybí rubr.* 40—44. 2) *J. quamcunque.* 3) *J. B. juxta.*

patentes literas, sigillo pendenti majestatis regiae impresso typario communitas, meruerint exercendi licentiam obtinere.

Acta vero quaeque contra constitutionis hujus seriem per dictum notarium, notae forte sumptae, vel instrumenta confecta, ex nunc prout ex tunc, nullius valoris esse decernimus vel momenti; ipso nihilominus temerario ausu contrarium faciente, velut falsario, puniendo.

Quos enim regiae majestatis examen duxerit approbandos, non est dubium, eos providos et peritos esse repertos.

XLI. De recognitione fienda per principes et nobiles novo regi.

Regalis diadematis nostri nobilissimam partem, clarissimorum principum regni nostri Boemiae feuda ¹⁾, regiae mentis arcano volumus servari praecipua, et congruentis cautelae suffragio providere, ne qua in posterum super eis possit dubietas occurrere, aut incertitudo quaelibet alternandi materiam generare. Siquidem nihil est gratius, quam humanis rebus semper adhibere cautelam, quae si non sit necessaria, non gravat esse superflua.

Praesenti itaque lucida lege sancimus: quod quilibet princeps, marchio, dux et vasallus, et quicumque alius inferior nobilis, feudatarius regni nostri praedicti, singulis successoribus nostris legitimis Boemiae regibus futuris illustribus, infra ²⁾ annum continuum, numerandum a die successionis in regno cujusque regum ipsorum, et quoties etiam dictos marchiones,

welebností naše potvrzenú, že toto wésti muož, swobodu sobě obdržal.

Pak zápisy neb listy wšeliké proti ustanowenie tomuto našemu od toho pisaře, buďto listy neb instrumenta, učiněné nyní i potom, wšie moci zbawujeme, a nad ním také, jakožto nad wšetečným proti ustanowenie našemu činitelem a jako falešnikem buď pomstěno.

Neb kterýchžť welebnost králowská k tomu potwrditi umieni, tiť bezpochyby jsú opatrní a k tomu uměli shledáni.

Králowské koruny naše najušlechtilejší díel, přejasných kniežat králowstwie našeho Českého náprawy, králowskú myslí srdečnú chcem, aby zwláště byly zachowány, a hodnú opatrností na pomoc k koruně aby byly opatřeny, aby o ně potom w časy budúcie žádná pochybnost a nejistost nebyla potkána ani zplozena; zacelo nic těžšieho nenie, než o lidské wěci wždy péči jmieti, a jestližeby potřebné byly, nenie žel té práce wésti.

Protož tiemto řádným práwem za práwo usuzujem: aby wšeliké knieže, markrabě, man i wšeliký nižší wládyka, k králowstwie našemu manstwie maje, wšem budúcím našim zwláštním králóm Českým přejasným ode dne jich w králowstwie uwázanie pořád čtúce w jednom roce, každému z těch králuow zemi, hraduow, duostojenstwie neb ctí, a we jméno jedním

¹⁾ JB. fienda. ²⁾ B. juxta.

duces et vasallos aut inferiores nobiles feudatarios morte interire aut ¹⁾ mutari continget, infra ²⁾ consimilem annum a die mutationis hujusmodi continue numerandum, terrarum atque castrorum, dignitatis aut honoris, et generaliter bonorum omnium atque jurium, quae tenet vel possidet infra limites dicti regni, recognitionem debite faciat, et ab eis infeudationem recipiat, et praestet personaliter fidelitatis debitae sacramentum; si tamen reges ipsi eodem anno deguerint in regno praedicto. Alioquin si absentes extiterint, debeat hujusmodi princeps, marchio, dux vel vasallus, aut inferior nobilis feudatarius, infra eundem annum coram capitaneo generali regni praedicti solemniter protestari; et infra ³⁾ sex menses continuos a die reditus regis taliter absentis in regnum in antea numerandos ⁴⁾, recognitionem, infeudationem et juramenti praestationem praedictam decenter implere. Nisi fortasse marchiones, duces et vasalli, aut inferiores nobiles feudatarii, extra terram sine dolo forent absentes; quo casu volumus, ut a die reditus ipsorum ad patriam infra tempus semestre in praesenti constitutione expressum ad debitam consummationem dictorum omnium teneantur. Quod si quis ex dictis principibus, marchionibus, ducibus et vasallis aut inferioribus nobilibus feudatariis praemissa facere non curaverit: transactis terminis suprascriptis, rex praedictus, qui tunc extiterit, vel dictus capitaneus generalis, possit et debeat ad manus regiae majestatis

slowem všeho zbožie neb práv, kteráž držie a neb jimi vládnú podlé mezí a w mezech králowstwie Českého, přiznání řádně učinili. A kolikrátby se koli přihodilo, žeby králowé, wéwody, markrabě, náprawníci aneb jiní urození manowé smrti se změnili: též w jednom roce ode dne změnění jich pořád čtúce, jestlipak, žeby král toho roku w králowstwie swrchupsaném byl; pakliby nebyl, ale knieže takowé, markrabě, wéwoda, náprawník aneb urozený man nižšie w tom roce má se před haupmanem najwyšším toho králowstwie poctiwě přiznati, a w šesti měsících pořád zběhlých ode dne nawrácení králowa do králowstwie pořád čtúc tu jistě přiznání i přísahy dokonání mají poctiwě naplniti; lečby snad markrabě, wéwoda, náprawníci a urození manowé w zemi beze lsti nebyli w téj míře, chcme aby ode dne nawrácení jich do swé vlasti w času wedle tohoto našeho ustanowenie již powěděného k řádnému dokonání věci powěděných byli zawázáni. Pakliby který z kniežat těch, markrabí, wéwod, náprawníkuow neb z menších manuow swrchupsaných věci dokonati netbal, a swrchupsaní časy žeby tomu vyšli: král swrchupsaný, kterýž w ty časy bude, nebo haupman zemský obecný, bude i má k rukama králowské Welebnosti wzeti práwa i zbožie swrchupsané kteréžkolwěk, a je držeti i mieti muož, ažby všecky věci swrchupsané wěrně naplněny byly. Neb skrze toto naše zjednání i práwa naše budú bez úrazu, i swrchupsaných jasných knie-

1) *JB. mente.* 2) *JB. juxta.* 3) *JB. juxta.* 4) *JB. numerandum.*

recipere jura et bona praedicta quaecunque, tenenda et servanda per eum, donec praemissa omnia et singula fideliter impleta fuerint. Per hanc enim ordinationem nostram et jura nostra redduntur illaesa, et dictorum clarissimorum principum, marchionum, ducum et vasallorum, ceterorumque nobilium dignitates et bona magis certa et regalis auctoritatis protectione secura.

žat, markrabí, wéwod a manuow i jiných urozených duostojenství a zboží mnohem wiece budú jista, a moc královská také pomoci bude bezpečna.

XLII. De citationibus contra regem.

Licet humano jure princeps legibus sit solutus, et cunctos populos sibi subjectos habeat judicare, et a nemine ipse judicatur: quia tamen digna vox est majestate regnantis, alligatum se legibus principem profiteri, (quod etiam per praedecessores nostros Boemiae reges illustres observatum fuisse comperimus): praesenti constitutione decernimus, quod si quis quandoque forte a nobis vel successoribus nostris Boemiae regibus illustribus, qui fuerint pro tempore, reputaverit se gravatum, vel causam ullam se velle dicat intentare nobiscum: tunc supremus camerarius et barones sive kmetones de causae vel gravaminis meritis diligenter et libere inquirentes, demum quicquid justum repererint, pronuncient vel decernant; quorum pronuntiationi et decreto stare et contentari ¹⁾ rex ipse, sicut et subditus vel querelans de benignitate regia, teneatur. Decore tamen et honestate regiae dignitatis in hoc specialiter reservatis, quod nulla prorsus praemissorum occasione, vel alio quocunque modo excogitato vel via,

Ačkoli wedle lidského práwa knieže práw a súduow jest prázden, a wšecky lidi sobě poddané má súditi, a sám od žádného súzen nebýwá: wšak že jest hodná řeč welebnosti kralujícíemu, aby se wyznal, jsa kniežetem, že jest k práwóm zemským zawázán, (jakož sme to skrze předky naše krále České přejasné shledali zachowáwáno býti): tiemto ustanowením za práwo činíme, jestližebý snad kdy někdo od nás aneb od budúcích našich kraluow Českých jasných, kteříž budú w ty chwile, prawil, žeby mu se moc dála, aneb některú při žeby s námi wzieti chtěl: tehdy najwyšší komorník a páni neb kmetowé o tej při a obtiežení ptáti se mají a tázati pilně. Potom cožkoli sprawedliwého shledají, wypowězte a za práwo usudte; k jichžto wypowiedi a práwu státi i powoliti král sám, jakožto poddaný aneb jiný žalující z milosti královské, bud' držán ²⁾; a wšak čest a počestnost královského duostojenstwie w tom zachowáwající, zwláště aby pro žádnú příčinu žádným wymyšleným během neb cestú proti

¹⁾ *B.* consentire. ²⁾ *P* l. král má jakožto — žalující, a to z milosti královské bud' držáno.

contra personam regis citatio vel vocatio aliqua personalis emanet, sed contra officiales suos, qui ad hoc exstiterint deputati, procedat. Per hoc enim et splendor justitiae, quem ubique in regno nostro lucere singulariter cupimus, purus servabitur, et clementiae nostrae zelus, quem ad justitiam gerimus, piis operibus insignitur.

králowě osobě pónon neb powolání před súd nepocházelo osobně, ale proti úředníkuom jeho, kteřížby k tomu vydání byli, súdem má jíti ¹⁾. Neb skrze to swětlo spravedlnosti, jehož zvláště žádáme, po všem králowstwi našem čisto zachováno bude, a milosti naše žádost horliwá, kterůž k spravedlnosti máme, milostiwými skutky bude ozdobena.

XLIII. Ut rex non citet quemquam.

De consuetudine laudanda processit, quod ut regiae dignitatis supremum decus ab omni indecentia servetur illaesum, nulla debeat in personam regis contra quoscunque citatio emanari. Sed cum casus emergerit, utpote de juribus regiis occupatis, vel alia querimonia privatarum etiam personarum, sub nomine judicis curiae regiae procedat citatio, quae terminum competentem assignet citatis ad comparandum coram majestate regia, sicut illa duxerit ordinandum.

Z obyčeje slawného pošlo jest, aby beze wšie wady ²⁾ w najwyšším duostojenstwi králowském čest byla zachována bez úrazu, žádný pónon osobní přejasného krále proti žádnému nemá jiti; ale přihodiloby se o práwích králowských, žeby je kto držel, aneb jiná žaloba zvláštních osob, jménem hofrichtera králowa buď ta žaloba wedena i pónon; kterýžto rok slušným položití má, aby před Králowú Welebností stáli wedle toho, jakžby zriedil.

Si quis forte nobilis vel alius quicunque contra majestatem regiam vel homines suos excesserit, possit per literas regias tales excedentes publice facere per fora proclamari, quod certo termino compareant in curia regis; de quibus tamen defectibus regem tangentibus barones seu kmetones juxta solitum judicabunt.

Pakliby snad kteří urození neb ktokoli jiný proti Welebnosti Králowské neb proti lidem jeho co prowínil, tehdy hofrichtér muož listy králowskými takowé powinníky trhem zjewně kázati prowolati, aby k roku určenému stáli na králowě dworu. A ty winy, kteréž se krále dotýčí, páni neb kmetowé wedle obyčeje súditi mají.

XLIV. De prolatione termini per judicem.

Sicut observatum reperimus antiquitus, statuimus, ut si quando judex terrae, in

Jakož zachováno shledali sme od staráwna, ustanowujem, jestližeby kdy súd-

¹⁾ P 1. má jdete. ²⁾ P 1. wady poctiwost w najw.
A. Č. III.

testimonium duorum vel plurium, alicui in quacunq̄ue causa terminum de certa scientia assignaverit, aut ad postulationem alicujus dilationem concesserit, tantam efficaciam et vigorem censeatur habere hujusmodi terminus, licet unicus taliter assignatus, quantum trina publica proclamatio per trium dilationum debita et consueta intervalla in foro publice facta reperiretur habere.

XLV. De regni defensione.

Munitio quaeque bellica tractanda semper est mente quieta, quia tunc male quaeritur, cum jam imminentibus hostibus necessaria judicatur. Itaque futuris eventibus praecavere volentes, et subditorum nostrorum fidelium securitatem et pacem, quas illis nostris temporibus multo labore quaesitas feliciter deo juvante contulimus, illaesas a cunctis hostium violentis incurribus praeservare: edicto praesenti providimus ordinandum, sicut ex institutis antiquis regni nostri Boemiae jam comperimus observatum: quod si quando contingat hostes regni nostri praedicti metas invadere vel intrare, tunc indifferenter omnes, tam principes, quam barones et nobiles sive wladykones, ac etiam cives et oppidani, imo populus universus regni, juxta ordinationem regiam et mandatum, debeant armata manu circa metas ipsas potenter assistere septimanis quatuor, sumptibus propriis et expensis, patriam propriam viriliter defensuri. Si tamen ultra

ce zemský na swědomie dvěma neb více jim komu w kterékoli při rok z jistého swého wědomie položil, aneb k prosbě něčí prodlenie žeby pójčil a odložil, to takowú moc jim samým ten rok má jmieti, jakoby trojim obecným prowoláním po třikrát trhem zjewně se stalo.

Twrz neb ohrada wšeliká má sprawována býti wždycky pokojnú myslí; neb w tu dobu zle se shledává, ¹⁾ když, ano již nepřítelé přítomni jsú, potřebna býwá. Protož budúcich našich wěrných bezpečnost a pokoj, kteréž sme jim za našich časuow welikým úsilím z božie pomoci šťastně dobyli a dali, bez úrazu ode wšech nepřátel násilných přiběhuow chtiec zachowati, wýpowědi túto zřiediti umienili sme, jakož z práw starých králowstwie našeho Českého již shledali sme zachowáno: jestližeby kdy přihodilo se, žeby nepřítelé králowstwie našeho přitáhli na meze, tehdy bez wymienky wšickni, tak dobře kniežata, páni, šlechtici, wladyky, jako i měšťané a z městeček se wším lidem králowstwie podlé zřiezení králowa a prikázanie mají brannú rukú k těm mezím mocně se okázati, čtyři neděle na swoj náklad a ztrawu swé vlasti mužsky bránice. Pakliby přes ty čtyři neděle k obraně králowstwie jich potřebie bylo: tehdy

¹⁾ P 1. hlediena býwá, když již.

quatuor septimanas eos defensioni regni expediret intendere, tunc eo tempore duntaxat, quo ultra septimanas ipsas quatuor vacaverint defensionis praedictae, liceat eis de bonis et juribus regis tantum recipere et non ultra, quantum eis et equis eorum sufficiat ad expensas.

w tom času, cožby mimo ty čtyři neděle bylo, dopúštie se jim, aby s zbožie a práv kráľovských sobě brali, nic wiece, než cožby jim a koňóm jich k ztrawě stačiti mohlo.

XLVI. Ut tempore guerrae non exeant regnicolae extra terram.

Ad defensionem patriae quisque debet singulari quadam caritate prospicere, et personam suam cunctis objectare periculis, ne patriam suam lacerandam relinquat extraneis. Hoc igitur edicto jubemus, quando cunque regem Boemiae sive regnum ipsum contingat guerram habere, nulli omnino regnicolae quacunque ratione vel causa licere exire limites dicti regni, nisi hoc de certa scientia dicti regis processerit et speciali gratia vel mandato. Quod si quis exire praesumpserit, bonorum omnium publicatione mulctetur ¹⁾.

K obraně vlasti každý má sám někakú zvláštní láskú prozřieti, a osobu swú wszelikým wydati nebezpečnostem, aby vlasti swé nedopúštel hubiti cizozemcóm. Protož túto wýpowědi přikazujem, kdyžbykoli králi Českému neb kráľowstwí tomu udalo se wálku jmieti, aby žádný zeměnin žádnú příčinú ani při z země nejezdil, leč s kráľowým wědomím a zvláštní milostí i přikázanie. Pakliby kto z země wyjeti směl, obráčením zbožie jeho do komory kráľowy má kárán býti.

XLVII. Ut servi tempore expeditionis a dominis suis licentiam non petant.

Nulli omnino licere permittimus, sed protinus inhibemus cujuscunque domini servitori expeditionis jam proclamatae tempore licentiam petere a domino suo, quacunque ratione vel causa, expeditione ipsa durante, contra sui domini voluntatem.

Žádnému konečně slušnu býti nedopúštie, ale owšem bránime, čiehožkoli pána služebník w čas wojny prowolanie aby odpúštie od pána swého nežádal pro žádnú wěc, dokudžby ta wojna trwala, proti wuoli swého pána.

XLVIII. De Boemis servientibus extraneis dominis.

Quia saepe contingit, (quod ex magnanimitate ³⁾ procedit,) barones aut nobi-

Poněwadž se často přiházie, což ²⁾ z weliké přielišnosti pocházie, že páni, lidé uro-

¹⁾ B. mulceatur. ²⁾ P 1. Neb se často přih. že z weliké. ³⁾ JB. magnanimi.

les vel wladykones regni nostri Boemiae certis dominis vel amicis eorum in diversis mundi provinciis extra regnum ipsum commorantibus, cum ¹⁾ stipendiis, sive in armis servire: praesenti constitutione sancimus, personas hujusmodi cujuscunque promissi vel conventi servitii ratione vel causa terrae regni Boemiae publice vel occulte, tacite vel expresse, per se vel alium nullatenus nocere debere. Quod si quisunque et cujuscunque status vel conditionis existat, pro tempore contra fecisse repertus exstiterit: bonis omnibus confiscatis, velut patriae propriae regnique aemulator et proditor, capitali sententia feriatur.

zeni neb wladyky králowstwie našeho Českého urozeným pánóm neb přátelóm swým w rozličných wlastech, ježto w tomto králowstwi nebydlé, na žold neb bez žoldu w oděni slúžie: tiemto ustanowením za práwo činíme, aby osoby takowé, kteréhožkoli budte slibu neb úkolu w službě, žádnú příčinú neb věci zemi České zjewně ani tajně, mlčiee neb nadhlas, sami ani skrze jiného nikoli neškodili. Pakliby kto kteréhožkoli bud' stawu neb pokolenie proti tomuto ustanowenie co učinil, a w tom shledán byl: zbožie jeho bud' do králowy komory obráceno, a jako nepřítel a zrádce vlasti swé vlastnie a králowstwie ztracením hlavy má hynúti.

XLIX. ²⁾ De juribus regis silvarum.

De juribus silvarum nostrarum regni Boemiae, quarum densitas arborumque admiranda proceritas non inter minimas particulas regni gloriae est notanda, tam pie quoad fideles nostris silvis ipsis convicinos, ne illi forte litigare nobiscum et sump-
tibus ac laboribus gravari cogantur, quam provide quoad regalia jura nostra servanda disponere intendentes, morem priscum, sicut accepimus, specialiter etiam in hoc imitantes, sancimus: quandocunq̄ue nobilis aliquis sive cliens causam cum nostra curia super metis silvarum habere contigerit, tunc pro parte regia producantur novem silvani seu servitores, pro parte vero clientis totidem nobiles vel clientes; quibus in praesentia ⁴⁾ purggravii nostri

O práwiech lesuow našich králowstwie Českého, jichžto hustost a dřiewie diwná vysokost we mnohých krajích swěta slawně jest oznámena, tak dobře pro wěrné naše těm lesóm přisediecé, aby ti snad s námi se waditi a s náklady a pracemi obtieženu býti nuceni nebyli, takéž opatrně pro zachowánie práw našich králowských spůsobiti mieníme, obyčej starý ³⁾, jakož srozumiewáme, zvláště w tom následujícíe, za práwó činíme: kdyžbykoli wladyce kterému neb panoši při s naším dworem o meze lesnie udalo se jmieti, tehdy s strany králowy bud' postaweno dewět hájných neb služebníkúow, a s strany panoše tolikěž wladyk neb panoši. Ti, když před purkrabí našim neb před wladařem kra-

¹⁾ *T. non.* ²⁾ *W T. chybí rubr. 49—61.* ³⁾ *P 1. stran.* ⁴⁾ *J. provincia.*

aut villici regionis illius constitutis, adhibitis etiam duobus vel uno saltem militibus ad hoc specialiter commissariis deputatis per regiam majestatem, et loco causae seu litigii per eos diligenter inspecto, ipsi purggravius aut villicus et milites informationes omnes, facientes ad materiam causae, diligenter recipiant, et si possunt debite concordare, fodi faciant magnos acervos et terminos stabiles atque notos infigere, per quos causa ipsa sopita, nulla in posterum relinquatur occasio litigandi. Si vero non possent debite concordare, tunc sorte data per ²⁾ purggravium seu villicum supradictos, tres ex productis novem supradictis, quos sors ipsa elegerit, super dubiis causae, jurati prius, ferant testimonium veritati; secundum quod iudicium dirimatur, et ponantur acervi vel termini juxta testimonium eorundem. Taliter etenim et juri nostro consulitur, et fideles nostri longis dispendiis non gravantur.

jiny té (stanú,) ať přijmú k tomu ¹⁾ jednoho neb dva rytieře poručníky zvláště vydané od Královské Welebnosti, kterýmižto miesto té pře a ruoznice pilně buď opatřeno. A purkrabě neb vladař i ti rytieři přímluvu k tomu všickni učiniti mají, a tu při pilně ohledati, aby mohli řádně smluviti, kopati kážic kopy veliké a meze pevné a znamenité, skrz něž ta pře bylaby udušena, aby žádná potom nebyla zuostawena přičina swáru. Pakliby nemohli podobně smluviti, tehda purkrabie vydaj tři swědky z dewieti postawených swědkuow, na kteréž los spadne, cožby pochybowali w té při, najprw přisežte, a vydajte swědectwie prawdě a tomu, oč se je súd počal, a meze buďte zasazeny wedle těch swědomie. A tak i práwu našemu bude poradieno, a wěrní naši velikými a dluhými škodami nebudú obtieženi.

L. De incisione silvarum.

Silvarum nostrarum admirandam exteris ⁴⁾ pulchramque congeriem non tam volumus dissipari, quam ⁵⁾ etiam diligenti custodia ab omni prorsus succisione, nisi quam specialiter permiserimus, intendimus praeservari; et intactam perpetuamque manere volentes, jubemus, quod nullus ex silvanis nostris sive lowcis, aut alia quaeque persona, quacunque ratione vel causa, possit incidere aut exportare lignum ali-

Lesuow našich diwné z zemí ³⁾ i také krásné shromáždění netoliko bychom je chtěli rozptýliti, ale také snažnú stráží ode všeho rúbání, lečbychom co komu zvláště dopustili, zachowati mieníme a nepoškrvněné věčně je jmieti chtiec, příkazem, aby žádný hájný náš, ani lowčí, ani která jiná osoba žádnú wěcí nesměl jich rúbati, ani kterého dřewa z těch lesuow wywesti ani utratiti neb prodati, leč

¹⁾ P 1. krajiny té, přijmúce k tomu. ²⁾ Per chybí w J. ³⁾ Starý překladatel, na místě »exteris« (cizincům) čel chybě »ex terris.« ⁴⁾ J. exterminis. ⁵⁾ J. quantum.

quod ex silvis nostris, seu alienare vel vendere, nisi tantummodo aridum lignum, vel quod vi ventorum ceciderit. His itaque duobus generibus lignorum duntaxat uti liceat, illaque vendere silvanis nostris ad camerae nostrae compendium, juxta solitum et antiquum; nisi de certa scientia regia et speciali gratia concessum aliud alicui per literas regias patentis appareat; poena imminente contrarium facienti, mutilationis manus dextrae, qua adjutrice potissima praesumitur rationabiliter deliquisse, et publicationis in fiscum hereditatis, quam a nobis seu curia nostra pro servitio custodiae silvarum visus exstiterit possidere.

LI. De ablatione equorum volentibus subripere silvas.

Quandocunque contigerit, quod silvani nostri seu lowci alicui infra silvam equos et currus abstulerint, praetendentes illum cum dicto curru venisse subripere seu furari ligna nostra silvarum, illo haec omnino negante: ut altercatio finem recipiat in instanti, secundum quod fore comperimus hactenus observatum, sancimus in hujusmodi casibus duos ad minus silvanos seu lowczos in curia nostra regia, coram scilicet officialibus nostris regionum illarum haberi; a quibus prius exacto juramento, duos digitos elevando, ut moris est eis, testimonium volumus perhiberi, juxta quod litigium dirimatur. Et si reperiatur culpabilis ille, cum bonis suis omnibus regis gratiae sit commissus.

toliko suš anebo cožby wětrem padlo. Toho jedné dvojího lesu požíwati, a jej hájní naši prodáwati k užítku komory naše wedle obyčeje starého mají, jedné lečby z jistého královskeho wědomie a zwláštnie milosti byloby co pójčeno komu zřetedlně listy královskými otewřenými; pod pokutú, ktožby proti tomu učinil, utětie ruky prawé, ježto jí pomoc najwěči jměl z úmysla zhřešiti, a dědictwie jeho do komory naše obrátiti, kteréžtoby od dworu našeho neb od nás za službu ostřiehání lesuow držal.

Kdyžby se koli přihodilo, žeby hájní naši neb lowči někomu wedle lesu koně a wuoz wzali, majíce za to, žeby s tím wozem přijel chtě drwa krásti z našich lesuow, a on žeby toho přel: k ukončení hádanie toho na místě, ¹⁾ jakož sme shledali za práwo držáno býti až do sie chvíle, i činíme za práwo w takových přihodách, dwa najméně hájné neb lowči na našem královskeho dwore před úředníky našimi těch krajín abysta byla, od nichž najprwé přisahu přijmúc dvěma prsty zdwihnutými, jakož obyčej jest, swědec-twie chcme aby bylo wydáno wedle toho, odkud ta pře pocházíe ²⁾. A budeli shledán winný, se wšim zbožím swým králowě milosti buď poručen.

¹⁾ P 1. přel, zdá se hádanie o tu při, i staň se, jakož. ²⁾ *Widěti, že starý překlada-tel čel »derivatur« na místě »dirimatur.«*

LII. De metis et limitibus silvarum.

Si quando de metis seu limitibus silvarum regalium Boemiae inter regis procuratores aut alios quoscunque regnicolas altercatio oriatur, testes non extranei, nec de remotis partibus in controversia producantur, sed nulli penitus admittantur, tam contra nostram regiam curiam pro parte alia, quam etiam vice versa contra partem aliam pro parte nostrae regiae curiae supradictae, nisi silvani, in locis propinquioribus habitantes metis aut territoriis ipsis, de quibus quaestio ventilatur.

Jestližeby kdy o meze lesuow královských w Čechách mezi královými wladaři a mezi kterými jinými zemany puotka se stala: tehdy swědkowé ne cizie ani z dalekých krajin buďte k té při ku protivnosti wywedeni, ale žádnému nebudte dopuštění též proti královskému dworu ku pomoci straně druhé, jako též zase proti straně druhé ku pomoci dworu našemu královskému, jedné hájní w miestech blížkých těm krajinám neb mezím přisediecie, o kterýchžto zmienka jest.

LIII. De silvis excisis.

Silvas nostras, quas in aliquibus partibus earundem succisas et effossas, et aliquas cultas et laboratas audivimus, quasque nostras hereditates existere et ad nostram regiam cameram devolutas post mortem illustris regis Ottacari divae memoriae nemo debet ambigere, ad eandem regiam cameram pertinere decernimus et jubemus; nisi aliud clementia regia cuiquam reperiatur de gratia speciali per suas patentes literas concessisse.

Lesy naše, kteréž w některých krajinách porúbané, vykopené, a některé wyorané a dělané slyšime, kteréžto naše dědictwie jsú a na naši komoru nápadem spadly po smrti jasného krále Přemysla zbožné paměti, žádný nepochybuj, že do tej královy komory mají příslušet; tomu chcme i za práwo pokládáme, lečby co jiného Milost Královská zwláštne milosti swé někomu zřetedlnými listy pójčila.

LIV. Ut non excoriantur arbores silvarum regalium.

Ne constitutionibus suprascriptis, ¹⁾ quas pro conservatione silvarum nostrarum regalium diligenter edidimus, ullatenus fraus fiat, sancimus, ne quis, (quod dolorose saepius factum fore percepimus), quocunque tempore anni, maxime in vere, aut

Aby ustanowením swrchupowěděným, kteréž sme k zachowání lesuow našich královských pilně učinili, žádná lest nebyla, za práwo činime, aby nižádný čas, a zwláště w podletí i w létě, lesuom žádných prwní neb druhú miezhú pro žádní

¹⁾ J. supradictis.

etiam in aestate, arbores silvarum ipsarum quacunque ratione vel causa, in primis vel secundis aut aliter quoquomodo corticibus excoriare, vel cortices ipsas incidere vel rumpere audeat vel praesumat, poena imminente contrarium facienti: si silvanus fuerit, excoriationis manus dextrae, et publicationis ¹⁾ honorum omnium, quae a nobis pro servitio custodiae silvarum earum noscitur obtinere; si vero alia quaecunque persona, excoriationis manus dictae poenam tantummodo patiatur.

węc kor lúpati w nich nesměl, pod pokutú, ktožby proti tomu činil, budeli hájný, ruka prawá buď jemu odřena, a zboží všecko, kteréž jest od nás za službu ostrahování lesuow držal, buď do komory naše obráceno; pakliby byl jiný který člověk, odřením ruky prawé pokutu má toliko trpěti.

LV. De impositione ignis ad silvas.

Si quis tanta temeritate repletus exstiterit, quod ignem imposuerit vel imponi fecerit in silvis nostris aut baronum nostrorum vel aliorum quorumcunque juxta limites regni nostri Boemiae, aut in arboribus vel herbis earum, ardore igneo usque ad vitae exitum comburatur.

Jestližeby kto takú wšetečností naplněn byl, žeby oheň kladl neb klásti kázal w lesích našich neb panských neb w jiných kterýchžkoli w mezích králowstwie našeho Českého, w dřiewí neb kořeny jejich, ohněm až do skonání žiwota pálen má býti.

LVI. De caedentibus silvas vel distrahentibus.

Contra caedentes arbores seu ligna silvarum poenas debitas statuimus. Sed quia caesas per aquas ²⁾ maxime aut per terram ducere multos impune percepimus, statuimus, quod si quis arbores seu ligna quaeque, quantumcunque non inciderit, si tamen caesas contra formam constitutionum nostrarum duxerit per aquam vel terram, aut auxilium dederit ad ducendum, poena consimili mutilationis manus dextrae ferriatur.

Proti těm, ježto stromy rúbají neb drwa w lesích, pokuty hodné ustanowujem, jestližeby kto stromuow neb dřiewí kteréhokoli, ačby jich i nerúbal, a žeby porúbená proti spósobu ustanowení našeho wywozil wodú neb zemí, aneb k tomu pomoc dáwal: pokutú tůž prawé ruky uťaté má hynúti.

¹⁾ Publicationis *chybí w B.* ²⁾ *B. per quas.*

LVII. De custodia silvarum, quae succisae furtim ducuntur per aquas.

Purggravios seu castellanos nostros castrorum infra scriptorum, super labentia flumina regni situatorum, curam vigilem et custodiam die noctuque habere volumus diligentem, ut ligna quaeque vel arbores, quae plurimae in silvis nostris subreptae per eadem flumina duci percepimus, et demum, nostra conscientia inconsulta, verti in utilitates proprias privatorum, in camerae nostrae dispendium et gravamen. Cum igitur territorium et districtum castrum, cui quisque praees, pervenerint, per eos vel per alios, quos ad id duxerint deputandos, intercipientur, et arrestentur, simul et personae quaecunque ducentes ligna et arbores supradictas; et statim facta nobis conscientia speciali, tamdiu eas teneant arrestatas, donec a nobis aliud habuerint in mandatis; nisi patentes literas nostras ostenderent, aut alia intersigna, ad haec specialiter deputata, per quas forte illis majestas regia concesserit eas arbores deducendas; poena imminente castellanis praedictis, si scienter permiserint transire arbores aliquas sive ligna contra mentem ordinationis praesentis, amissionis officii et dupli restitutionis in fiscum valoris sic dictarum arborum vel lignorum. Si vero negligenter et ignoranter, poena dupli tantummodo feriat; poenis aliis, contra caedentes vel ducentes arbores sive ligna statutis, firmis manentibus atque fixis.

LVIII. De hereditatibus et bonis ad regiam cameram devolvendis.

Curiae nostrae regiae jura, quae maxime priscorum temporum usu longissimo
A. Č. III.

Purkrabiem našim a vladařóm hraduow dolepsaných, nad wodami tekutými králowstwie našeho usazených, přikazujem, snažnú a pilnú stráži aby dnem i noci jměli; neb mnohé lesy, kteréž w lesích našich nám kradú, těmi řekami že plawie srozumiewáme, a potom bez našeho wědomie a rady to na swé potřeby obracují k škodě komory naše. Protož kdy mimo hrad neb twrz naši poplowú, ten kdož tu włádne, sám neb skrže jiného i lesy i ty lidi stawowati má, a inhed wznesa na nás zwlášť, tak dlúho je drž, donížby jiného od nás neměl u přikázanie, lečby otewřené listy naše okázali, aneb některá znamenie na to zwlášť wydaná, skrže kterážto znamenie snad jim králowská Milost dopustila, aby ten les plawili; pod pokutú purkrabím swrchupsaným, jestližeby wědomě dopúšťeli jiti lesóm proti úmyslu ustanowenie tohoto, aby úřad ztratili, a dwénásob nawrátili do komory králowy, začby ten les stál. Pakliby zmeškánie neb newědomím toho dopustil, tehdy pokutú, aby dwénásob zaplatil, začby ten les stál, buď tresktán, a jiné pokuty těm, ktožby rúbali neb wozili lesy proti ustanowenie, ty w swé celosti pewny ostaňte.

Dworu našeho práwa, kteráž zwlášť od staradáwna jsú potwrzena, cožkoli slušně

sunt probata, quantum debite possunt, praeter injuriam alicujus, procurari volumus et tueri; quia decet principem, sicut subditos in pace servare et universalem justitiam colere, ita proprii juris futura compendia non abjicere, quae recte disposita, in subditorum fidelium commoda propria saepius a regali munificentia transferantur. Sancimus igitur, quodcumque regnicola quisque, cujuscunque status seu conditionis existens, a seculi hujus vita labili migraverit, nullis relictis liberis a suo corpore legitime procreatis, quod bona omnia et hereditates, quae fuerunt dicti defuncti, ad nostram regiam cameram sive fiscum totaliter devolvantur.

bez cizie škody jednána býti mohú, chcem tomu, aby byla držána. Neb sluší to kniežeti, jakož u pokoji chce své poddané zachowati, a obecnú spravedlnost wésti, tak swých vlastních práv a budúcích užitkuow aby nezamietal, kterážto práwa, když prawě spôsobena budú pro poddaných wěrných užitek, z královske štědroty častokrát býwají dáwány. Protož za práwo činíme, kdyžbykoli který zemenín, kteréhožkoli stawu buď neb řádu, z tohoto swěta zšel, žádných dětí nemaje od sebe řádně pošlých, že zbožie wšecko i dědictwie, cožby bylo toho umrlého, do naše královske komory a měšce úplně má spadnutí.

LIX. De alienandis hereditibus.

Siquis hereditatem propriam in vita sua cuiquam dare, vel alio modo concedere et a se in alium transferre voluerit, debeat ante ¹⁾ licentiam petere a regia majestate; qua licentia petita et concessa, mittat nuntium, scilicet baronem officium kmetonis habentem, ad supremos beneficiarios, qui ad relationem dicti baronis, pro parte majestatis ejusdem eis factam, poni facere debeant ad tabulas terrae infra annum continuum tunc proxime subsequentem, tempore scilicet unius ex conciliis generalibus, ut moris est, in quatuor anni temporibus celebrandis.

Aut si praelegerit, in uno ex dictis conciliis, sedentibus in judicio supremis beneficiariis, coram ipsis asserat et publi-

Jestližeby kto dědictwie své vlastnie za swého žiwota komu dáti neb pójčiti aneb od sebe k jinému přewesti chtěl, má odpuštění prositi od Královy Milosti; kterážto dopuštění wyprošené a dopřené maje, má poslati posla swého, tociž pána, kterýž úřad kmetský má, k najvyšším úředníkóm, kteřížto k správě toho pána, od Královy Milosti jim powěděné, mají wložiti kázati do desk zemských w jednom roce pořád zběhlém, w času tociž na jednom z sjezduow obecných, jakož obyčej jest, o suchých dnech w jednom z těch čtyř sněmuow.

Když sobě zwolí, když úředníci najvyšší při súdu seděli, před nimi powědieti má, a zjewně wyznati dání neb pójčení ta-

¹⁾ JB. autem.

ce protestetur dationem seu concessionem hujusmodi, quam facere jam intendit, nulla alia petita regis licentia vel obtenta; et subsequenter ad tabulas posita datione seu concessionem praescripta, de mandato beneficiariorum supremorum ipsorum, possessionem realem transferat hereditatis seu rerum taliter concessarum in eum, cui duxerit concedendum ¹⁾, sicut alia super hoc edita nostra constitutione cavetur. Qua solennitate servata, licet postea persona talis absque liberis decesserit, in hereditate tamen seu bonis per eam concessis taliter seu datis camera regia seu fiscus nihil intelligatur posse petere vel habere.

Alia vero hereditas quaecunque, in mortis articulo, sicut aliquando factum audivimus, vel alio quoquomodo citra ²⁾ sollemnitate praescriptam donata, vel qualitercunque concessa, quibuscunque personis, collegiis aut locis ecclesiasticis vel secularibus publicis vel privatis, concessionibus et donationibus ipsis ex nunc pro ut ex tunc per nos penitus annullatis et invalidis factis, ipso jure fisco nostro intelligatur esse commissa.

LX. De translatione hereditatum occulte in alios.

Aliquando factum fuisse comperimus, quod quidam hereditates proprias in alios transferre volentes, illas occulte transferunt seu donant, et occulte ad tabulas scribi faciunt, nulla a clementia regia petita licentia, nec aliqua notificatione supremis beneficiariis, ut moris est, facta. Quod,

kového zbožie, ktoréž učiniti mieni, a žádného jiného od Kráľovy Milosti nežádaje dopuštenie; a potom wlože we dsky to dánie neb pójčenie, z prikázanie úředníkuow najvyšších, toho zbožie učíň přewedenie skutečné dědictwie neb těch věcí, kteréž dáti chce, na toho, komuž dáti to mienil, jakož jiné naše ustanowenie o těchto věcech štreji to wyprawí. A když poctiwost toho jednanie dokoná, by pak člověk ten bez děti zšel, tehdy w dědictwie neb zbožie tak wzdaném neb pójčeném kráľowa komora neb měšec nemuož nic obdržeti ani jmieti.

Jiné pak dědictwie kterékoli na smrti, jakož sme slýchali, žeby se dalo, i jinak žádným obyčejem mimo řád slawný přepsaný by bylo dáno aneb kterak pójčeno kterýmžkoli osobám, zboruom neb městuom duchowním neb swětským, obecným neb zwláštým: takowá pójčenie neb wzdanie jim nynie i potom úplně rušiece a zhazujic, tiemto právem chcme aby wědieno bylo, že jsú našemu měšci poručena.

Někdy že se dalo shledali sme, že někteří dědictwie swá na jiné lidi přewesti chtiec, je tajně přewodie neb dáwaji, a tajně do desk zapisowati weleji, žádného dopuštenie od Kráľovy Welebnosti nežádajíc, ani kterého oznámenie najvyšším úředníkóm, jakož běh jest, učiniec. Ale

¹⁾ B. committendum. ²⁾ JB. circa.

quia cedere in praejudicium nostri juris et dictorum beneficiariorum officii et honoris contemptum non ambigimus, detestantes, sancimus, donationes, concessiones seu translationes hereditatum taliter non servata solemnitate debita quibuscunque factas, super quo ¹⁾ beneficiariorum hujusmodi testimonium stare volumus, nullius penitus esse vigoris, sed eas hereditates seu bona quaecunque taliter occulte donata seu translata, velut indignis, ablatas, regis camerae confiscari. Scriptor autem, qui occulte taliter hereditates seu bona praedicta ad tabulas posuerit, ultimi supplicii poena plectatur.

že to vidíme k škodě našeho práva a swrchupsaných úředníkuow úřadu i ke cti že to jde i ku potupě, nepochybující, a w mrzkosti to majíce, za právo činíme: ktožby tak dávali, pójčeli aneb přewodili dědictwie, nezachowajíc ani učiniec řádu slawného, komužbykoli je učinili, a úředníky desk žebý swědomie stálo: chceme úplně aby takowá vzdání žádné moci neměly, ale ta dědictwie neb zbožie, kterážby tak tajně dána neb přewedena byla, jakožto nehodným je odejmúc, do králowy komory budte obrácena. A písař ten, kterýžby tak tajně dědictwie neb zbožie we dsky kladl, poslední muky pokutú bud kárán.

LXI. *Alia materia ad idem.*

Ut committendae fraudis omnis materiam omnibus auferamus, constitutionem praesentem subscriptae cautelaе suffragio communimus, sancientes expresse, quod post impositionem ad tabulas dationis seu cujusvis concessionis hereditatis alicujus, hoc penitus observetur, videlicet, quod ad requisitionem donatarii seu illius, cui facta fuerit datio vel concessio suprascripta, supremi beneficiarii specialem nuntium debeant destinare, qui donatarium seu concessionarium hujusmodi in corporalem possessionem inducat rerum seu hereditatis taliter concessarum infra annum continuum a die positionis ad tabulas suprascriptae numerandum. Qui etiam, adeptus possessione praedicta, faciat statim voce praeconia pu-

Abychom všie učiněné lsti příčinu všem odjali, jie nedopústějíc, ustanowenie toto s podepsané opatrnosti pomoci potvrzujem, za právo zjewně činiece, že po wloženie we dsky dánie neb kteréhož bud pójčenie dědictwie aby toto úplně bylo zachowáno, tociž aby k žádosti toho, ktož dává, neb toho, komuž jest dáno neb pójčeno to zbožie swrchupsané, najvyšší úředníci zvláštneho posla poslali, kterýžto takowého w osobné tělesné drženie uwesti má w zbožie neb dědictwie takowé pójčených w roce pořád zběhlém, ode dne do desk wloženie počítajíc; a ten, když toho dosáhne drženie swrchupsaného, má inhed prowolati kázati biřicem po tři trhowé dni w tom městě, kdež to zbožie

¹⁾ *J. factas, quo.*

blicé proclamari tribus diebus fori illius civitatis vel loci, in quo est situata vel concessa hereditas supradicta, (vel si forte ibi forum non celebraretur, in tribus foris, diversis tamen vicibus, locorum propinquorum circumstantium hereditati praedictae), quod talem donatarium, (proprio nomine et cognomine nominando,) in possessionem dictae hereditatis induxit ratione dationis seu concessionis factae per talem. Super qua si quis jus aliquod se habere dicat, vel alias quidquam petere voluerit, coram supremis beneficiariis, sedentibus in iudicio in alio conciliorum in quatuor anni temporibus celebrandorum, compareat, infra tres annos et sex septimanas a die ultimae proclamationis continue numerandos, de jure suo debite ostensurus; comminando, quod ultra dictum terminum veniens, nullatenus audiretur. De quibus singulis idem nuntius immediate relationem facere teneatur supremis beneficiariis supradictis, qui relationem eandem ad tabulas scribi et inseri facere per terrae notarium, vel vices gerentem juxta dationem seu concessionem praedictam, nullatenus differant vel omittant. Si quis autem post lapsum terminum trium annorum et sex septimanarum praescriptarum comparuerit, jus aliquod se habere dicens in bonis hereditatis praedictae, audientia sibi super hoc denegetur omnino. Quod si relatio dicti nuntii pro tempore scripta in tabulis et apposita non appareat ¹⁾, ut praefertur, dationem seu concessionem quamcunque cujusvis hereditatis, quantumcun-

leží; pakliby snad tu trhu nebylo, ale na jiných třech trzích nejbližších příležitích k tomu dědictwie, že takého N., jmenuje jej jménem pravým i příjmím, w drženie tak řečeného dědictwie uwedl z příčiny dání neb pójčenie skrze takéhoto N.; a mněliby pak kto neb řekl, že právo k tomu má, neb žeby kto to uprosil: před najvyššími úředníky, když za súde sedú o suchých dnech, okázati se má do tří let a šesti neděl, ode dne prowolání poslednieho pořád čtúce, že právo své řádně okázati chce; pohrozuje také, že, když ten čas wynde, ktož řekl, že právo k tomu má, slyšán nebude nikoli. O kterýchžto všech věcech ten posel inhed má zprawiti a rozličiti před úředníky najvyššími, a ti úředníci spráwu tu we dsky zapsati kažte písari zemskému neb náměstku jeho wedle dání aneb toho pójčenie, a toho nikoli aby nezmeškávali ani opúšťeli. Pakliby kto po wyjitie času tří let a šesti neděl stál, a řka; že právo někaké má na tom zbožie a dědictwie, slyšenie o to má jemu odepřieno býti konečně. Pakliby zpráwa a rozličenie posla swrchupowěděného we dskách položena nenalezena byla, tak jakož se swrchu piše: tehdy

¹⁾ J. apposita appareat.

que ad tabulas positam, nullam penitus et velut non factam censeri decernimus et volumus ab omnibus reputari.

danie neb pójčenie jakéžkoli, ačkoli we dsky wložené, nikakowěž a jako neučinněné má jmiěno býti.

LXII. De dotibus ad regiam cameram devolvendis.

Quod novimus antiquitus observatum, praesenti renovamus edicto: quod si mater a filiis suis dotem recipiens nuptias secundas contraxerit, et subsequenter ipsa ejusque maritus secundus decesserint, nec in vita sua dotem suam eandem cuiquam concesserit et ad tabulas solemnitate servata non posuerit: dos talis, sive sit in hereditate, sive in numeratae pecuniae quantitate, ad regis cameram noscitur pertinere.

Co sme shledali od staradávna zachováno, nynějši túto výpovědi obnowujem. Jestliže máti od synuow wěno wezmúc druhé se wdá, a potom ona s mužem druhým umřeli, a za swěho žiwota toho wěna žádněmu nedala, a we dsky zemské s zachowáním řádu slawněho newložila: wěno to, buď na dědictwie neb na hotových penězích, do králowy komory má slušeti.

LXIII. ¹⁾ De hereditatibus ad regiam cameram pertinentibus.

Informatione fide digna accepimus ²⁾, ad jus regium in solidum pertinere omnes hereditates effossas jam, et quae effodientur in posterum in montibus, videlicet in metis terrae ultra Usk ³⁾, ultra Pontem et ultra Cadanum usque in Domassin ⁴⁾.

Quare praesenti sancimus edicto, omnino hereditates infra ⁵⁾ praedictos terminos repertas jam, vel quaecumque reperientur, ad regiam nostram cameram devolvi et penitus applicari.

Qui vero usurpasse aliquid ex dictis hereditatibus visus extiterit, aut effodisse vel aliter extirpasse, in silva nostra egregia, infra ⁶⁾ quam dicti termini situati noscuntur, poena infamiae et quadrupli restitutione mulctetur. Etenim inter ceteras sil-

Z wiery hodněho naučenie srozuměli sme, že k králowu práwu úplně příslušejí všeliká dědictwie již vykopaná i potom kteréž vykopány budú na horách, totiž na mezích země za Mostem, za Kadani až do Damašiny.

Protož túto výpovědi za právo činíme, všescka dědictwie wedle swrchupsaných mezi již nebo potom nalezená že do králowy komory nápadem mají býti.

Pakliby kto co těch již řečených dědictwie k sobě bezprávně hrnul neb kopal neb wyvrátil w lese našem výborném podlé toho, jakož meze zasazené jsú: pokutú zlé powěsti s nawrácením čtver násob buď tresktán. Zacelo mezi jinými

¹⁾ *T. chybí r. 63.* ²⁾ *B. percepimus.* ³⁾ *B. Vlsc.* ⁴⁾ *J. B. Damassum.* ⁵⁾ *B. juxta.* ⁶⁾ *B. juxta.*

vas nostras, illa cordi nostro debet esse praecipua et singulari diligentia custodiri, quae tam utili, tamque mirabili arborum congerie regnum nostrum Boemiae circuit. Cujus eminens protensusque ambitus praestat feliciter eidem regno propugnacula perpetuo gloriosa.

lesy našimi tento srdci našemu má býti najpilnější, a zvláštní pilností má ostřehán býti, kterýžto tak užitečným jako divným stromuow shromážděním králowstwie naše obkličuje, jehožto lesa vysoký a dluhý obchod činí králowstwi tomu šťastně obranu slavnú a věčnú.

LXIV. De hereditatibus civium.

Cujuscunque civis hereditas libera, (non censuata, nec ¹⁾ civitati admensurata,) absque liberis ex suo corpore legitime procreatis decedentis, velut bona nobilium, ad regiam cameram pertinet de jure et de consuetudine regni nostri praedicti.

Wšelikého měštěnína dědictwie slobodné, (neplatné ani k městu přiměřené,) kterýž bez dětí od swého žiwota pošlých řádně umřelby, jakožto i wládyčie zbožie, do komory slušie z práwa a z obyčeje našeho králowstwie.

LXV. De hereditatibus propter excessus ad regiam cameram devolvendis.

Bona et hereditates cujuscunque, propter commissa per eum crimina, capitis vel suspendii aut alia quaque poena defuncti, superstitibus etiam liberis ex ejusdem criminosi defuncti corpore quantumcunque legitime procreatis, de jure regni nostri et consuetudine approbata ad regiam cameram nullo medio devolvantur.

Zbožie a dědictwie každého člověka pro zavinění, kterýžby sťat neb oběšen byl, aneb žeby jinú jakúžkoli kázní zšel, by pak i děti zuostawil, z toho swého tak hanebně sešlého žiwota, ačkoli řádně od něho by pošly, z práwa králowstwie našeho i z uobyčeje potvrzeného do králowy komory polowice (*sic*) má spadnúti.

LXVI. De hereditatibus devolvendis ad filios vel parentes.

Hereditates parentum utriusque sexus, scilicet patris et matris, quas ad filios ex eorundem parentum corporibus legitime procreatos ²⁾ deferri regaliter ³⁾ volumus et sanximus ⁴⁾, non solum de liberis in paterna potestate sistentibus seu cum ipsis parentibus simul cohabitantibus, sed etiam de emancipatis seu divisis a parentibus

Dědictwie rodičuow obojích, totiž otce a mateře, kteréžto k synóm z jich žiwotuow řádně pošlým z práwa obrátiti mieníme, a chceme i za práwo činíme, netoliko o těch dětech, kteříž doma pod mocí otcowú jsú, anebo s swými rodiči bydlé, ale také aby i o těch byló rozumieno, kteříž z moci jich již jsú wyňati, a od

1) *J.* vel. 2) *J.* procreatis. 3) *T.* regulariter. 4) *B.* volumus et jubemus.

supradictis intelligimus. Licet enim personarum et larium ¹⁾ remotio inducatur, non propterea sanguinis necessitudo, quae nulla potest ratione divelli, aliquatenus separatur.

nich oddělení. Neb ačkoli osob jejich aneb obydlé dalekost bylaby, však proto příbuznost krve, kteráž žádnú věcí nemuož býti rozdělena, ani kterak muož se rozlúčiti ²⁾.

LXVII. *Alia materia ad idem.*

Si filii vel filiae, divisi seu emancipati a parentibus eorum, superstitibus parentibus ipsis decedant: eorum hereditates et bona non ad parentes ipsos, sed ad regiam cameram de jure regni et antiquissima consuetudine devolvuntur.

Jestliže synové neb dcery oddělení od rodičůw svých jsúc zemřeli, by pak rodiči živi po nich zuostali, jich dědictwie a zboží ne na rodiče, ale do komory královny z starého práva královstvie a z obyčeje má spadnutí.

LXVIII. *Alia materia ad idem.*

De jure et consuetudine regni nostri, filiae nuptae aut viduae in bonis et hereditatibus defunctorum parentum non succedunt, quae liberis aliis ex dictis parentibus non exstantibus, ad fiscum regium non est dubium pertinere; cum contentae stare debeant dotibus, quas ex dictis hereditatibus, vel alias ab eorum parentibus habuerunt; quas nec eis auferri vel impediri patimur quoquomodo. Innuptas vero filias, a parentibus non divisas, in bonis et hereditatibus succedere omnino permitimus et jubemus.

Z práva i z obyčeje královstvie našeho dcery wdané neb wdovy na zboží a dědictví rodičůw svých zmrlých nemají děditi; kterážto zboží a dědictwie, ne nieli děti jiných z těch rodičůw, mají do královny komory bez pochyby spadnutí. Neb ty dcery swrchupsané přestati mají na wěně swém, kteréž z toho dědictwie neb jinak od svých rodičůw jměly sú, kteréhožto wěna jim neodjímáme, ani překážeti w tom pro nic nedopúštíme. Ale dcery newdané, ani od rodičůw svých oddělené, w zboží a dědictwie děditi jim všelikterak dopúštíme i welíme.

LXIX. *De filiis portionem paternam a parentibus habere volentibus.*

Filius divisionem seu emancipationem a parentibus suis habere desiderans, eam ³⁾ quandoquaque, completo tamen anno quin-

Syn, dielu neb odsazenie od rodičůw svých jmieti žádaje, muož jeho, když patnácte let se mu skoná, žádati; k jehožto

¹⁾ JB. locorum. ²⁾ P 1. však proto w příbuznosti krve — rozdělena, má býti ani kterak muož rozlúčiti. ³⁾ J. etiam.

todecimo aetatis suae, petere possit. Ad
cujus petitionis instantiam cogatur pater
aut mater secum dividere et partem sibi
debitam assignare de bonis seu heredita-
tibus, quae illis a parentibus eorum, sci-
licet avis vel proavis dicti filii, obvenisse
noscuntur.

prosbě otec neb máte přinuceni budte,
aby se s ním rozdělili, a jemu diel spra-
wedliwý dali z toho zbožie a dědictwie,
kterěž jest od rodičuow jich, tociž od dě-
duow a praděduow toho jistého syna, na
ně spadlo.

LXX. De hereditatibus collateralium.

Sicut nuptas aut viduas in bonis et he-
reditatibus parentum succedere prohibe-
mus: multo magis intelligere se debent
esse exclusas a successione fratrum vel
sororum omnium earundem ¹⁾.

Jačožo wdaným dcerám a wdowám na
zbožie a dědictwie rodičuow vstupowati
bránime: mnohem wiece rozumieno bud,
že prázdny mají býti nápadu bratruow i
wšech dědicuow.

LXXI. De distractione hereditatum a filiis.

Si quis, omni pietate paterna postpo-
sita, tantae severitatis aut dementiae fu-
rore repletus exstiterit, quod hereditatem,
quae sibi a parentibus suis legitimis et
naturalibus communiter vel divisim obve-
nit, alienare vel aliter dissipare voluerit,
et filios suos legitimos et naturales ami-
corum ²⁾ bonorum solatio et facultate pri-
vare, hoc agere sibi penitus ³⁾ inhibemus;
sancientes expresse, alienationem hujus-
modi temerariam, de bonis et hereditate
praedictis quomodocunque fiendam, nulla
roboris firmitate consistere, nisi forte ne-
cessitate causante vendere voluerit in so-
lidum vel in partem, quod sibi fieri per-
mittimus, ut est moris, sed ea bona et
hereditatem ad dictos posteros suos ser-
vari debere.

Jestližeby kto wšelikú lásku otcowskú
zawrha, takú hněwiwú ukrutností naplněn
byl, žeby dědictwie swé, kteréž jemu od
rodičuow jeho vlastních a přirozených
společně neb rozdielně připadlo, i chtěl
je utratiti neb rozmrhati, a syny swé vlast-
nie přirozené útěchy zbožie přátelského
chtěl zbawiti: toho jemu úplně bránime
učiniti, za práwo činiec zjewně, utraco-
wání takowé wšetečné dědictwie neb toho
zbožie, kterakžby se kolí stalo, aby moci
a pewnosti žádné nemělo, (lečby snad pro
núzi prodati chtěl spolkem neb rozdielně,
toho jemu dopůštíme, jakož obyčej jest,) ale ta
zbožie a dědictwie k již řečeným sy-
nóm swým budúcim má chowati.

¹⁾ JT. eorumdem. ²⁾ B. amicarum. Bez pochyby měloby státi: avitorum bonorum.

³⁾ T. protinus.

Si vero bona alia sive hereditatem habeat, quae sibi aliunde obvenit, aut proprio labore vel pretio quaesierit seu emerit: illa possit alienare, et de illis disponere liberae arbitrio voluntatis, solemnitate tamen, quae ad hoc ¹⁾ requiritur, observata.

Pakliby zbožie jiná neb dědictwie měl, ježtoby jemu od jinud přišlo, neb se jeho dodělal, aneb za své koupil: to muož utratiti, a s tím učiniti wedle své wuole, sláwnost však zachowáwaje, kteráž má býti při trhu zachowána w řádu.

LXXII. De hereditatibus servitorum regalium, qui dicuntur služebnikones.

Hereditates servitorum nostrorum intactas et illibatas servare volentes, nulla prorsus superveniente causa alienari vel dissipari permittimus, per quas servitores alios, regiae nostrae mensae necessarios et opportunos, temporibus congruis quaerimus et habemus; et propterea constitutione praesenti sancimus, nulli omnino mulieri licere dotem aut dotalitium habere vel recipere super hereditatibus supradictis, vel hereditatis ipsius bonis mobilibus vel pecuniae quantitibus ullis, ultra decem marcas argenti, quas habere posse permittimus, ex causa dotis, vel dotalitii tantum, non alia, in bonis ipsis mobilibus vel pecuniis, si exstant dumtaxat. Alioquin super (*sic*) bonis et hereditatibus ipsis superexstantibus integris remanentibus et illaesis.

Dědictwie služebnikuow našich chciec čistě a bez úrazu zachowati, žádným obyčejem nedopůštíme, by zmrhána neb rozptýlena měla býti. Skrze kteréžto služebniky některé královského našeho stolu potreby časy hodnými hledíme, abychom jměli. Protož ustanowením tímto za práwo činíme, aby žádné ženě slušno nebylo wěna mieti neb bráti na swrchupsaných dědictwích neb zboží mowitém toho dědictwie neb na určených peněžích přes deset hřiwen stříbra; to wěno jim s toliko dopůštíme na zbožie těch služebnikuow mowitých neb na peněžích, ač jsúli; a jiné zbožie a dědictwa zbytečné aby úplně celé zuostaly bez úrazu wšelikého.

LXXIII. De hereditatibus eorundem regalium servitorum.

Bona seu hereditates quaecunque, quovis jure seu titulo, justo tamen, quaesitae per servitores nostros, quantumcunque nobilium fuerint seu alias liberae, post acquisitionem ipsam immediate ipso facto

Zbožie neb dědictwie wšeliké, kterýmkoli právem neb nápisem bylaby držána neb dobytá od služebnikuow našich jakžkoli urozených, anebo potom kdyžby oni jich dobyli aneb swobodně koupili, inhed

¹⁾ Ad hoc chybí w JB.

eandem conditionem recipiunt, ipsiusque vere ¹⁾ fiunt, quam bona et hereditates aliae, quas ²⁾ pro servitiis eorundem a nobis servitores ipsi tenere noscuntur, censentur habere.

po tom kúpenie mají též právo přijeti, kteréž jiná zboží a dědictwa, kteráž od nás jiní služebníci držíe.

LXXIV. De hereditatibus sacerdotum et aliorum ad sacros ordines promotorum.

Delinquendi materiam tollere ubique disponimus, in his maxime, quae respiciunt praecipuam divinae majestatis offensam. Cum itaque percepimus fidedigne, retro temporibus sacerdotes et clericos alios ad sacros ordines jam promotos, eorum bona et hereditates, quas nemini venit in dubium sub mero nostro teneri dominio et ad nostram regiam cameram rationibus et causis ex pluribus, de antiquissima ³⁾ regni nostri consuetudine approbata, debere seu posse devolvi, pro dotibus mulierum, quas turpiter cognitas tenuerunt ⁴⁾ et publice concubinas, obligant in solidum vel in partem, et super eis dotes vel donationes in fraudem constituunt vel assignant: praesenti statuimus edicto, nemini sacerdotum vel clericorum ipsorum super hereditatibus supradictis licere donare vel donationes aliquas constituere mulieribus quibuscunque, sine regia licentia speciali. Quod si factum in contrarium patuerit, ipso facto bona seu hereditas ipsa fisco regio, a quo sumpsit exordium, applicetur.

Non tamen propterea denegamus, quin ⁵⁾ hereditates suas hujusmodi dare et concedere possint in vita eorum, debite ad

Aby hřešeno nebylo, myslíme i jednáme všady všelikú příčinu odjeti, a zvláště w těch věcích, kteréž zřie k úrazu welebnosti božské. Když zacelo srozuměli sme z dáwných časuow, žákowstwo a kněžie někteří, ježto swěcenie přijali, ani zboží a dědictwa, kterážto bez pochybenie pod naším panstwím jsú, a do naše komory královské z příčin mnohých obyčeje starodáwnieho našeho králowstwie potvrzeného mohú i mají spadnúti, ta zboží ženám, kteréž sú mrzce poznali a drželi, za wěno sú dávali, a zjewně celé zboží neb některý kus jeho u wěně neb lestným dáním kuběním sú zastawowali a dávali: túto wýpowědi za práwo činíme, aby žádnému knězi na těch dědictwie nebylo dopuštěno dáti neb klásti ženám kterýmkžkoli bez králowa dopuštění zvláštneho. Pakliby jinak učinil, tehdy inhed to zboží neb dědictwie buď připsáno do komory králowy, odkadž je z počátka pošlo.

Wšak proto nebráníme, by kněžie dědictwie swého dáti neb dopřieti nemohli, za swého žiwota řádně we dsky wložiec we-

¹⁾ B. ueri. T. non. ²⁾ B. quam. ³⁾ J. antiqua. ⁴⁾ T. tenent. ⁵⁾ J. quod.

terrae tabulas apponendo, juxta constitutionum nostrarum super hoc editarum seriem atque mentem.

dle ustanowenie a práv našich na to již učiněných.

LXXV. De filiis sacerdotum.

Sacerdotum et aliorum clericorum ad sacros ordines promotorum filii, sicut de jure communi, ita et regni bona consuetudine, in patrum suorum hereditatibus seu bonis non succedunt et ¹⁾ succedere denegantur omnino; quas hereditates, sicut convenit de jure regni praedicti, ad nostram regiam cameram devolvi et confiscari volumus et jubemus.

Kněžští děti aneb jiných lidí posvátných, jakožto z práva obecného, též i z království obyčejně dobrého, na svých otcův dědictva a zboží by měli wstupowati, toho úplně bráníme. Neb ta zboží, jakož z práva sluší k království, do naše královské komory chcem aby spadla, i prikazujem, aby byla připsána.

LXXVI. De monachis.

De jure regni nostri et consuetudine approbata cavetur, quod monachi vel alii quicumque religiosi infra ²⁾ limites dicti regni non possint ullatenus hereditates liberas habere. Quod rationabiliter constitutum nemo debet ambigere; quia si personae tales possent hereditates liberas possidere, cogeretur camera regia per indirectum servitia et obsequia ex ipsis hereditatibus sibi ³⁾ debita perdere, et successivis temporibus multa possent in parte non modica deperire.

Z práva království našeho a z obyčejně potvrzeného má pilně warováno býti, aby mnišie ani kteří jiní duchownie w mezích řečeného království nikoli nemohli swobodných dědictwie jmieti, a to tak rozumně ustaweno nemá žádný pochybowati. Neb kdyžby osoby takové mohly dědictwými swobodnými vlastní neb je držeti, musilaby komora králova služby své a posluhowanie z těch dědictwie, kteréž býti mají, nezřízeně ztratiti, a u budúcích časích jiných věcí veliký díel mohlby sníti.

LXXVII. ⁴⁾ De hominibus villanis seu oppidanis licentiam ³⁾ petentibus a dominis ipsorum.

Licet nostra regalis auctoritas legibus sit soluta: tamen quia pii principis est, ita propria procurare compendia, quod sub-

Ačkoli moc naše královská prázdna jest práv: však že na milostiwé knieže sluší tak své vlastní věci působiti a užitky,

¹⁾ Non succedunt et *chybí w B.* ²⁾ *B.* juxta. ³⁾ *B.* ibi. ⁴⁾ *W T.* *chybí rubr.* 77.

ditis per injuriam dispendia non producant (tunc enim oppidanorum nostrorum numerum putamus augeri, cum videmus baronum atque nobilium nostrorum fidelium jura non minui): sanctione praesenti providimus decernendum, quod quando-cunque aliquis ex hominibus oppidanis baronum nostrorum regni Boemiae, relinquere volens dominum suum et se ad regiam nostram terram transferre, licentiam a domino suo petierit: si circa festum Sancti Martini hoc egerit, tunc libere; si vero alio ¹⁾ tempore infra annum, tunc prius datis fidejussoribus idoneis domino suo, vel alio loco sui idoneo substituto, per quos in termino dicti festi Sancti Martini de censu, vel alias de labore seu cultura terrarum debitis, possit eidem domino integraliter responderi, petita licentia concedatur. Nisi tamen quocunque casuum praedictorum idem dominus oppidanum suum hujusmodi, ex administratione forte seu procuratione rerum seu pecuniarum suarum, vel alias debito modo sibi diceret obligatum; quo casu permittimus licentiam non concedi, dummodo confestim idem dominus coram hominibus suis, praesentibus etiam nuntiis curiae regiae, qui pro oppidanis praedictis licentiam postulabunt, de jure suo, quod habere asserit contra dictum oppidanum suum, ostendere non tardaverit, ipseque oppidanus, ubi necesse fuerit, in praedictorum nuntiorum et hominum praesentia se expurgaverit debite, ut est moris. Et si oppidanus repertus fuerit obnoxius, concedimus eidem

aby poddaným skrze křiwotu z toho (škoddy) nepošly — neb za to máme, že počet našich měšťan se rozmáhá, když widíme, ano panských a jiných urozených našich věrných práv se neumenšuje: za právo túto řeči umienili sme zjednati, že kdyžkoli který člověk z měšťan pánuow našich kráľowstwie Českého chtělby zbýti pána swého, a na kráľowstwie se stěhowati, wezma odpuštění od swého pána: učinili to při swatém Martině, tehdy swobodně muož odstúpiti; pakli jiný čas w roce, tehdy najprw rukojmě postawiti má hodné pánu swému, neb jiným člověkem hodným miesto sebe osadě, ježtoby na swatý Martin úrokem, robotú neb těžením dědin ten pán úplně mohl jist býti, wezma odpuštění, bude mu dopřáno. Lečby snad pro některú příhodu ten pán měšťěnina toho pro službu neb wladářstwie věci neb peněz swých neb pro dluh nechtěl jeho propustiti; w také příhodě dopůstíme, aby jemu odpuštění nebylo dáno, když však inhed na tom místě ten pán před lidmi swými a před posly kráľowského dworu, kteříž o toho měšťěnina výhosty žadaliby, práwa swého, kteréž prawí, že proti němu má, okázati neobmešká. A ten měšťěnín, když potřebie bude, před těmi posly i před lidmi má se řádně wywésti, jakož obyčej jest. Pakli měšťěnín bude winen shledán, přejem toho, aby jemu výhost nebyl dán; pakli bude newinen, chcém i prikazujem, aby úplně jemu výhost byl dán, a tomu měšťěnínu mocí naši dopůstíme, aby do země naše,

¹⁾ J. aliquo.

omnino licentiam denegare; si vero solutus exstiterit, volumus et mandamus licentiam sibi omnino concedi, illique auctoritate nostra permittimus ad terram nostram quamcunque posse libere se transferre, et per dictum dominum nullam inferri jubeamus eidem molestiam et jacturam.

Quae singula servari et intelligi volumus in villanis seu oppidanis quibuslibet baronum nostrorum omnium dicti regni, ad terras baronis alterius cujuscunque volentibus se mutare.

kdyžbykoli mohl, stěhowal se; a příkazujem, aby ten pán jemu žádné žalosti nečinil ani škody.

A tyto věci chcem aby rozumieny i držány byly o sedlácích neb měšťanech všelikerych pánuow našich králowstwie řečeného, kteřížby na dědiny panské čiežkoli tak se měniti neb přestěhowati chtěli.

LXXVIII. Alia materia ad idem.

Si quando villanus seu oppidanus aliquis ¹⁾ baronis vel nobilis, obtenta licentia, se transtulerit ad terram nostram vel baronis alterius: sibi licere permittimus quandocunque bona sua emphyteutica ³⁾ seu censualia vel similia, quae in terra et dominio dicti baronis domini sui, a quo licentiam petiit, possidebat, cuicunque vendere arbitrio propriae voluntatis; bonis aliis, si quae forte libera sub dominio dicto tenebat, apud eundem dominum remanentibus absolute.

Jestližeby kdy sedlák neb měštěnin kterého pána neb vládyky wezma odpuštění, stěhowal se do země naše neb pána jiného: toho jemu přejem, kdyžkoli ²⁾ zboží své purkrechtnie aneb platné, kteréž w zemi toho pána, od něhož odpuštění žádá, držel, jinému dobrowolně prodá a osadí; a máli které zboží swobodné pod tím pánem, kteréž jest držal, muož za tím pánem toho zboží swobodně rehati.

LXXIX. De procuratoribus baronum.

Susceptum onus, quod sponte sibi quisque a principio duxerit eligendum, credere ⁴⁾ debuit patienter in novissimis tolerandum; nec semper licet ab eo propriae voluntatis arbitrio resilire, quod semel placuit gratis eligere. Sancimus itaque, baronum nostrorum procuratores, negotiorum gestores siye rerum administrato-

Ktož jest dobrowolně na počátku které břiemě sobě zwolil, měl jest wěděti i wěřiti tomu, že na konci má to břiemě trpěliwě nésti, ani kterou hodinu sluší od toho břemene neb práce swéwolně odstúpiti, ač je jednu sobě líbil a chtěl wóliti. Protož za práwo činíme, šafáři panští, wladaři neb jiní úředníci, když, z wlá-

1) *B.* alterius. 2) *P* 1. kdyžbykoli. 3) *JB.* emphyteuticaria. 4) *J.* credere.

res, aut alios quoscunque officiales eorum, cum de procurationibus aut administrationibus eorundem fuerint per eorum dominos requisiti ponere rationem, ipsorum quisque coram domino suo, cujus rerum sive officii administrationem vel procurationem gerendam suscepit, rationem ponere ¹⁾ vel se debite expurgare sive defendere sit astrictus. Equidem sibi debet merito imputare, qui jugo tali elegit colla sua submittere.

LXXX. De servitoribus regis se nobiles asserentibus.

Nostrorum fidelium distinctam progeniem, non confusam esse volentes, ne regiae serenitatis clementia ²⁾, quae secundum cujusque virtutes proprias aut generis dignitates decenter debet tribuere merita et honores, incerta quandoque prole seducta, regalis munificentiae gratiam atque compendia tribuat uni minus idoneo, quod meritis et condignis alius merebatur: praesenti constitutione sancimus: si quando aliquis ex servitoribus nostris se wladikonem duxerit asserendum, non facile sibi credi debet, quod ³⁾ leviter forte praesumpserit obtinendum; sed adhibitis et productis per eum septem testibus, ex eis tres eligantur per nostros officiales, qui de causa cognoscent, et praestito juramento deponant; qui si deposuerint ⁴⁾, quod progenitores et atavi servitoris hujusmodi fuerint ab antiquis temporibus wladykones, tunc demum liceat servitori praedicto testes alios, quos sibi viderit profuturos, contra regiae nostrae curiae te-

denie a služby své aby počet učinili, budú obesláni od pánuow swých, tehdy aby každý z úřadu swého neb wladařstwie, jímž jest wládl, učinil počet, a se wywedl, k tomu má držán býti; zacelo sám sobě má porokowati, ktož sám šiji swú swolil jest k té práci poddati.

Našich wěrných rozdielný rod chtiec nepohaněn býti, aby kráľovské Jasnosti milost, kteráž podle každého zvláštních jeho ctnosti aneb rodu duostojenstwie má hodně čest i zasluhowanie rozdáwati, wěděla, (neb newědúc častokrát jistého služebnikuow rodu, kráľovské Milosti štědrost dary své rozdáwá, a druhdy to dá méně hodnému, ježto hodný a statečný jest zaslúžil): tiemto ustanowením za práwo činime: jestližeby kdy kto z služebnikuow našich wládyku se načítal, nemá mu lehce býti wěreno, žeby lehce a wšetečně chtěl sobě snad to obdržeti; ale přijma a postavě sedm swědkuow, budte z nich tři wybráni úředníky našimi, aby ti o tu wěc rozeznali, a ti tři přisežte, že praprardičowé a dědowé služebnikuow těch od dáwných časuow byli sú wládyky; a potom pak podobně i hodně bude služebnikuow tomu proti kráľovského dworu našeho swědkóm jiné swědky, kteréž mu se zdáti budú, prowesti; a když jim los bude dán

¹⁾ B. facere. ²⁾ JB. clementiam. ³⁾ JB. crediderit, quid. ⁴⁾ T. non deposuerint.

stes producere; et sorte data, testimonium illorum admittatur, quos sors ipsa duxerit eligendos.

Quod intelligi volumus in casibus dubiis et incertis, non autem in notoriis et manifestis, in quibus omnino nullus servitorum nostrorum se wldykonem asserens audiatur, quantumcunque vellet testes producere quoquomodo.

a mietán, buď jich swědectwie dopuštěno, a zvláště těm, kteříž losem budú zwoleni.

A to chcme, aby bylo rozuměno w příhodách pochybných a nejistých o wldyctwie, ale ne o lidech známých a swědomých, w kterýchžto věcech swědomých žádný z služebníkuow našich, kterýžby se wldyků nazýwal, ačby swědky wywoditi chtěl, nemá slyšán býti.

LXXXI. Alia materia ad idem.

Declarando decernimus, quod si ¹⁾ quisquam servitor noster per testes idoneos non probaverit prius ²⁾ ab atavis suis se fuisse wldykonem, non licebit eidem contra testes pro parte regiae nostrae curiae contra eum productos aliquatenus alios testes inducere, sed omnino necessario habeat, (sicut etiam reperimus antiquitus observatum,) stare depositionibus eorundem.

Wyprawujice za práwo činime, že kdyžbykoli který služebník náš swědky hodnými neokázal, že od děduow swých bylbý wldyka, nebuď jemu slušno proti swědkuom našeho dwora královského, kteréž proti němu wywedeni budú, jiných swědkuow pro nic wěsti; ale úplně za to měj, jakož sme od staradawná shledali to zachowáno, přestaň na přísaze ³⁾ těch jistých swědkuow.

LXXXII. De proscriptorum expurgatione.

Defensionum facultas, quam non humanae inventionis provisione simpliciter, sed ipso primaevo jure naturae mortalibus constat competere, principis edicto non debet artari, nec ita faciliter passimque concedi, quod expertorum probatorumque virorum laudanda opinio maculetur. Hoc igitur edicto decernimus, quod ab antiquis observantiis et statutis sumpsit exordium: nemini trium consulum seu scabinorum notatione proscripito, sese defendere et ex-

Obrana statečná ne lidskú opatrností sprostného wymyšlenie, ale najprwotnějším právem a během přirozeným lidem smrteľným má dána býti, kniežetinú řeči nemá žádný tištěn ani hyndrowán býti, ani lehce uwěřeno má býti, by hodných a dokonalých mužow slavná powěst nárokem měla býti zmazána. Protož túto wýpowědi za práwo činime, aby žádný, když tři konšelé přisežní při tom budú, žeby kto psancem byl, proti nim se wy-

¹⁾ *J. B.* ubi quisque. ²⁾ *J. T.* praesens. ³⁾ *P 1.* pisare.

purgare volenti a proscriptione praedicta, id facere et expurgationem efficacem obtinere licere, nisi aliorum consilium consulum seu scabinorum ejusdem provinciae novem in numero sincera relatio et testimonium fide dignum coram rege vel alio, cui rex ipse specialiter id duxerit committendum, processerit firmiter pro eodem. Equidem rationabiliter opinari debemus, quod tam solemniter gestum exstiterit, id omni fraude versutiisque carere.

westi a očistiti nemohl, aniž wywesti se z toho řádně a skutečně bude moci; leč jiných konšel rada neb přísězných toho kraje dewět w počtu čisté zprawenie a swědectwie wiery hodné před králem, aneb komužby král to poručil, stane se. Zaceło s rozumem máme se domniewati, co se tak slawně děje, že tu žádné přewrhlosti ani lsti při tom nemá býti.

LXXXIII. De muliere infamata.

Si quando femina tantae malitiae sive fraudis temeritatem incurrerit, quod notatione consulum seu scabinorum solita proscripta fuerit, nec se defendere aut expurgare curaverit, vel aliter non potuerit: poenam perditionis dotalitii, fisci nostri commodis applicandi, et a regno nostro Boemiae exilii perpetui patiat. Benignius quidem nostra Serenitas agere in casu praesenti disponit, feminei sexus fragilitate pensata, quam patrata facinora, scelestis viris horrenda ¹⁾, nedum mulieribus, quas saltem naturalis pudor retrahere debuit, meruerint.

Jestližeby kdy žena takowé zlobivosti neb lsti we všetečnost upadla, žeby napsáním konšelským neb přísězných psancem byla, a se wywesti a očistiti nemohla ani tbalá, pokutu tuto wezme: wěno jejíe do naše králowy komory buď obráceno, a z králowství našeho Českého buď wěčně wypowiediena. Milostiwě a dobrotiwě také naše Jasnost w takowé příhodě, křehkost pokolenie ženského wáziec, zjednala jest, nežli kdyžby mužská zlost a prowinění stala se; ženám ne jakožto lepším tu milost činíme, kteréž aspoň přirozené stydliwosti hanba měla je od toho odtrhnúti.

LXXXIV. De potestate baronum in homines ipsorum.

Baronum nostrorum magnificentias et honores, diadematis nostri regalis decus et gloriam, sicut intactas stabilesque perpetuo volumus permanere: ita potestates eorum, juxta ²⁾ consuetudines approbatas antiquitus, certis conditionibus et terminis

Jakož pánuow našich mohutnosti i cti, naše králowské koruny chwálu i čest, pevně a neporušeně wěčně zuostati chceme: takéž mocnosti jejich podlé obyčejuw potwrzených od staradawna jistými příčinami a cíli chceme uskrowniti, aby

¹⁾ T. virorum orienda. ²⁾ B. secundum.
A. Č. III.

moderare; ne quos omnium morum venustate clarissima decet vivere, contingat potestatis eorum incertitudine lascivire. Hac igitur certa constitutione sancimus: auctoritatem omnimodam, (praeter justitiam personalem, quae semper regiae dignitati intelligitur reservata,) baronibus nostris regni Boemiae in eorum hominibus et bonis hominum ipsorum, sicut antiquis temporibus servatum fore comperimus, esse totaliter ¹⁾ attributam, exceptis casibus infra scriptis.

LXXXV. Ne aliquis baro vel nobilis eruat oculos homini suo vel alteri.

Non licet alicui baroni vel nobili suis vel alterius hominibus oculos eruere. Quod si quis tam immaniter gessisse convictus aut confessus extiterit: eo ipso regis indignationem in bonis suis et rebus omnibus se noverit incurrisse.

snad ti, jenž přejasnú poctivostí ctně žiwi býti mají, i neudálo se jim nejistotú mocí jich nepoctiwě žiwu býti. Protož jistým ustanowením za práwo činíme: moc wšelikakú, (kromě sprawedliwosti osobnie, kteráž wždycky králowskému duostojenství má zachowána býti,) pánóm našim králowstwie Českého nad jich lidmi i nad jich zbožím, jakož je od staradáwna bylo, takowůž dáwáme a jie pójčujem, kromě příhod dolepsaných.

Neslušť žádnému pánu, ani wládyce, by swým neb cizím lidem oči wymietal. Pakliby kto to ukrutenství učinil, a w tom shledán byl: ten jest upadl w nechut králowu, a zbožie wšecker jeho na Jeho Milost spadlo.

LXXXVI. Alia materia ad idem.

Siquis baro vel nobilis homini suo vel alii cuicumque nasum cum intermedio narium incidisse ²⁾ repertus extiterit: se, bonaque sua omnia, regiae gratiae sciat esse commissa.

Jestližeby který pán neb wládyka člověku swému neb ciziemu nos z chříepí uřezal, a w tom shledán byl: sám i se wším zbožím swým wěz že jest na králowě milosti.

LXXXVII. Alia ad idem.

Similiter cavere sibi debent barones et nobiles supradicti, ne quis eorum pompose se gerens, vel aliter humanae naturae sanguinem vilipendens, manum vel pedem trunco suppositum cuiquam abscindere per se vel alium audeat vel praesumat. Qui contra fecerit, poena consimili feriat.

Takěž warowati se mají páni i wládyky swrchupsantí, aby žádný z nich hrdě se drže, lidského pokolenie krwe lehce newáže, ruky neb nohy na špalek wložené žádnému neutínal, ani sám ani skrz jiného. Ktožby proti tomu učinil, pokutú a pomstú takowůž bude pokárán.

¹⁾ *B.* taliter. ²⁾ *T.* intercidisse. *J.* incidere.

LXXXVIII. ¹⁾ Sequitur de duello.

Cordi nobis est, arduam periculosamque duelli materiam terminis artare decentibus et certis regulis limitare, ne dignitatis eximiae regni nostri fideles, quos semper pacificos esse cupimus et locupletes, indignationem mortiferam regiae potestatis incurrant, seque et bona omnia periculo perditionis exponant; et quod non leviter est ferendum, posteris suis notam gravis erubescientiae derelinquant. Antiquam itaque super hoc observantiam imitantes, constitutione praesenti providimus decernendum, nulli omnino hominum cujuscunque praeeminentiae, dignitatis aut status existat, quemcunque alium provocare, compellere vel aliter appellare licere quomodolibet ad duellum, nisi tribus de causis aliqua proponatur: scilicet (1) si arguere velit eundem de prodicione, quod insidias vel tractatum fecerit in vitam regiae majestatis, vel in offensam aliam personalem, aut etiam illustris reginae, nec non filiorum filiarumve, fratrum etiam et sororum et aliorum omnium descendentium ex stirpe regali. (2) Si de datione, venditione vel alia qualibet concessione castri vel terrae ejusdem majestatis, vel tractatu seu conventionem ²⁾ dandi vel concedendi factis per eundem, quem ad duellum provocandum duxerit, cuicunque personae, absque regiae celsitudinis conscientia vel mandato; quo casu novem viri bonae opinionis et famae pro parte qualibet producantur, et jurati deponant, antequam

Na našem srdci jest, pilnú a nebezpečnú materii o sedanie nekakými cíli zřízenými súžiti a určenými právy rozšířiti, aby duostojenstwie našeho výborného králowstwie naši wěrní, kteréž wždycky pokojny býti žádáme a bohaty, w nelibost smrtedlnú králowské moci neupadli, a sami sebe i swého zbožie w nebezpečnost ztracenie neuwedli, a ježto těžce wáženo to býti má, aby budúcím swým poskwrny a známku těžké a hrubé stydlivosti neostawili. Protož následující w tom starého práwa zachowánie, tiemto ustanowením za práwo činíme: aby žádnému člověku, kteréžkoli duostojenstwie, powýšení neb stawu bud, žádného druhého popúzeti ani pobiezeti k sedanie neslušalo, leč pro některé z těchto tří příčin: totiž (1) haněliby koho o zradu; druhé učiniliby úklad o zdrowie a život Králowy Welebnosti, neb k úrazu jeho osoby jednal, aneb také žeby pósobil, přejasně kněžny, neb synuow, neb dcer, neb bratří, neb sestr, i jiných wšech, ktož sú pošli z kmene králowského. (2) Jestli také žeby kto potkán byl o dánie a prodaji a pójčecé hradu neb země králowské Welebnosti, a o to žeby rozmlúwal neb to jednal, na to najímal neb dáwal, aneb w tom žeby skutkem přestúpil ten, kohožby k sedání pobiezeti chtěl, kteréžkoli osobě bez wúole a prikázánie Králowy Welebnosti; w také příhodě dewět mužuw dobré powěsti a ctného domněnie s obú stranú bud postaweno,

¹⁾ Rubr. 88 chybí w T. ²⁾ J. tractatum seu conventionem.

dictis partibus in duello liceat dimicare. (3) Si etiam arguere intenderit de corrupta pudicitia regiae domus, quam intelligentibus notam, de honestate duximus subtrahendam.

a přisežte, prvé nežli strany sedati budú. (3) Jestli také žeby kto pokusil se haněti porušení stydliwosti a poctiwosti dworu králowa, kteréžto příhodu před rozumnými o také poctiwosti zatajujem.

LXXXIX. *Alia materia de duello.*

Praescriptis tribus casibus, quibus duellare permittimus, duellum fieri sic intelligi volumus et jubemus, si de communi ¹⁾ assensu et spontanea partium voluntate ad duellum processerint partes ipsae supradictum.

W předepsaných třech příhodách, w nichž sedati dopůštiemé, sedanie chcme aby to takto rozumieno bylo, i prikazujem, jestliže z společního swolenie stran obojích dobrú wolí k tomu sedanie strany chýlily.

Si vero appellata pars seu requisita alia de causis ipsis ad duellum, non consenserit voluntarie dimicare: tunc liceat appellanti seu vocanti appellatum seu vocatum ²⁾ jure ordinario, quod approbata consuetudo servare in talibus consuevit, citari et proclamari facere coram regia majestate, coram qua suam, ut moris est, justitiam consequatur.

Pakliby která strana, a zvlášť pobieděná, pro ty přičiny k sedání dobrowolně neswolila: tehdy měj práwo ten, ktož jest pobiezel druhého k sedání, prawým řádem, ježto jest potwrzeno od staradawna a w takových věcích zachowáno, aby před tím práwem, jakož obyčej jest, dowedl swé sprawedlnosti.

XC. *De duello nobilium.*

In duello debet considerari aequalitas personarum, ut nulli liceat, etiam in casibus jam praemissis ³⁾, alium nobilitate forte generis vel praeeminentia dignitatis se majorem ad duellum aliquatenus provocare. Et si quis generosus ab inferiori vocatus fuerit, non teneatur respondere vocanti, nec possit propterea redargutionem seu infamiae alicujus notam incurrere quomodo.

Při sedanie má znamenáno býti, aby byla rownost na osobách, aby žádnému neslušalo w příhodách swrchupoložených druhé vyššieho rodem neb duostenstwím powyšnějšiho nikoli k sedání pobiezeti; a jestližeby kto urozenější od sebe nižšieho k sedání pobiezen byl, nenie mu dlužen odpowiedati, ani muož proto které řeči neb hanby jmieti žádným obyčejem.

¹⁾ *J.* si decorum. ²⁾ *JB.* tunc liceat appellatum seu vocatum. ³⁾ *JB.* permissis.

XCI. Alia materia ad idem.

Jus antiquum regni nostri Boemiae, quemlibet nobilem majoris generis vel minoris, quantumcunque alteri nobili sibi in genere simili serviat vel majori, si voluerit admitti, loco sui potest ¹⁾ ponere duellantem.

Jest práwo staré království našeho Českého, každému urozenému, buď větčího neb menšího pokolenie, kteréhožkoli buď rodu, sobě rovného, chceli, muož postawiti jiného miesto sebe k tomu sedání.

XCII. De duello alia materia.

Antiqua regni nostri consuetudine comperimus observatum, quod in duello non potest ponere alium loco sui persona, quae, postquam fuerit in servitio regiae majestatis, a rege recepta licentia vilior facta, ad serviendum baroni vel cuicumque alii se transtulerit; contra vero, si servitor baronis recepta licentia, celsitudinis regiae se fecerit servitorem, effectus dignior, potest loco sui in duello habere debitum substitutum.

Ze starého obyčeje království shledali sme, ano zachováno, že osoba ta, kteráž w službě Královy Welebnosti byla, a od krále odpuštění wzała, jsúc již ponížena k službě pánu neb komužkoli jinému, nemož w sedání jiného miesto sebe postawiti. A zase kdyžby služebník panský, wezma odpuštění, králowě wýsosti za služebníka se přikázal, jsa tiem duostojněji učiněn, muož miesto sebe w sedání mieti neb postawiti hodného zástupci.

XCIII. De civibus jus teutonicale ementibus.

Si civis quilibet jus emphyteoticarium seu teutonicale, quod vulgariter dicitur purkrecht, in terra alicujus nobilis seu baronis emerit, quamdiu quotiesque ibi sederit seu habitaverit, vel alias in dicta terra repertus exstiterit, omnimodae potestati dicti baronis absolute sciat se esse submissum, quam non debet regalis auctoritas quomodolibet impedire. Ubi autem onera ipsius potestatis declinare decreverit, petita licentia, possit libere infra ²⁾ annum et diem unum (non ultra), a die petitae licentiae numerandum, jus dictum

Jestliže měštěnin kterýkoli práwo své, ježto slowe purkrechtie, w zemi některého pána nebo šlechtice kúpí, donížkoli na tom sede neb tu bydliti bude, úplně wěz a prostě, že je moci a práwu toho pána poddán, a na té moci žádným obyčejem královska moc nemá tomu pánu překážeti. Pakliby obtiežení panského kdy zniknutí chtěl: wezma odpuštění, počítajíc, práwo své komužby chtěl prodati neb toho sstúpiti muož, a w tom roce a dni učiniti tak jest zawázán. A tůž wuoli má jmiěti pán neb šlechtic, z welebnosti

¹⁾ B. loco sui ponere. ²⁾ B. post.

cui voluerit vendere vel concedere quomodo. Quod facere similiter est astrictus infra similem terminum, ad voluntatem dicti nobilis vel baronis, a die manifestatae ¹⁾ voluntatis ipsius dicto civi computandum. Alioquin termino lapsa praedicta bona dicti juris baronis ²⁾ compendio veniunt applicanda.

našie a swé wuole učiniti tomu měštěni-
nu do téhož času. Pakliby ten čas minul,
a toho sobě nedokonal, zbožie to má na
toho pána spadnutí.

XCIV. De stupro et adulterio.

Subditos nostros honeste vivere cupimus et pudicos. Et licet jus omne violentus offendat: ille tamen gravius videtur invadere, qui virginis castitatem aut pudicitiam honestae matronae violat. Ideo sacro praesenti sancimus edicto, si quis deferatur furoris ardore commotus virginem violenter stuprasset, vel aliam honeste viventem feminam violenter oppressisset: confestim talis virgo vel femina debet in loco commissi delicti, si habitabilis est, alioquin habitabili propinquiori, publice comparere, lacerare peplum, et alta voce conqueri et clamare contra hujusmodi oppressorem, coram probis hominibus dicti loci; deinde querimoniam regis officialibus facere specialem. Ad cujus querelam iudex curiae nostrae dictum delatum capi faciat; quo forte negante crimen objectum, forma subscripta, quam antiquitus observatam invenimus, consuevit in regia curia iudicium diffinire: videlicet exigere a muliere hujusmodi juramentum ³⁾, quod taliter stuprata vel oppressa fuerit. Quo praestito, delatus idem, si contra objecta se defendere voluerit, pro defensione sua ju-

Žádáme, aby poddaní naši počestně ži-
wi byli a w stydliwosti. A ačkoli násilník
wšeliký práwo ruší a boří: wšak najtiež
ten proti práwu čini, kterýž čistotu pa-
nenskú a poctiwost počestné matky (ruší).
Protož swatým tiemto ustanowením za
práwo činíme: ktožby koli bláznowým za-
pálením hnut jsa, i swědčen byl, žeby
panně násilě učinil, neb jinú ženu, ježto
je ctně žiwa, násilím podáwil: inhed ta-
kowá panna neb žena na tom miestě, kdež
se jí to stalo, jestliže tu lidé bydlé, aneb
i w jiném miestě, kdežby odtud najbliž
lidé bydlili, zjewně má se okázati, šlojier
trhati, a wysokým hlasem křičeti a žalo-
wati proti takowému násilníku před do-
brými lidmi toho miesta. Potom má krá-
lowým úředníkuom žalobu zwláštni učini-
ti. K ježto žalobě hofrichtěř náš toho,
na kohož jest žalowáno, kaž jieti, a jest-
liže snád popří winy, spôsobem a řádem
podepsaným, kterýž od staradawna jest
zachowán, na králowském našem dworu
súd ten konati má. Najprw požádaj od
té žený přísahy, žeby tak porušena neb
podáwena byla. Když jí učini, tehdy ten,

¹⁾ *J.* manifestae. ²⁾ *T.* bona dicti baronis. ³⁾ *T.* argumentum.

rabit, et secum sex testes habeat ¹⁾ famae bonae et opinionis. In quo si defecerit, criminis reus factus, capite punietur, et bona ejus seu hereditas confiscabitur; si vero probaverit, absolutus libere abeat ²⁾.

na kohož jest žalowáno, budeli se chtieti z toho wywesti, na očistu swú wstúpi, a wejde, a s ním šest swědkuow jiných zachowalých s dobrú powěstí. Jestliže toho swědomie jmieti nebude, winen ostane, a hlavu ztratí, a zbožie jeho neb dědictwie do králowy komory (bude) obráceno; pakliby odwedl, že je newinen, swobodně muož pryč odjiti.

XCIV. De filiabus contrahentibus matrimonium contra parentum suorum voluntatem.

Si ignorantibus vel, quod magis est, contradicentibus parentibus filia sibi maritum assumpserit, vel alias viro se copula carnali junxerit, super quo per parentes ipsos querimonia in judicio deferatur: si sponte id filia fecerit, et ipsa et maritus, de antiqua regni consuetudine, palo affixi subire supremum iudicium cogebantur, hereditatibus eorum ad fiscum regium devolutis.

Jestližeby bez wědomie aneb proti wuoli otcowě a mateřině dcera muže sobě pojala, neb ciziemu muži tělesným poznáním se spojila: o to žaloba w súdu od přátel když bude wznešena, jestliže je dobrowolně dcera to učinila, tehdy ona i ten muž z starého obyčeje královského, jsúc zahrabáni, podstúpiti súd najvyšší byli jsú přinucowáni, a dědictwie jich do komory králowy přísluší.

XCVI. De puellis matrimonium contrahere volentibus.

Parentibus non extantibus, pudoris honore servato, non debent puellae inconsultis et contradicentibus fratribus, vel eis deficientibus, patruis vel avunculis, quibuscunque viris nubere, aut quod gravius est ferendum, illos ³⁾ carnaliter quoquomodo cognoscere. Quod si qua mulier sponte fecisse constiterit, et per dictos fratres vel patruos judicialiter querela proposita fuerit: ipsa, virque dictus, confiscatis bonis, pali affixione mortem subire consueverant corporalem.

Kdyžby rodičuow, tociž otce a mateře nebylo, děwečky zachowaním stydlivéctnosti nemají bez rady bratrské a proti jich wuoli, neb sešliliby bratřie, ale bez strýcowské nebo také i wnukuow wuoli za muž se wdávati, aneb to tiež jim má trpieno býti; pakliby která žena dobrowolně w tom účinku byla shledána, a od swrchupsaných bratří neb strýcuow súdem žaloba bude proti ní vydána: ona i muž ten, obrátíc do králowy komory zbožie jich, smrt tělesnú podstúpiti a wedle obyčeje zahrabáni býti mají.

¹⁾ J. B. testes alii famae. ²⁾ J. capite puniebatur — confiscabatur — abibat. B. punietur, — confiscatur — abibat. T. punietur, — confiscabatur — abeat. ³⁾ JB. in illos.

XCVII. *Alia materia ad idem.*

Quae proxime sunt relata de mulieribus inconsultis parentibus, fratribus vel patris nubentibus, ad puellas virgines in nuptas penitus trahi, debent intelligi tantummodo; non ad viduas, quae nubant in domino, arbitrio liberae voluntatis.

Řeči, kteréž sú nyní praweny o ženách, ježto bez rady swých rodičuow, bratři neb strýčuow se wdávají, to má rozumieno býti o dievkách pannách newdaných, ne o wdowách, kteréžto mohú se wdáti we jméno boží podlé swé wuole.

XCVIII. *De judiciis puellarum praedictarum.*

Judicia de praedictis puellis et viris fienda; intelligi debent esse discreta ¹⁾; videlicet si puella delinquens taliter de genere militari aut civium aut supra ²⁾ fuerit, tunc iudicium ad regis curiam solam pertinet incessanter; si vero generis inferioris exstiterit, tunc ad justitarios seu correctores una cum villico regio provinciae illius, in qua dicitur deliquisse, idem iudicium intelligitur pertinere.

Šúdy o swrchupsaných dievkách a mužích mají rozumieny býti opatrný a rozšafný; tociž budeli dievka, kteráž tak zawini, z rodu rytieřského neb městského, tehdy súd na samu králowu komoru bez pochyby přísluší; pakli rodu nižšího bude, tehda na poprawce neb tresktatele s wla dařem králowým krajiny té, kdež se provinění stane, týž súd že na to sluší, má rozumieno býti.

XCIX. *De bonis propter excessus confiscandis.*

Bona seu hereditates delinquentium, quas quaeve propter diversa crimina in pluribus constitutionibus nostris iussimus confiscari, modo subscripto debere intelligi declaramus: videlicet, si bona hujusmodi sint libera, vel alias sub dominio nostro, vel emphyteotesi tenentur, ea ad fiscum regium decernimus pertinere; si vero emphyteotica ³⁾ vel censualia, aut alias in oppidis seu terris baronum nostrorum vel nobilium situata, ea dominis, quibus jus emphyteoticum aut census debetur, vel in quorum terris seu dominio bona consistunt, intelligimus et volumus applicari.

Zbožie nebo dědictwa těch, ježto provinili, kteráž sme pro rozličné winy we mnohých práwích a ustanoweních našich prikázali do naše komory obrátiti, během w dolepsaným chcme, aby to rozumieno bylo takto: tociž jsúli ta zbožie swobodná, pod panstwím naším, neb purkrehtnie, mají i usuzujem, aby do králowy komory slušela; pakli jsú purkrehtnie, platná neb úročnie, w městech neb na zemi pánuow našich neb wládyk zasazena, ta zbožie pá nóm těm, kteříž purkreht na nich mají a úrok s nich berú, do jich komory chcme aby byla obrácena.

¹⁾ *J. distincta.* ²⁾ *J. T. civium, vel ut supra.* ³⁾ *JB. emphyteotica.*

C. De petitione debitorum.

Siquis aliquem quocunque genere debitorum sibi dixerit esse obligatum, jus suum per citationes legitimas et alias consueto iudicio prosequatur, non autem, ut quidam fecisse dicuntur, opinionem illius maculet infamando. Quod si fecerit, sex septimanis ¹⁾ disciplinam regiam regis arbitrio patiatur.

Jestližeby kto prawil na druhého, žeby mu kterým dluhem powinen byl, wediž práwo swé súdem, póhony a jinak, jakož obyčej jest, aby jeho cti a powěsti nehaněl ani hyzdil, jakož někteří prawie, že sú činili. Pakliby mimo to učinil, takowý má trpěti kázeň králowu wedle Jeho Milosti wuole.

CI. De jure regio in abbatum electione.

Antiquo jure regni nostri cavetur, quoties abbas vel praepositus aliquis eligetur, antequam possessionem jurium monasterii vel praepositurae realiter adipiscatur, quod talis electus unum dextrarium valoris XX. marcarum argenti celsitudini regiae debeat praesentare, cui regalis munificentia duxerit concedendum.

Z starého práwa králowstwie našeho jest zachowáno, kolikrátkoli opat neb probošt který wolen by byl, prwé nežli w drženie práw kláštera neb proboštwie uweden bude, má kuoň, tociž oř, ježtoby za XX hřiwen stříbra stál, wýsosti králowské dáti, anebo komuž JM^t rozkáže.

CII. De querelis contra regios officiales.

Siquis exponere querimoniam contra procuratores nostros sive provinciarum justitios, qui vulgariter dicuntur poprawczones, voluerit, regiae majestatis praesentiam adeat, vel iudicis curiae auditorium quaerat. Qui coram se partibus evocatis, simul cum kmetonibus merita causae diligenter examinent; et si dictum procuratorem seu justitium injuriam intulisse conquerenti reperierint, quantum ad res ²⁾ pertinet, iudicium ferant, et ablata si sunt restitui faciant querulanti, et alia quaeque damna et sumptus debite resarciri. Persona vero, si casus hoc poposcerit, per solam Majestatem regiam corrigatur.

Jestližeby kto žalobu učiniti chtěl proti úředníkóm našim neb proti poprawcím: ten přistup před Králowu Welebnost, neb před hofrichtěře, žádaje pomoci; a ten powolaj stran před se s kmety, tu při pilně rozeznajte; a jestližeby ten úředník neb poprawce žalujícímu křiwdu učinil, a to shledáno bylo: jestliže se zboží neb statku dotýče, osadte jím súd, a jsúli které věci pobrané, ať wrátiti káže žalujícímu, a jiné kterékoli škody budte a náklady, řádně nawrátiti; a osoba ta, jestližeby čas toho byl a přičína, samú Králowú Welebností má kázána býti.

¹⁾ J. septimanas. ²⁾ T. eos.
A. Č. III.

CIII. De querelis contra villicos regales.

Qui a villicorum nostrorum aliquo se passum injuriam dicere voluerit, nostrae curiae iudicis auditorio ¹⁾ implorato, cum dicti iudicis literis aut nuntio locum repetat, ubi habitat villicus supradictus. Qui simul et kmetones villanorum dicti loci querelam examinent, et super ea, quantum ad res pertinet, iudicium ferant; personali iudicio, si casus exegerit, soli curiae iudici reservato. Et si forte querelans dictorum kmetonum et villici actum iudicium non probaret, liceat ei super eadem querela vel causa ad dictum iudicem curiae habere recursum, qui ordine debito, vocatis coram se partibus supra expositis, faciat justitiam expeditam.

CIV. De bonis, quae ad regiam cameram dicuntur devoluta.

Bona, quae ad regiam nostram cameram devoluta dicuntur quacunque ratione vel causa, debet iudex nostrae curiae, statim cum ad illius notitiam pervenerit, ad manus curiae dictae recipere, seque de ipsis intromittere per nuntios nostros, et servari custodiri que facere diligenter, nullam de his distractionem seu diminutionem fieri quoquomodo passurus; deinde in foro Pragensi, et in alio propinquiori ipsis bonis, facere voce praeconia publice proclamari, qualiter de bonis, quae quondam fuere talis N. velut ad regiam cameram devolutis, se debite intromisit; super quibus, si quis jus aliquod se habere credat, infra ³⁾ dierum XIV terminum coram

Ktožby pravil, že od vladařuow našich křiwotu kterou trpí, žádaj pomoci hofrichtěre našeho; a vezma listy od něho aneb posla jeho, dojde k vladaři tomu, a hofrichtěř i kmetowé miesta toho pilně tu při rozvažte, a jestliže se statku dotýče, učinite jim súd; osobný súd, budeli příčina, samému hofrichtěři zachowajice ²⁾. A jestližeby jich ti kmetowé sami w súdu rozděliti nemohli, mohú zase před hofrichtěre ti, ktožby žalobu wedli, útočiště jmiti; kterýžto během řádným stran před se powolaje, žaloby a pře wyslyše, obojim učin sprawedliwě.

Zbožie, kteréž do naše králowy komory pravie žeby spadla kterýmžkoli obyčejem neb příčinú, má hofmistr náš inhed, když to naň zneseno bude, k našemu dworu wzieti, a w ně se uwázati posly našimi, a jeho chowati i ostřiehati welmi pilně, nedopúštěje žádného roztrhání ani kterého ujímání na něm žádným obyčejem; potom trhém w Praze neb w najbližnějším městě, kdež to zbožie leží, biřicem kaž prowolati, že je se w zbožie, kteréž jest někdy bylo N., ježto je do králowy komory spadlo, řádně uwázal. Paklíby kto proti tomu pravil neb mněl, žeby práwo které k tomu jměl: we čtrnácti dnech před hofrichtěřem w Praze má se

¹⁾ T. adjutorio. ²⁾ P 1. učinite jim súd osobným súdem, a budeli příčina, samému hofrichtěři súd zachowajte. ³⁾ B. juxta.

eo apud Pragam curet, ostensurus de jure suo legitime, comparere. Quod si nullus infra ¹⁾ dictum terminum comparere curaverit, tunc secundo et ultimo ac tertio peremptorie consimili forma et dierum spatio terminus assignetur. Post cujus peremptorii lapsum, nullo infra praedistinctos terminos comparente, bona praedicta per adjudicationem baronum camerae nostrae maneant confiscata.

§. 1.

Post peremptorium veniens ad judicem ²⁾ nostrae curiae, jus aliquod se habere dicens in bonis, quae ad regiam cameram sunt devoluta et jam per eundem judicem capta dicuntur, nullatenus audiatur; nisi per argumenta evidentissima aut testes idoneos posset ostendere, quod a die primae proclamationis, et subsequenter continue per totum tempus trium dilationum, absens a terra fuerit, propter quod non potuerit, prout est verisimiliter praesumendum, ad ejus notitiam proclamatio pervenire ³⁾, nec infra proclamatos terminos comparere. Quo casu, probata prius absentia praedicta, licet ei infra totidem terminos et intervalla dierum, a die regressus ipsius in terram ipsam numerandos, si voluerit, legitime comparere et jus suum prosequi condecenter.

§. 2.

Si quando infra terminum quis comparens legitime, in bonis, quae ad nostram cameram devoluta dicuntur, quacunque ra-

okázati, i právo své po druhé i po třetí konečně sám osobně. podle řádu a počtu dní, jakož jest uloženo. Pakli toho zavitého roku čas wedle položení wynde, a strana se neokáže, zboží to z prisúzení panského do komory naše má obráceno býti.

§. 1.

Když ten čas wynde zavitý a mine, ten, ktožby pravil, žeby právo měl k tomu zboží, kteréž jest do královny komory spadlo, a již to zboží hofrichtěř žeby držal, přijda k našemu hofrichtěři, nemá nikoli slýchán býti, lečby dowedl znamenitými a hodnými swědky, že ode dne prwnieho prowolání až přes ten celý čas nebyl jest w zemi, a proto že jeho nemohlo to prowolání dojíti, jakož to dobře podobné jest, a tak že w těch časích k tomu nemohl státi. W té příhodě, když najprvé okáže, že jest w zemi nebyl, má jemu i slušie tolikéž roku i dní, ode dne wrácení jeho do země počítajíc, býti přidáno, jestližeby chtěl sám státi a právo své prowesti.

§. 2.

Jestližeby kdy w tom času swrchupsaném kto se řádně okázal k tomu zboží, kteréž do naše královny komory spadlo,

¹⁾ *J.B.* juxta. ²⁾ *Slova ad judicem chybí w JB.* ³⁾ *B.* devenire.

tionem ¹⁾ jus melius quam nostra curia se habere monstraverit: veritate reperta, factaque sibi adjudicatione bonorum ipsorum per barones, ut decet, volumus et jubemus eidem bona omnia supradicta ex integro, omni diminutione cessante, per judicem nostrae curiae resignari.

§. 3.

Si quis post adjudicationem bonorum, quae ad nostram curiam devoluta fuerint ²⁾, per barones curiae nostrae factam, iudici aut nuntiis dictae curiae de bonis ipsis se nostro nomine intromittentibus, spiritu temeritatis tantae assumpto, contradixerit, nec illis condescendere voluerit: ex tunc rebellis et proditor regiae majestatis infalibilibiter censeatur et ab omnibus reputetur. Si vero ante adjudicationem, comparando scilicet infra statutos terminos, et de jure suo, quod habere se dicit super bonis ipsis, cum nostra curia litigando, hoc fecerit: tunc non de rebellionem, sed de sumptibus nostrae curiae satisfacere ³⁾, et interesse dumtaxat dictae curiae teneatur.

CV. De castrorum vel munitionum devolutione.

Si castra vel munitiones aliae in bonis, quae nobis dicuntur devoluta, consistant, pro quibus custodiendis forte, vel aliter, sumptus nostra curia fecerit, et ex post facto alius melius jus habere in illis repertus extiterit: debet eadem curia dictos sumptus sibi, non alii, imputare.

a právo lepšie nežli naše komora že má žeby okázal: pravdu zvědúc, když mu se přísúzenie stane ode pánuow, jakož sluší, chceme i prikazujem, aby to zbožie swrchupsané zcela beze všeho umenšenie od našeho hofrichtéře jemu bylo vzdáno a postúpeno.

§. 3.

Jestližeby kto po panském přísúzenie kterého zbožie, do naše komory kteréž jest spadlo, hofrichtéřowi neb poslóm ode dwora, kteřížby se w tom zbožie jménem našim uwazowali, úmysl všetečnosti takové wezma, proti witi se chtěl a jim stúpiti nechtěl: tehdy protiwnik takowý má ode všech za zrádci Králowy Welebnosti bez pochyby jmien a držán býti. Pakli by prwé, doniž páni neodsúdie, on podlé rokuow stoje uložených ku práwu swému, kteréž prawi že má o to zbožie, s našim dworem se súde, to učinilby: tehdy ne z protiwenstwie, ale z nákladuow toliko má k němu zřieno býti, a k tomu má držán býti.

Byliliby kteří hradové neb twrze na tom zboží, kteréž prawie, žeby na nás spadlo, pro kteréhožto hradu neb twrze chowanie kterakkoli náš dwuor náklady by učinil, a potom, kdyžby se to stalo, jiný žeby lepší právo k tomu okázal: dwuor náš má těmi náklady hynúti, a sám sobě a nižádnému jinému z nich porokowati.

¹⁾ *Slowa* quacunq[ue] ratione *chybí w JB.* ²⁾ *JB.* erunt. ³⁾ *JB.* sed de sumptibus et interesse dumtaxat.

CVI. Bona caduca per quem debeant gubernari.

Hereditate quacunq̄ue ad regiam cameram devoluta, bona ipsius mobilia per quemquam nolumus occupari, sed illa ¹⁾ per nuntios seu iudicem nostrae curiae, sicut ipsa hereditas debet ²⁾ gubernari. Qui vero quidquam ex dictis bonis ausus fuerit surripere, jus regium se noverit offendisse.

Dědictwie kteréžkoli do králowy komory by spadlo, z statku toho dědictwie mowitého nechcme by kto bral neb se weň wázal, jediné hofrichtěř náš neb poslowé dworu našeho, kteříž to dědictwie zprawowati mají. Pakliby kto co z toho zbožie wšetečně směl ukrasti, má wěděti, že je urazil králowo práwo.

CVII. De unione bonorum.

Sicut volentibus est permissum bona et hereditates suas aliis concedere, tabularum forma servata: sic et illa bonis alterius unire et communicare nullatenus denegatur, dummodo communicantes et unientes invicem taliter bona sua solemnitate debitam servare non omittant, quod ea ad terrae tabulas debite apponantur, et adeptio possessionis et proclamatio ³⁾ locis et dilationibus congruis subsequantur, prout aliis constitutionibus nostris plene cavetur.

Jakož se dopúštie tým, ktož chtie, aby zbožie swá a dědictwie jiným wzdávali a we dsky kladli řádem zachowalým: též také přejem, aby ta zbožie mohla se na spolek sstúpiti s druhým, a toho nikoli nemá bráněno býti, kdyžby pak společníci spolubydléc na těch zbožích, slawnosti a zachowánie řádného, což ke dskám přísluší, neopúštěli, aby we dsky zemské řádně wloženo bylo, a přijetie neb společenie toho zbožie aby se stalo prowoláním řádným pod časy, jakož pak to w práwích a ustanoweních našich plněji bude powědieno.

CVIII. Alia materia de unione.

Si uniti in bonis eorum separati habitant, sumptusque quisque separatos faciat et in diversis castris vel locis aliis: non propterea intelligatur unio fraudulenta vel simulata, dummodo probare possint, si necesse fuerit, per testes idoneos coram baronibus, quod alias in damnis et emolu-

Jestližeby ti, kteříž na spolek se sstúpili zbožím, každý obláště bydlel a ztrawu i náklad každý obláště swuoj jměl, buďto w rozličných miestech, neb na jiných hrádích: ne proto rozumieno buď, by to lestný spolek byl neb pokrytý, kdyžby jedné dowesti mohli, byloliby potřebie toho,

¹⁾ JB. illam. ²⁾ J. curiae ipsa hereditas plana debet. ³⁾ JB. proclamatis.

mentis omnibus uniti participant et contribuunt.

přede pány swědky hodnými, že w škodě, w zisku jsú na spolce, a jeho požítwají i nakládají.

CIX. *Alia materia de unione.*

In bonis se dicentes uniti, licet in uno eodemque loco vel villa sedentes seu larem foventes, si tamen eorum quisque bonorum suorum administrator et rector existat, et sumptus separatos faciat, separati sunt potius judicandi, nec unionem alleganti credetur, nisi testibus idoneis plene probaverit, quod unio ipsorum, non obstante divisione vel separatione praedicta, sine omni figmento, simulatione et fraude procedit.

Ktožby prawili, žeby zbožím na spolce byli, ačby pak w jednom miestě neb w jedné wsi seděli, neb w jednom dvoře bydleli, jestli wšak žeby každý z nich zboží swé spravowal, a náklady zvláštne činil: ti mají spieš rozdielní než společníci jmieni a wěření býti, lečby swědky hodnými plně dowedeno bylo, že spolek jich, ačkoli rozdielně bydlé, jest beze wšielsti i pokrytstwie.

CX. *Alia materia de unione.*

Si hereditas alterius unitorum in bonis propter crimina per eum forte commissa veniat confiscanda: tunc aequali facta divisione bonorum omnium simul unitorum, pars sua ad regiam cameram devolvatur, parte reliqua penes alium consocium illaesa et solida remanente.

Jestližeby dědictwie kterého z společníkuow w zboží pro winu jím učiněnú spadlo do králowy komory: tehdy zároveň rozděléce to wšecko zboží společné, winného strana do králowy komory spadne, ale strana druhá při towařiši druhém celá a beze wšeho úrazu má nechána býti.

CXI. *De solutione census per Judaeos.*

Judaei quicumque, licet in bonis nobilium residentes, in census solutione ad cameram regiam pertinent pleno jure. Et si quis forte quoquo temeritatis spiritu praesumeret contra facere vel defendere, quominus ad solutionem dicti census ipsi Judaei dictae camerae sint astricti, velut rebellis majestati regiae puniatur ¹⁾.

Židé, kteřížkoli zde na zbožích vládyčích by seděli, úroka placením do králowy komory (náležejí) plným právem. Pakliby snad kto wšetečně proti tomu směli učiniti, jich brániec: ti jakžto protiwníci Welebnosti Králowské mají kárání býti, a přes to wždy Židé ku plnění těch úrokuow do králowy komory jsú zawázáni.

¹⁾ *J. rebelles — puniantur.*

CXII. ¹⁾ De hereditatibus Judaeorum.

Si quam hereditatem alicui Judaeorum occasione debitorum suorum venire contingat, illam vendi vel alienari quomodo libet non licebit sine regia licentia speciali; quam demum ad cameram nostram non est dubium arbitrio regio de jure regni et consuetudine approbata debere devolvi.

Jestližeby kterému Židu za dluhy které dědictví se dostalo, toho prodati ani utratiti žádným obyčejem jemu neslušie bez wuole a odpuštění králowa zvláštneho; kteréžto dědictwie potom bez pochybenie do komory naše z wuole králowské a právem králowstwie i z obyčeje potvrzeného má spadnutí.

CXIII. De hereditatibus emptis.

Hereditatem, quam quisque emerit, cujuscunque conditionis, dignitatis aut status emptor existat, eo jure, hisque libertatibus vel oneribus sciat se tenere debere, quibus praedecessores sui tenere consueverant et debebant; cum juris ratio hoc exposcat, rem quamlibet ubique transire cum suis onere et honore.

Dědictwie, kteráž kto kúpí, jakéhožkoli buď řádu, duostojenstwie neb stawu ten, ktož ta kúpí, toho práwa i těch swobod neb obtieženie wěz že se má držeti, kterýchž sú se předci jeho drželi. Neb rozum práv toho žádá, aby každá wěc wšady šla s swú ctí i s swým břemenem a prací.

CXIV. De bonis claustralibus.

Singuli abbates, praepositi vel priores quorumcunque monasteriorum vel claustrorum, (quae deo propitio in regno nostro Boemiae sunt plurima,) bona et jura, quae a praedecessoribus nostris Boemiae regibus illustribus seu ducibus, aut etiam quibuscunque personis aliis dicti regni receperunt, et quae sub dominio regio tenere noscuntur, singulis regibus semel saltem in vita cujusque regis recognoscere debeant omnimode, sicut antiqua consuetudine reperimus observatum, et novas literas confirmationum vel approbationum

Wšickni opatowé, probosti neb přeworowé kterýchžkoli buď klášteruow, ježto s božie pomocí w králowstwie našem jsú mnohá, zbožie a práwa, kteráž od předkuow našich králuow Českých přejasných, wéwod neb také i od jiných osob toho králowstwie přijali jsú, a ta práwa swědomé jest, že pod panowáním králowým mají býti držena: ti wšickni každému z králuow aspoň jednu w životě a za zdrowie každého krále mají okázati swá práwa, jakožto z starého obyčeje shledali sme zachowáno, a nowé listy na potvrzenie a

¹⁾ T. chybí r. 112.

a singulis obtinere. Quod si facere omiserint, sciant se bonis praedictis ad tempus infallibiliter carituros, per regiam cameram conservandis, donec confirmationum literas obtinuerint et recognitionem fecerint supradictas.

ujistěnie ode wšech mají sobě obdržeti. Jestližeby toho neučinili, a to opustili: wězte bez pochyby, že zbožie těch za chvíli nebudú jmieti, a do králowy komory budú zachowána, doniž listuow potwrzenie sobě nedobudú, a přiznání i práv swých okázanie neučinie, jakož jest swrchu powědieno.

CXV. ¹⁾ De proscriptis.

Veneranda decrevit antiquitas, quam consuetudo longissimis temporibus servata probavit, de publicis aut arduis criminibus diffamatos ac notatos per consules seu scabinos provinciarum proscribi, et proscriptos demum, ordine servato, supplicii ultimi poena damnari. Quod secundum antiquam observantiam declarantes, sancimus, nullis consulibus seu scabinis cujuscunque regionis seu patriae licere proscribere vel proscriptos notare aliquem terrae nobilem seu baronem; possint tamen, si quem ex dictis nobilem proscribendum invenerint, baronibus justitiariis et correctoribus illius provinciae nunciare atque deferre; qui talem eis per consules nunciatum debent omni occasione remota Majestati Regiae intimare.

Poctiwá dáwnost za práwo usúdila obyčej ten, kterýž jest z dáwných časuow zachován i potwrzen, o zjewných a hrubých winách, jimížby narčeni byli aneb psáni od konšel neb přisežních kterých ježtoby psanci byli, pro něžto potom podle řádu a práwa na smrt měliby odsúzeni býti; ten běh podle zachování starého wyprawující, za práwo činíme, aby žádným konšelóm ani přisežným nižádné krajiny neb vlasti neslušalo psancem wyhlásiti ²⁾ žádného pána zemského neb vládky; mohú však, jestližeby kterého z vládk neb pánuow psancem jměli znamenati, jestližeby jej našli neb optali, pánom poprawcím a tresktatelóm té krajiny zjewiti a powědieti. A ti páni takowého konšely oznámeného mají, odwrhúc všicku omluwu, Králowě Welebnosti powědieti.

CXVI. De proscriptione baronum.

Barones justitiarii et correctores cujuscunque provinciae debent baronem alium unumquemque, qui proscribendus fuerit, proscribere et nominare proscriptum, ne

Páni poprawce a tresktatelé wšeliké krajiny mají pána wšelikterého, kterýžby psancem byl, znamenati za psance, aby spravedlnost, kteráž všem má býti obecna,

¹⁾ *Rub.* 115. *chybí w T.* ²⁾ *P* 1. psancem býti.

justitia, quae cunctis debet esse communis, quamque nostris temporibus coli assidue volumus et tenaciter observari, alicujus singularitate personae a recto tramite declinetur.

kterůž také za časuow našich mieníme ctíti a zachowati, chcem tomu aby ta spravedlnost byla zachována, aby pro jednu zvláštní osobu od pravé cesty nebylo odchýleno.

CXVII. De accusationibus civilibus super spolio, rapina et furto.

Civiliter agere volentibus, qui forte criminum poenas humanae intuitu pietatis abhorrent ¹⁾, jus suum prosequentes ²⁾ potius quam vindictam, de approbata consuetudine dicti regni sunt parata remedia, quae omnibus fidelibus nostris, sicut decet nostram justitiam esse, communia intendentes et nemini variare licere, sancimus: quodcumque aliquis spoliatus querimoniam civilem, illatum sibi damnum per ³⁾ spoliū, vel restitutionem rerum ablatarum petendo, facere disposuerit: hoc infra septimanas duas, diem commissi spoliū immediate sequentes, beneficiariis iudicis ⁴⁾ sive czudae, ad quem pertinet, notificare procuret, coram eis protestando decenter, quod pro praemissis intendit citari facere spoliatorem, et super eis jus suum prosequi tempore opportuno.

Ktožby chtěli městsky se obchoditi, ježto snad pomsty winu a slitování člověčieho w mrzkosti mají, práwo své wiece wedúce nežli pomstu, z potvrzeného a zachovalého obyčeje králowstwie řečeného proti tomu jsú lékařstwie připrawena, kteráž owšem našim wěrným jakož sluší spravedliwě na poprawu mieníce že mají býti obecná, a žádnému nesluší jich změnit: za práwo činíme, kdyžkoli kto, jsa oblúpen, žalobu městskú, že mu se škoda stala, aby mu to wráceno bylo, což mu pobráno, učini: to inhed we dwú nedělí, ode dne, když je oblúpen, pořád čtúc, na úředníky a na sudie zemské wznese, jimžto příslušie, a před nimi osvědč a ohlas, že rádně toho lúpežníka o ty věci mieni pohnati, a proti němu časem swým prawdu swú i práwo wésti a konati.

CXVIII. De notificatione et protestatione spoliū.

Spoliatus, notificatione et protestatione factis coram beneficiariis czudae, debet a distributore minorum camerariorum seu bedellorum unum bedellum petere et recipere ad citandum; quo simul sibi assistente, eum quem citare decrevit, cum querimonia integra vel signo ipsius que-

⁵⁾ Oblúpený, když oznámí a osvědčí před úředníkem, ježto slowe sudí, má od toho, jenž menšie komorníky rozdává a pónončie, pónončieho požádati a wzieti, aby pohnal. Ten, když s ním stane, toho, jehož pohnati chce a mieni, s žalobú neb s znamením té žaloby a we čtyřech nedělích,

¹⁾ B. abirent. ²⁾ J. persequentes. ³⁾ J. B. propter. ⁴⁾ JT. iudici.
A. Č. III.

rimoniae, et termino quatuor septimanarum, vel sex ad plus, ad terrae tabulas imponi faciat et describi, deinde adversarium suum, ut moris est, citari.

neb najdál w šesti, we dsky zemské wložiti kaž a zapsati; potom wedle obyčeje požen odporce a protiwnika swého.

CXIX. De citatione bidellorum.

Quisque bidellus juxta ¹⁾ provinciam sibi decretam citationes solus per semet faciat. Si vero citandus provinciae fuerit alterius, tunc adhibito sibi bidello loci illius dictae provinciae, in quo citandus dicitur habitare, ambo simul citationem faciant ad diem et horam assignatam, vel aliter consuetam.

Každý pónonči w krajíně jemu poručené sám pónon sebú činiti má. Pakliby ten, kterýž pohnán býti má, byl z kraje jiného: tehdy pojma s sebú pónončtího té krajiny, kdežto ten, ježto pohnán býti má, bydlí, oba spolu pónon učinte ke dni a hodině uložené neb zapsané.

CXX. De citatione oc.

Bidelli faciant citationes personales, si citandos reperierint in persona, quod citandus in termino assignato debeat coram beneficiariis comparere tali die .N. de justitia responsurus; alioquin ad domos habitationum citandorum, coram familia, vel vicinis, familia forte absente.

Similiter, si opportunum fuerit, citabunt in foro publice populo convocato loci proxime adjacentis, in quo citandus ipse, vel sui, forum consueverant visitare; et si expedire videbitur, etiam judici et duobus juratis dicti loci citationem ipsam nuntiabunt pro futura cautela.

§. 1.

Adveniente termino citationis, bidellus sive bidelli citationem per eos factam beneficiariis nuntiabunt, et relationem de-

Pónončie pónony činiti mají osobnie, jestliže pónoniece osobně, naleznú toho, aby ten, ktož pohnán má býti, k roku zapsanému stál před úředníky, takémuto .N. jemu jeho spravedlnosti odpowědieti že má; jinak ten pónonči jedl do domu obydlé těch, ktož pohnáni býti mají, před čeledí, před súsedy. Pakliby snad čeledí nebylo a potřebie bylo, učinte pónon na trhu zjewně, lid swolajíc města toho, kteréž přisedí tomu, ktož pohnán má býti, w němž on neb služebníci jeho obyčejně na trhu býwají; a jestli že hodno zdáti se bude, richtáři a dvěma přisežnýmá toho města pónon ten oznámie pro příhodu a puotku budúcie.

§. 1.

Když přijde rok a čas pónonu, pónončie neb ti, kteříž pónon učinili, úředníkom (oznámie) a rozlíčenie řádné učinie,

¹⁾ Snadby mělo státi infra, jako jinde.

centem facient, baculos in manibus de more gestantes, qui citandi officium eis commissum denotant et demonstrant.

§. 2.

Actore in termino comparente, quod facere debet coram vice-camerario et vice-judice ac vice-notario et ceteris beneficiis minoribus, et querimoniam suam per se vel alium proponente, citatus, si praesens fuerit, petito consilio praecedente, si voluerit dicet per se vel alium ad objecta, quaecunque videbuntur sibi opportune dicenda. Per quae si non poterit ¹⁾ evadere, tunc sibi liceat quaerere ab actore de anno, die et loco damni, quod sibi illatum asserit per eundem, actorem cogendo de certo vel terminato tempore respondere. Quaerere etiam subsequenter liceat a vice-camerario et vice-judice tantum, si damnum propositum et assertum fuerat eis infra ²⁾ certum terminum nunciatum; illis respondentibus, quam reperierint veritatem.

§. 3.

Post praemissa vero ad petitionem citati tabulas legere debet; quorum tenore discrepante forsan in dictione una vel pluribus a proposita querimonia, de antiqua consuetudine suprascripta statim cadit actor a causa; quam tamen per aliam for-

holi w rukú wedle obyčeje držíce, kterúžto holi úřad pónonči jim poručený znamenávají a ukazují.

§. 2.

Jistec, když na roku stane, jakož učiniti má, náměstku komorníkovu a předtím, ktož místo súdece sede, a před písařem a před jinými úředníky menšími, a žalobu swú sám neb skrze jiného že propowie: ten, ktož jest pohnán, budeli přítom, požádá potazu; pakli nebude chtieti potazu, odpowie sám neb po jiném k těm žalobám, což mu se koli hodné zdáti bude odpovědieti. Nebudeli pak tím moci zniknutí a zbyti, tehdy muož tázati na jistci, které léto, který den, a w kterém místě prawí, žeby mu se škoda stala od něho, a muož držeti i tisknutí jistce, aby mu o tom jistém a konečném roku, kdy mu se to stalo, powěděl. Také pohnaný muož potom požádati na tom, ktož místo komorníka sedí a místo sudího, takli jest veliká škoda před nimi jmenována a jim prawena, wedlé toho jistého roku, jakož tuto jmenuje. Oni odpovězte prawdu wedle toho, jakož we dskách zapsáno naleznú.

§. 3.

Když se to stane, oni k prosbě pohnaného desk čísti mají. Neb budeli zapsanie toho, jenž pohní, nesrownáwati se snad w slowě neb w několika s provedenú prvé žalobú, z starého obyčeje toto práwo bérem: inhed jistec práwu swému

¹⁾ *J. B.* potuerit. ²⁾ *B.* juxta.

mam et in alia instantia potest infallibiliter restaurare.

§. 4.

Tabulis in nullo a querimonia ¹⁾ discrepantibus, terminus ad jurandum partibus assignetur. Quo adveniente, partes ipsae debeant coram beneficiariis personaliter in termino comparere infra tempus pulsationis campanae ad horam primam in castro Pragensi; qua pulsatione de more finita, exhibeantur partibus praestanda ²⁾ debita juramenta.

CXXI. ³⁾ De juramento in causa spolii vel rapinae.

Juramenti formam super causis spolii vel rapinae et his similium, observatam antiquitus, novimus esse talem: videlicet actor, juxta capellam assistentibus capellanis ad haec specialiter ordinatis, ingrediens ipse personaliter, vel alius loco sui quem duxerit eligendum, ter informatus per vice-judicem aut alium ad hoc deputatum, positus digitis super crucem, jurabit; et si primo vel secundo jurando non processerit, vel digitos de cruce levaverit, tunc tertio dicatur sibi, quod se debeat emendare. Qui si se non emendaverit, causam suam ipso facto se noverit perdidisse. Actore autem procedente in jure praescripto, citatus simili modo jurare teneatur. Qui si processerit, tunc alios duos viros idoneos, non tamen eos ad tabulas apponendo, debet habere, quorum quisque per se jurabit, informatione recepta prius:

a při pohorší, kterúžto však při jiným obyčejem a způsobem a w jinú dobu muož bez pochyby opraviti.

§. 4.

Pakliby dsky w žádném slowu s tú žalobú w ruoznici nebyly, tehdy rok k přísaze stranám buď dán. Ten rok když přijde, strany mají před úředníky osobně na tom roce státi w tu chvíli, když w zwon zazwonie ku primě na hradě Pražském; a když odzwonie, podlé obyčeje buď vydáno stranám, aby wedly a konaly přísahy řádně a práwo.

Spuosob neb forma přísahy o lúpeži a krádeži a k wěcím tomu podobným za staradáwna wieme, že je zachowána takowá: jistec, když wedle kaply stanú kaplané k tomu zvláště zjednaní, wendi osobně, anebo ten, kohož miesto sebe zjedná na to wydaného, třikrát, naučen jsa od toho, ktož jest náměstek sudieho, aneb od jiného k tomu usazeného, polože neb stáhna prsty na kříži, přiseže. A jestliže jednú neb druhé přísahaje neprojde, aneb prsty s kříže zdwihne, tehdy třetie bude mu rěno, aby se opravil. Jestlipak že se neopraví na tom místě, wěz že je swú při ztratil. Pakli jistec projde a projde u přísaze swrchupsané: ten, ktož jest pohnán, též má přiseci; a jestliže projde, tehdy dwa jiná muže poctiwá a hodná, newkládaje jich we dsky, má mieti, z nichžto každý sám najprw naučení wez-

¹⁾ *JB.* a nullo in querimonia. ²⁾ *J. B.* praestita. ³⁾ *Rubr.* 121 *chybí w T.*

„quicquid citatus ille juravit, verum continet juramentum.“ Quibus viris et citato praedicto procedentibus in juramentis eorum, citatus ipse absolutus a causa totali intelligitur ipso jure.

§. 1.

Citato convicto, defectu forte probationis aut contumacia, vel quacunque alia justa causa: actor, quando voluerit, alium bedellum, praeter illum qui citationem fecit, petat, qui mittatur ad victum, monere eum, quod super causa jam obtenta cum actore concordet infra duas septimanas. Quod si facere recusaverit, unus ex beneficiariis ad hoc deputatus, adhibito sibi bidello alio, praeter eos qui in citatione et monitione fuerunt, eundem actorem in possessionem hereditatis victi praedicti pro quantitate pretii aestimati damni ¹⁾ petiti super redditibus annuis hereditatis ipsius, (computando scilicet ad rationem marcae unius annui redditus pro pretio marcarum decem,) inducet; et pro ²⁾ totidem fiet inductio et modo simili terrae beneficio, ut est moris.

§. 2.

Hereditate censuali non exstante vel non reperta, fiet per beneficiarium et bedellum assignatio super bonis hereditatis victi ad araturam sistentibus, actori, usque ad concurrentem seu sufficientem quantitatem

ma přiseže: „cožkoli pohnaný tento přísáhl jest, jest pravá a plná přísaha.“ A když ti mužie i pohnaný projdú přísahami swými, ten pohnaný na tom miestě tiem právem má rozumieno býti, že je prost žaloby té docela a úplně.

§. 1.

Pohnaný když přemožen bude, snad proto, že wywesti se nemohl aneb hrдостí k roku nestál, a neb jinú spravedlivú kterúkoli příčinú neb věcí: jistec, ktož při wede, budeli chtieti, požádá sobě jiného pohončího mimo toho, kterýmž jest pohon učinil, a pošle k tomu přemoženému, napominaje o tu při obdržanú, aby se umluwil we dwú nedělí. Nebudeli chtieti toho učiniti, tehda leckterýs úředník na to usazený, pojma s sebu pohončího jiného kromě túto dwú, kteráž sta pohon nebo napominanie učinila, zwede toho jistce na zboží a na dědictwie přemoženého, podle toho přewrhúc dluh, jistinu i škody, což jest jich wzal a zdvihl z toho dědictwie w roce; za deset hřiwen dluhu, požitkuow do roka. Ten zwod bude se dieti a má řádem a obyčejem zemským úředníkem, jakož jest obyčej.

§. 2.

Na dědictwie swobodné a neplatné bude zwod úředníkem a pohončím na dědictwie přemoženého, tociž na dědiny orné, donížby jistci tomu, komuž jest dluh úplně a docela podle jeho jistiny i škod proto

¹⁾ Damni chybí w B. ²⁾ B. quod.

aestimationis damni illati; et ad totidem beneficium, titulo verae obligationis et purae ¹⁾).

§. 3. ²⁾

Debent praeterea beneficiarius et bedellus incolis hereditatis, super qua inductionem vel assignationem fecerint, significare, qua de causa et cui fecerunt inductionem vel assignationem praedictam, eisque praecipere, quod abinde inantea actori inducto tamquam vero domino hereditatis debeant respondere, vel infra septimanas duas continuas a die significationis praedicta numerandas cum omnibus rebus eorum exire de hereditate praedicta. Quod si dicti incolae nec respondere actori tanquam domino, nec de hereditate exire curaverint: tunc liceat actori praedicto, adhibito sibi bedello, illo scilicet, qui interfuit inductioni, vel eo deficiente, alio per beneficium assignato, bis in anno in dicta hereditate licite dominari, recipiendo equos et pecora tantum pro culpis ipsorum et sumptibus factis per eum; medietate tamen equorum et pecorum praedictorum taliter receptorum beneficiariis applicanda, et medietate reliqua penes actorem ipsum remanente. Infra vero annum alium proxime subsequentem actori praedicto vel suis heredibus, (eo forte defuncto,) debet hereditas dicta taxari per vicecamerarium cum bedello, similiter et beneficio, usque ad concurrentem quantitatem pretii aestimati damni, in redditibus annuis sive censibus, ad rationem unius marcae censualis pro decem.

wzatých položenie dosti se neodestalo, a tolikéž úředníku jménem winy dlužen spravedliwě ostane.

§. 3.

Úředník s pónončím tiem, ktožbykoli bydleliby na tom dědictwie a seděli, na něž jsú zwod učinili, aneb jistci kterému dlužno dáni byli, mají prikázati, aby inhed od té chvíle toho, ktož je zweden, za prawého pána toho dědictwie měli, a k němu hleděli. Neučiniliby toho, tehdy we dwú nedělí, ode dne toho zwodu pořád čtúc, se vším zbožím aby se wystěhowali z toho dědictwie; a jestližeby toho ti bydlitelé učiniti nechtěli, tehdy muož ten jistec swrchupsaný, pojma sebu pónončieho toho, kterýž byl při zwodu, aneb i bez něho, jiného pónončieho od úradu pojma, dwakrát do roka na tom dědictwie směle panowati, bera, zajimaje koně a dobytek toliko pro swé škody a náklady; a však polowice těch koní a dobytky pobraného úředníkom má býti dána, a druhá polowice má jistci zuostati. Pak po roce inhed jistci tomu, aneb umřelliby snad, ale jeho dětem má to dědictwie býti pošacowáno od toho, ktožby byl miesto komorníka s pónončím a s úradem, až do najmenšího dluhu, jistiny i škod proto wzatých, kterakžkoliby proto wzal, budto na požitecích ročních neb na úrocích, čtúc za deset hřiwen úroku jednu hřiwnu.

¹⁾ *T. jure.* ²⁾ § 3. *chybí w T.*

Post quam taxationem poterit idem actor vel heredes sui iterum, semel tantum, forma, qua supra, dominari in hereditate praedicta. Quibus omnibus solemniter adimpletis, praedicti beneficiarii et actor, et eorum quilibet, de hereditate cuique taxata disponere poterint, velut de re propria, ad arbitrium liberae voluntatis.

§. 4.

Similia judicia similes debent concomitari processus; quia ubi eadem ratio reperitur, idem jus debet statui, non diversum. Propterea praesenti sancimus edicto, praescripta omnia et singula in effectum trahi et servari debere in judiciis et processibus quibuscunque fiendis, non solum super spolio, sed etiam super rapina, furto, sublatione censuum, et his consimilibus vel annexis.

A když bude potom šacování, jistec ten neb budúcie jeho opět budú moci jednu w rok obyčejem swrchudotčeným opanowati na tom dědictwie. A když všecy ty věci slawně dokonají, swrchupsaní úředníci a jistec i každý z nich bude moci w to dědictwie pošacowané se uwázati, a s nim naložiti jako s swým vlastním, podle swé wuole.

§. 4.

Súdové sobě rovní a podobní mají též práwo jmieti sobě rovné a jednostajné. Nebo kdež jednostajná pře býwá nalezena, nemá jiné práwo býti usuzuwáno. Protož túto wýpowědi činíme za práwo, předepsané všecy věci i každá zvlášť chcem aby wedeny byly skutečně a zachowány w súdích i w žalobách všelikterých, netoliko o lúpeži, ale také o lapkowanie a drancowanie, o zlodějstwu, o platuow odjímání, i těmto věcím podobné cožby bylo přičiněno.

CXXII. De actione civili super excussione seu effractione domorum.

Contra excussores seu violentos invasores domorum dominis aut incolis eorum civiliter ¹⁾ agere permittitur, si debite volerint. Debet enim dominus vel incola domus excussae, tempore quo domus excutitur, nocturno potissime vel diurno, si poterit, alta voce clamare, quod vicini possint audire clamorem; et subsequenter statim, quam citius debite potuerit, vicinis ipsis significare violentiam sibi factam et illatam.

Proti násilníkóm a wýbojníkóm domuow pánóm neb bydlitelóm w těch domích podle městského práwa kto žiw býti chce, dopúštie se, takto aby spravowali: pán domu toho neb bydlitel, kdyžby jej wýbijeli, we dne a zvlášť pak w noci, muožli křič hlasem wysokým, ježtoby susedé mohli křik slyšeti; a potom inhed, což najspieß budú moci, susedóm těm wýbojten, kterýž mu se stal, má oznámiti.

¹⁾ T. taliter.

CXXIII. De notificatione excussionis coram beneficiariis.

Excussus infra septimanas duas, proxime subsequentes diem excussionis ingestae, notificare debet beneficiariis terrae ipsam excussionem; a quibus bedellum recipiat, qui prospectum excussionem vadat, et de ea a vicinis, et aliter ut melius poterit, diligenter inquirat; et singulariter ostia domus et alia supellectilia, confracta forte vel aliter dissipata, conspiciat, convocatis vicinis ipsis etiam, quorum testimonium imploretur.

§. 1.

Inquisitione facta summarie, excussus idem bedellum alium recipiat ad citandum; quem simul et reum, qui citandus est, cum querimonia vel signo ejus, et termino quatuor septimanarum ad minus, aut sex ad plus, ad tabulas terrae decenter imponat. Qui ad citationem debito more facere non omittet.

§. 2.

Adveniente termino, proposita querimonia per actorem, citatus si comparuerit per se vel procuratorem, dicat adversus querimoniam, quae sibi videbuntur opportuna; deinde quaerat ab actore et beneficiariis, ut moris est, ut supra in capitulo de spolio declaratur.

Ten, komuž se výboj stal, we dwú neděli pórřad zběhlých ode dne výboje uči něného, má úředníkóm zemským oznámiti ten výboj; od nichžto wezma pónončího, kterýžby jda ten výboj opatřil, a o něm těmi súsedy i kýmžby najlépe sprawen býti mohl, zeptaj se, a zwláště dwěře domowy i jiné osudie snad zbité a zlámané neb jinak rozmietané opatř, swolaje súsedy, také i jich swědomie požádaj.

§. 1.

Když se to stane uptáníe úplně, ten ktož jest wybíjen, wezmi pónončího, aby pohnal winníka swého; kteréhožto spolu i winníka, ježto pohnán býti má, s žalobú a s znamením jeho we čtyřech nedělich najměň neb šesti najwiece we dsky zemské řádně wlož; kterýžto pónon řádně učiniti podlé obyčeje pro nic nezmeškaj.

§. 2.

Když rok přijde a žaloba ta od toho, komuž se výboj stal, bude powědiena, pohnaný, jestli že stane sám neb řečníkem, odpowěz žalobě, což mu se zdá najužitečnější; potom otěž toho, od kohož jest pohnán, i úředníkuow, jakož obyčej jest a swrchu o lúpežích jest powědieno.

(Ostatek chybi.)

§. 3.

Quaeret etiam singulariter ipse citatus ab actore, si bedellus adest, qui debuit excussionem prospicere et inquirere. Qui debet adesse, et praesentibus partibus in judicio plene referre, quicquid vidit et a vicinis percepit, cum anno et die, de excussione jam dicta.

§. 4.

Si bedellus in relatione dictae inquisitionis circa annum aut diem discrepaverit a dicto actoris, super quo interrogatus exstiterat a citato: actor idem statim cadit in causa, quam tamen sibi restaurare potest, debita forma servata.

§. 5.

Non discrepante relatione bedelli a dicto actoris, super quo interrogatus exstiterat, citatus faciet tabulas sibi legi; quibus cum querimonia proposita concordare repertis, procedetur ad reliqua, sicut supra rubrica de spolio plenius continetur.

CXXIV. De eo, qui cum animalibus suis blada destruxerit aliena.

Siquis jus suum prosequi adversus alium, quem dicere velit blada sua cum animalibus conculcasse, vel aliter devastasse: illatum sibi damnum debet primo beneficiariis terrae facere notum, a quibus recipiat bedellum, qui conculcationem vel devastationem illam ¹⁾ diligenter inspiciat, et damnum inde proventum consideret, ut suo loco et tempore beneficiariis supradictis de praemissis relationem possit facere condecentem.

§. 1.

Post praemissa recipiat dictus actor bedellum alium ad citandum, quem cum citato, querimonia ²⁾ et termino competenti ad tabulas poni faciat, debita forma servata. Et termino adveniente judicii, bedellum debet habere, qui devastationem inspexit et damnum; qui partibus comparentibus in judicio supradicto, plene referat de his, quae consideravit et vidit. Circa quae et cetera subsequenter agenda procedatur, ut supra in similibus seriose describitur et notatur.

CXXV. De actione civili super succisione silvarum, annonarum, pratorum, captura piscium et his similibus.

Silvarum, arborum, annonarum, pratorum succisio vel surreptio, aut captura piscium et his similibus, per omnia fere eundem processum requirit, quem supra de vastante aliena blada cum animalibus suis exposuimus, additis particularibus infra scriptis, quae aliquando in causis hujusmodi novimus contigisse.

§. 1.

Si in causa aliqua praemissarum citatus reus a iudice petierit bedellos seu nuntios partibus assignari, qui prospectum accedant hereditatem et locum ipsius, in

¹⁾ *J. B.* aliam. ²⁾ *J.* querimoniam.

quibus asseritur per actorem damnum illatum: eo casu bedellis duobus, uno scilicet utrique parti, concessis, a iudice terminus peremptorius assignetur, in quo debeant dictae partes per se vel procuratorem seu commissarios suos, una cum bedellis, in hereditate praedicta interesse, et propositum damnum inspicere, ut convenit, diligenter; alio insuper termino assignando, in quo partes eadem cum dictis nuntiis coram iudice dicto compareant, relaturis bedellis ipsis, quae gesta per partes in eorum praesentia fuerint circa causam in hereditate jam dicta; his omnibus prius in terrae tabulis debite ut decet consignatis.

§. 2.

Adveniente termino, in hereditate ipsa partibus existentibus ¹⁾, et bedellis per iudicem assignatis, actor pedes, depositis vestibus consuetis, vidente, audiente et intelligente citato ejusque bedello, locum dati damni personaliter calcando demonstrat, dicens: „talis .N. damnum mihi intulit in loco isto, succidendo arbores istas, sive bladium, (vel aliter, prout idem duxerit asserendum,) quod aestimo ad marcas argenti vel grossos .N. sicut in querimonia super hoc per me facta plenius continetur.“

§. 3.

Citatus vero, si hereditatem suam eandem duxerit asserendam, adhibito sibi bedello suo, depositis vestibus, hereditatem ingressus in loco damni dati, debet asserere dictis bedellis dicens: „hereditas haec est mea,“ (allegando titulum, et jus quod habet in illa adjiciens) „et hunc actorem, qui me citari fecit, trado beneficio Pragensi in CCC denariis;“ actore ipso statim, si sua interesse putaverit et jus habere confidit, in hereditate praedicta asserente bedellis eisdem: „et ego eundem adversarium meum trado dicto beneficio in CCC denariis.“

Tunc citatus iterum tradat seu det actorem dicto beneficio in VI°. denariis, actore immediate sequente citatum ipsum totidem in VI°. denariis beneficio saepe dicto tradente. Et iterum citatus tertio, modo praemisso, tradat actorem in noningentis denariis, actore similiter respondente: „et ego eundem adversarium trado in IX°. denariis.“ Ultimo citatus dicat: „et ego trado eundem in *ohřeb* ²⁾, hoc est in aequivalenti summa ³⁾ pecuniae traditionibus supradictis et aestimationis totius hereditatis; quam non licet per partes ipsas transgredi in ipsis traditionibus quoquomodo.

§. 4.

Solemmitate proxime praescripta servata, (quam ex consuetudine regni servari inter privatas personas percepimus temporibus antiquatis,) partes ipsae et be-

¹⁾ *T.* exeuntibus, ²⁾ *J.* ohřyeb. *B.* wochuzeb. ³⁾ *T.* aequivalentem summam.

delli termino assignato compareant coram iudice, assignantes unaquæque partium pecunias in traditionibus designatas beneficiariis, aut aliter cum illis concordiam facientes; dicti bedelli relationem faciant seriosam de gestis singulis per partes ipsas in hereditate prædicta, coram summo camerario, iudice et notario, ceterisque beneficiariis et baronibus terrae.

§. 5.

Facta relatione et intellecta per iudicem, iudex idem ad probandum proposita hinc inde per partes per documenta vel per testes competentem terminum dictis partibus assignabit.

§. 6.

Pars, quae in probatione defecerit, aut in termino assignato comparere legitime recusaverit, parti adversae probanti et legitime comparenti ad totam causam et ipsam hereditatem, super qua facta fuit traditio, et in pecunia quantacunque in traditionibus ipsis expressa, condemnabitur ipso facto, et assignabitur parti victrici pro obtento jure; medietate dictae pecuniae beneficiariis assignata, et reliqua medietate cum hereditate remanente penes partem victricem eandem.

§. 7.

Ad executionem sententiae procedatur per monitionem, inductionem possessionis et taxationem, prout alias superius in causa spoli et similibus continetur.

§. 8.

Si forte aliqua partium actoris vel rei, in terminis comparens, allegaverit hereditatem, super qua controversia vertitur, se emisse et super emptione fidejussores seu disbrigatores habere, quos intendit in iudicio dictae causae defensores suos producere, et propterea pecuniam in traditionibus designatam recuset offerre: non ideo pars altera excusatur, si in oblatione pecuniae per eam in traditionibus consignatae omittat procedere sicut decet, nisi de consensu iudicis et partium earundem communi fuerit inter eas aliud ordinatum.

CXXVI. De dotibus viduarum.

Antiquas observantias recensentes, invenimus ¹⁾ feminas viduas regni nostri Boemiae in donandis vel aliter concedendis dotibus earum speciali quadam semper praerogativa et singulari solemnitate potiri; quam illis servantes illaesam, sancimus:

¹⁾ *T.* jubemus.

quascunq̄ue viduas pro libero voluntatis arbitrio, dotes suas duntaxat, cuicumq̄ue posse concedere vel donare, etiam ad tabulas non ponendo; dum tamen scriptura donationis vel concessionis hujusmodi septem baronum sigillis et sigillo proprio dictae viduae donatricis solemniter munita fuerit. Alioquin deficiente forte sigillo proprio donatricis ¹⁾ specialiter, vel alio baronum ipsorum, donatio vel concessio dotium quaeque facta nullius ipso jure sit efficaciae vel valoris.

CXXVII. De puellis orphanis maritandis.

Pudicitiae virginum orphanarum regni nostri Boemiae pio succurrentes affectu, ne propinquorum obstinata duritia indirecte cogantur (quod aliquando factum audivimus) nitorem obfuscare pudicum et degere turpem vitam, quam coelibem duxisse poterant et honestam: sancimus, si qui patruus aut frater neptem vel sororem aetatis jam nubilis nuptui tradere recusaverit, retinere cupiens ²⁾ forsitan dotem suam, liceat dictae puellae per se vel alium curiae nostrae implorare judicium. Quae per dictam curiam kmetonibus assignata, per eos matrimonio collocetur, personarum honore vel status bonorum qualitate pensatis, fratrem vel patruum dotem debitam solvere compellendo, quam curent kmetones ipsi pro cautela dictae puellae debite facere conservari.

Et sic est finis statutorum regni.

¹⁾ *Slowa* solemniter až po donatricis chybí w B. ²⁾ *J.* cupientes.

B. V.

AKTA WEŘEJNÁ I SNĚMOWNÍ W ČECHÁCH I W MORAVĚ

od r. 1414 do 1428.

1.

Přední páni Čeští oznamují králi Sigmundowi, že před arcibiskupem Pražským nikdo newinil M. Jana Husa, kteréhožto na příštím zboru Konstanském poraučejí ochraně králowě.

W Praze, 1414, 7 Oct. (Z orig. archivu university Pražské¹⁾).

Najoswieceňšiemu kniežeti a pánu, panu Sigmundowi Římskému a Uher-skému oc. králi, pánu našemu milostiwému: my Čeněk z Wartemberka, najwyšší purkrabie Pražský, Boček z Kunstatu, Wilém z Wartemberka odjinud ze Zwieřetic, službu swú wěrnú wzkazujem, a wýznáwáme tiemto listem, že poctiwý mistr Jan Hus poslal jest list swój nám, když sme byli w obecne radě s mnohými jinými pány, prose nás, abychom otázali kněže Konrada, arcibiskupa Pražského, jenž jest tudiež s námi byl, wieli do něho které kacierstwie aneb který blud, že se chce najprw zde zprawiti, aneb utrpěti, jákož slušné a hodné jest, nezprawilliby se; pakli newie, aby také to wyznal, a dal jemu swědectwie toho pod swú pečetí. To sme učinili, a wyznal jest tudiež kněz arcibiskup dřeweřečený, řka: že „newie nižadného kacierstwie ani bludu na mistra Husi, aniž jemu dáwa winy; než papež ten ho winí, před tiem se mistr Hus zpraw.“ A k tomu na swědomie swě sme pečetí přitiskli k tomuto listu.

¹⁾ Tisťeno jest toto psaní poprwé w díle Monumenta historica universitatis Pragensis, Pragae 1830 sq. tom. II, parte II, pag. 49 sq.